

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.— „
 Pe 3 luni . . . 7.— „
 Pe o lună . . . 2.40 „
 Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 40.— franci.
 Telefon
 pentru oras și internabau Nr. 750.

ROMANUL

REDACTIA
 și ADMINISTRATIA
 Strada Zrinyi Nrul 1/a
 INSERTIUNILE
 se primesc la admini-
 stratie.
 Multumite publice si Loc
 deschis costă șirul 20 fil.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.

Paștile.

De Vasilie Goldiș.

Suntem creștini cu sufletul, nu din buze numai și credem în minunata înviere a Domnului pentru mântuirea noastră, care cu moarte pe moarte călcând celor din mormânturi viață le-a dăruit. În vremea aceasta a fariseilor și a minciunei speculante simțim puoarea mărturisirei despre credința în Dumnezeu, dar iarăș suferințele neamului cu putere irezistibilă ne chiamă la datoria de a propovădui adevărul și a împlini porunca credințelor noastre.

Credem că marele Dumnezeu ne-a zidit, strălucitoare coroană minunatelor sale fapturi, și ne-a dat suflet și voință liberă, ca lup-tând între bine și rău, să fim mărturie de veci, că cel ce umblă întru poruncile lui se mântuiește și lumea stăpânește, iar cel tică-loșit în păcate se prăbușește în abisul groaz-nic al nefericirii.

În focul titanic ce zguduie acum din temelii lumea, cu strălucire orbitoare ni se arată fața luminată a Domnului și tremurând de soartea nemernicului nostru neam, cu groaza morții în sân, dar tot atunci cu dulce licurire de nădejdi în suflet deslușim cuvintele lui de plin înțeles: *eu sunt calea și viața.*

Veacuri de veacuri s'au înșiruit în salba faptelor omenești, ce constituie istoria ome-nirei și ispititorul cărților vremii cu uimire a aflat pe paginile lor colbuite neamuri strălu-citoare odată, cari s'au scufundat în neființă și a văzut altele răsărind din sărăcie și întu-nerec la treptele cele mai de sus ale omeneș-tilor mării. Unde sunt națiile de lumi birui-toare ale mândrilor Perși ori ale a toate isco-

ditorilor Elini ori ale Romanilor viteji și cu-minți? Ei s'au dus și s'au împrăștiat ca praful suflat de volbura furtunei și în locurile lor s'au făcut stăpânitoare lumii alte popoare, ce le slujiau lor și munciau pentru dânșii, căci virtutea este singura ziditoare a mării și păcatul prăbușește cetățile înfășurate în fier și oțel.

Cu gândul la iubii ce se zbat în groaz-nica încercare prin întinsele băltoace de sân-ge, milioane de suflete stau astăzi cu umilită cucernicie în fața sfintelor altare de lumini strălucitoare. A cui va fi biruința și ce învă-luie viitorul în ascunzăturile sale oarbe? Cum stau singur la masa asta și scriu, văd dinain-tea mea acestea milioane a sufletelor pline de griji și de iubire și de ură svârcolindu-se fără graiu în rugăcuni păgâne și păcătând rugân-du-se pentru mărire și răzbunare și mai vârt-os asurzii și orbii de patima luptei ucigă-toare ei nu văd fața blândă a Mântuitorului și nu aud dulcea mângâiere a cuvintelor sale: *eu sunt calea și viața.*

E mezul nopții. În liniștea sfântă la raze de stele adierea dulcui primăveri alintă mu-gurii ce dau spre viață. Tăcerea moartă. Deodată însă toaca își mărită glasul sombru cu dangătul sonor al clopotelor și satul se mișcă. În sute și mii de cătușe văd cum roii în hainele albe cu luminițele de ceală în mâni spre sărăcicioasele biserici — *la înviere.* Cum vă privesc așa cu ochii trupești închiși simțesc sufletul tremurându-mi de adâncă du-rere pentru voi, biet neam nefericit. Cei tari ai voștri departe pe câmpul blestemat își varsă sângele vitelesc, îl varsă, îl varsă, iar voi nu murmurăți, nici mărire așteptați, nici răzbunare nu strigați, ci la ai voștri cu iubire gândind vă rugați.

Ce neam blăjin, ce răbdare nemărginită, câte suferinți nerăsbunate. Două mii de ani au trecut aproape de când neamul acesta își ține neclintit locul, unde l-a așezat desti-nul, fără a se împotrivi nimănui, dar fără a se da un pas îndărăt. Care o fi taina vieții tale, neam slab și totuș atât de puternic, neam răs-leț și totuș atât de închegat? De unde isvo-rește suctul tău dătător de viață și care este piatra nădejilor tale? Căci fără nădejde te-ai fi stins de mult.

Adânc mișcat de vedenia umilinței tale, pe aripile sfintelor rugăcuni sufletul se înalță spre Domnul și în jurul gândului meu se face lumină, că văd curățenia ta și dreptatea ta, neam românesc. Prin trupul tău puhoiu a tre-cut de neamuri barbare, tu nu te-ai împotri-vit, s'au stins, tu ai rămas. Împărății s'au ridicat și s'au prăbușit în jurul tău, s'au dus, tu ai rămas. Unde e neamul, pe care tu să-l fi asuprit vr'odată? Cui ai fă-cut tu nedreptate? Cine a robit pentru tine? Dela cine ai luat ceva, ce n'ar fi fost al tău?

Milioane de suflete păcătuiesc azi dinain-tea altarelor luminate cerșind mărire și răs-bunare, numai tu singur rămâi în umilința ta, fără ură și gând de răutate, ci cu iubirea pro-povăduită de cel răstignit cucernic te rogi pentru ai tăi, cari își varsă sângele lor nu pentru mărire și răzbunare, ci ascultând po-runcile dumnezeiești. Tu ai rămas curat, iar sângele tău nevinovat, ce se varsă azi, aduce mântuirea ta. Plinirea vremii a sosit și iață pentru credința ta neclintită, pentru îndelunga răbdare a ta și pentru suferințele tale de vea-curi Cel de pe cruce, în a cărui cale ai umblat, îți zice azi *învia!* și tu, neam românesc, vei învia. Pregătește-ți sufletul pentru ziua cea mare, că sunt aproape Paștile tale.

Îngenunchiând sub Cruce.

...De n'ai fi Tu — cu fulgerul privirii
 Nebune după neagră răsbunare —
 Am arde tot pământul — o cenușă —
 Și-am stinge de pe cer măritul soare.

Si iadului i-am hohoti în față
 Rebele oști pe noi dacă-ar trimite!
 Si cine-ar mai vedea din cei de ură
 Lumina sfântă-a vieții preamărite?

...De n'ai fi Tu — ne-am sfășia cu ură
 Pieptul sătul de-atâta suferință!
 Căci foc etern e viața, care n'are
 Pentru drumeți un soare: o credință.

Din inimile de otravă pline
 Vărsare-am valuri negru spumegate
 În focul lor să se topească munții,
 Și zlefe de veacuri blăstămate!...

...De numa-n plâns purtat-ne-a viața
 De veacuri lungi pe drumurile-i toate
 Și inimă ar suspina într'una
 Dar glasul nost' secat, vai, nu mai poate,

De n'am putut răpi vieții sfinte
 Doar lacrimi, din multele-l trofee,

Numărul poporal pe 1 an 4. cor

De ce n'am pune moartea-ncoronare
 Intunecatei noastre epopee??...

Ne-ar preamări strămoșii morți în jale
 Si glia, ce de sânge e 'ngrozită!
 Durerea ce ca sclavă ne 'nsoteste
 Viața 'ntreagă — umbră tânguită. —

...Azi? umilit genunchiul ni se pleacă
 Celui fără de vină răstignit
 Binecuvinte mâna 'nsângerată
 Pe cei ce veacuri lungi ne-au prigonit.

A Ta este mărirea și puterea
 Și-'nvingerea și sfânta Înviere
 Nimica sunt popoarele în fața-Ți
 Și numai Tu ai sfânta mângâiere.

Doamne! deschide-a cerurilor poartă
 Și fă un semn — o lume să se darne —
 Chiar dacă-ar fi de bucuria mare
 A noastre inimi toate să se sfarme....

Căci vor veni părinții noști și frații
 Cari vii vor trece viforul de lupte
 — Plecați pe dulce glie strămoșească
 O să sărute inimile rupte....

OVIDIU HULEA.

Pretul unui exemplar 10 fileri.

Frații.

De Al. Ciura.

„La Rudnik, — îmi povestea un prieten — după o încercare nespuse de cumplită, am răsbătut prin rândurile dușmanilor, călcând peste morți și răniți.

S'auziau răpăituri de puști, în depărtări tot mai mari, câte un glonț pribeag mai șuiera dea-supra capetelor noastre... încolo nu mai aveam de ce ne teme.

Câteva patrulare, ne îndeplineam, la lumina faclelor, opera de salvare. Adunam răniții, — de-ai noștri și Ruși de-opotrivă — îi așezam pe târgi și le dam drumul spre spital. Cu morții aveam mai mult de lucru. Era greu să-i deosebești unul de altul. Ici-colo erau numai resturi de cadavre... o mână, un picior... și uni-formele păreau așa de asemănătoare, pline cum erau de sânge și de noroi. Adesea întâlneam trei-patru cadavre, încețate așa de morțiș, în spasmele din urmă, încât nu mai era chip să-i desfaci din această supremă îmbrățișare... În un loc am dat peste o adevărată movilă de ca-davre.

— Știți voi ce-i aici — întrebă unul?
 Nu știam, ce să-i răspundem, privind mor-manul de hoituri.

Numărul poporal pe 1/2 an 2 cor

CONCEDIAREA SOLDATILOR PENTRU LUCRĂRILE ECONOMICE DE PRIMĂVARĂ. Conform ordinației ministrului de honvezi Nr. 76717 concesiunea de 14 zile pentru lucrările economice de primăvară se dau soldaților concentrați numai la cererea lor proprie făcută la raport înaintea comandei lor nemijlocite. Rugărilor în scris, date fie prin soldați, fie prin familiile lor, absolut nu se vor lua în considerare. Domnii preoți și învățători să informeze deci despre acest ordin ministerial pe cei de acasă cu îndrumarea, ca dânsii prin scrisoare să avizeze despre aceasta pe soldații interesați, căci la trupe nu se va da publicității ordinul ministerial.

CARTE DE RUGĂCIUNI — PENTRU SOLDAȚI. Crâncenul război de azi ni-a adus o surpriză sufletească din cele — poate — mai puțin așteptate. Din caldul valorilor de sânge, vărșate pe câmpul de onoare, s'a desprins și se înalță, tot mai luminos și mai ferbinte, o sințeră aducere aminte de Dumnezeu.

Soldatul de azi, fie în focul luptei, fie prin spitalele aranjate spre a-i alina durerile trupei, cere stăruitor și o hrană sufletească: mângăierile și mijloacele sfântoase ale bisericii.

Soldatul cere carte de rugăciuni: o sinteză a trebuințelor zilei de mâne, când — cum am zice cu cuvintele Domnului n. Isus Hristos: — Nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu Cuvântul lui Dumnezeu.

Desele cereri pentru cărți de rugăciuni, so-site dela soldați la episcopia din Arad, au trezit gândul, de a li-se aranja o carte de rugăciuni, cât mai potrivită.

P. S. Sa D. Episcop Ioan I. Papp, care a îmbrățișat această idee cu toată căldura, a oferit cheltuielile de tipar, pentru 5500 exemplare de câte zece coale de tipar, format mic.

Cartea era menită a fi distribuită — în câteva mii de exemplare — la sfințele sărbători ale Paștilor de acum, gratuit între soldații români gr. orientali, răniți și aflători prin spitalele din țară. Dar cartea nu s'a putut scoate întreagă din tipar, din cauza că n'a sosit toată hârtia trebuincioasă. Și astfel rămâne, ca lucrul bun să se săvârșească întreg d'abia ceva mai târziu.

Cartea va avea: Rugăciuni, Câteva cântări bisericesti mai alese, apoi Cetiri edificatoare, scoase și aranjate din S. Scriptură, iar la urmă câteva citate mai alese, extrase deasemenea din S. Scriptură.

Lucrul bun n'are trebuință de laudă.

„In fine remarcăm, că această carte va fi pusă în circulație și pe lângă prețul de 70 fileri de câte un exemplar legat, dacă și alții ar dori s'o aibă.

Sinoadele eparhiale ale diecezelor ortodoxe române. Toate cele trei sinoade ale diecezelor române ortodoxe sunt convocate la sesiunea din acest an pe Dumineca Tomii, adică 29 Martie v. la Sibiu, Arad și Caransebeș. Observăm că în arhidieceză și în eparhia Aradului alegerile pentru aceste sinoade s'au săvârșit în liniște și în perfectă regulă. În dieceza Caransebeșului consistorul a fost de părere, că între împrejurările de față nu este potrivit a se dispune aceste alegeri, ci mandatele deputaților din periodul trecut au fost declarate ca fiind în vigoare și pentru sesiunea sinodală din acest an, o chestie aceasta de foarte serioasă controversă, care va trebui neapărat să fie discutată atât în publicitate, cât și în congresul viitor al bisericii ortodoxe române din Ungaria și Transilvania.

Pastoralele episcopilor ortodocși români. Pastorală de Paști a P. S. Sale dlui episcop Ioan I. Papp din Arad o dăm întreagă în numărul de față al ziarului nostru. Remarcăm și la acest loc din această pastorală cuvintele, cari ni se par vrednice de a fi îndeosebi reținute pentru vremile viitoare:

Noi ne și mângăiem cu acest nume bun, pentru că el ne îndreptățește a nădăjdui, că acum vom deveni tot mai aproape de sentimentul buneii voine a înaltei noastre stăpâniri de stat, și nu va întârzia vremea, când ni se va zice și nouă: Neam românesc! Nestrămutată fiind credința, și mare alipirea ta către Tron și patrie, „fie ție după cum voiești”, precum Mântuitorul Christos a zis muierei hananiene, a cărei fată era cuprinsă de friguri: „Muiere! mare este credința ta, fie ție după cum voiești” și „s'a tămăduit fiica ei dintru acelaș ceas”. (Mat. c. 15 v. 28), deci să sperăm, că în timp apropiat se vor vindeca și ranele nemulțămirei noastre din trecut și din prezent.

Din pastorală frumoasă a Excelenței Sale părintelui mitropolit Ioan Mețianu din Sibiu reproducem următorul pasaj:

Știu și simțesc și eu, că, de astădată, bucuria voastră, ca și a mea, este foarte turburată, din cauza nefericitului război, venit și asupra patriei noastre, război, în care luptă, cu vitejie, o mare parte și din fiii voștri, din soții și frații multora dintre voi. Știu și simțesc și eu, că lipsa acelora dintre voi și mai ales grija voastră de soarta lor, vă pricinuește mari supărări și du-

ri, să ne punem însă toți încrederea în bunul Dumnezeu, nădăjduind că El prea-bunul, care pentru păcatele noastre, ne-a certat și cu acest înfricoșat război, îi va feri și pe ai noștri din război, de primejdii, și ne va bucura cu terminarea aceluia în folosul nostru, și cu cât mai curândă restabilire a păcii mult dorite, apoi și cu reîntoarcerea celor din război, iarăși la vetele lor, bine și în pace.

De cumva însă acelaș preabun Dumnezeu, în sfaturile sale necuprinse de mintea noastră, va fi orânduit, ca unul ori altul, dintre ai voștri, să aducă jertfă chiar și viața sa, pentru Tron și Patrie, și viitor mai bun pentru noi și urmașii noștri, să nu căștiți în contra, ci să vă supuneți, acelei orânduiri dumnezeiești, suportând toate cu adevărată răbdare creștinească, în deplină nădejde, că acelaș preabun Dumnezeu, iarăși vă va mângăia, pe altă cale, necuprinsă de mintea noastră omenească.

În durerile voastre, să vă mângăiați și cu aceea, iubitorilor, că peste alții au urmat nefericiri și mai mari și mai înfricoșate. Astfel un înfricoșat cutremur de pământ, întâmplat numai înainte cu patru-cinci luni, într-o parte a Italiei și a Turciei, a cutropit multime de case, din unele sate și orașe, îngropând zeci de mii de oameni, și familii întregi, sub ruinele și dărâmturile lor. Gândiți-vă numai, iubitorilor, cât de mare și groaznică a trebuit să fie o asemenea nefericire, în care nu numai unul sau doi dintr-o familie, ci toți membrii unei familii, tată și mamă, cu copilașii lor împreună, s-au aflat moartea sub ruinele și dărâmturile caselor. Dar și afară de acestea, câte și felurite alte asemenea nefericiri, se mai întâmplă între oameni.

Părintele episcop al Caransebeșului Dr. Miron E. Cristea nu obicinuște a adresa la Paști credincioșilor săi pastorală.

Doi eroi români. Revista militară „Hadsereg” din Arad în numărul său mai recent reproduce între altele și fotografia vrednicului căpitan român d. Constantin Popovici, dela reg. 39, decorat cu ord. „Coroana de fer cl III” cu decorația de război, pentru eroism dovedit în fața dușmanului.

O altă revistă „Érdekes Ujság” din Budapesta în nrul său mai recent reproduce fotografia unui brav soldat român Pavel Urs dela reg. 63 din Bistrița, care pentru neîntreținutul lui eroism dovedit pe câmpul de luptă a fost avansat sergent major (strajamester) și numit comandant al unei baterii de mitraliere, apoi a mai fost decorat cu medalia de aur cl. I și medalia de argint cl. I.

Transmitem mult iubitorilor noștri eroi călduroase urări de bine.

— E steagul... zise camaradul, veniți să-i luăm binisor la o parte, și o să vedeți, că steagul e chiar de desubt...

După o muncă de aproape un ceas, reușirăm să separăm, încetul cu încetul, cadavrele vitejilor, așezându-i în două grupuri separate, pentru înmormântare.

Când am ajuns la cei din urmă, am simțit, că mă podidesc lacrimile.

Camaradul meu avea dreptate.

Steagul regimentului era chiar de desubt, iar alături de el — în noroiul stropit de sângele atâtor viteji — era steagul nostru tricolor, pe care mi-l dase la o gară o societate de doamne, spunându-ne să luptăm sub el cu cinste, și să-l aducem înapoi cu vitejie, ori cât ar fi de sfârcat și de ciuruit de gloanțe.

Tu poți să-ți închipui, ce sentimente mă copleșiau în clipa aceea, când am văzut alături — pentru întâia dată — cele două stindarde, acoperite de trupurile vitejilor... Vei scrie odată, un foileton și-l voiu ceti și eu, să văd dacă ai reușit să oglindești, pe deplin, emoțiile înălțătoare și reflexiile de amărăciune, ce mă cutropeau...

Dar numai acum iau seama, că aveam de gând să-ți vorbesc de altceva, cu acest prilej. De cei doi frați din pierduta noastră Basarabie.

Ajungem chiar la limita câmpului de luptă. Cadavrele erau tot mai puține și vaiurul răniților nu ne mai stânienea, decât foarte arare.

Atunci ne pomenim, deodată cu un soldat rus, ce sta în fața noastră, cu pușca în mână.

— Aruncă arma, ori te omorîm, îi strigai, arpopindu-ne de el, cu baionetele în vârful puștii.

— Nu arunc arma, răspuse el în românește, spre marea mea surprindere, dar o țin la picior.

— Ce vrei aici? Ce mai stai? — îl întrebai, ațintindu-i baioneta în dreptul pieptului.

— Am rămas lângă frate-meu, să-l apăr... Auziam, că voi ciungăriți pe răniți... și am rămas să-l apăr pe frate-meu, că e rănit...

— Cine ți-a spus vorba asta? Va fi o născocire năroadă a ofițerilor voștri, ca să nu vă predați...

— Eu așa am auzit.

— Pune pușca jos! Și vei veni cu noi. Tu rămâi prizonier, iar pe fratele tău îl trimitem la ambulanță...

— Jurați, că nu-l omoriți pe frate-meu?

— Jurăm, prietene, fii liniștit!

Basarabeanul asvârli arma și ridică mâinile, în semn de predare.

Era numai în bluză, deși era un înghet, ce te pătrundea până la oase. Manta și-o asvârli peste rănitul, ce gemea înăbușit.

Atunci am simțit pentru a doua oară, cum mi se strânge inima. După atâta măcel, după atâția morți și schingiuiti ce văzusem, toată mila mi se concentră acum asupra acestor doi soldați basarabeni; asupra acestor doi frați, cari nu se despărțiau nici în clipa morții.

Soldații noștri ridicară pe rănit și îl așezară pe o targă. Era un flăcăiandru de vr'o opt-sprezece ani; mustața abia începea să-i mijească deasupra buzelor rumene.

— Niculae... nu mă lăsa... strigă rănitul, deschizându-și ochii, în clipa când simți, că era ridicat pe brațele soldaților noștri.

— Nu te las, frate dragă, răspuse cel mai bătrân, vin și eu cu tine.

Rănitul avu un zimbet de ușurare, când văzu și pe frate-său, pășind cu noi alături, înaintea targii.

Își deschise apoi, cu multă greutate bluza însângerată la piept, scoase o cruciuliță, ce atârna de un lăntșor de argint — și o duse la buze...

Când am ajuns în lagărul nost, ofițerii erau tocmai după masă, fumându-și țigarele.

— Ce-i asta, strigă unul, observând pe prizonierul rus, cu pușca pe umăr.

Duserăm pe cei doi prizonieri în fața lor și le spuserăm povestea celor doi frați.

Când isprăvirăm, unul din ofițeri, întrebă, cu un zimbet:

— Și ia spune! Ce credeai, că atâția soldați ai noștri se vor spiera de pușca ta?

— Nu credeam...

— Pentru ce ai rămas dar lângă frate-tău, când ceilalți ai voștri se retrăseseră cu toții.

— Ofițerul mi-a dat voie... Am spus că vreau să apăr pe frate-meu și să mor și eu alături de el... Aveam încă douăsprezece cartușe... Des-

Pentru
mătorii de

Arad:
Chișine
Radna:
Șiria:
Giula:
Boroșin
Buteni:
Hălmaș
Timișo
Vinga:
B.-Con
Lipova
Chiseta
Birehiș
Oradea
Peștea
Tincea:
Beliu:
Beius:
Vașcă

Arad:
trovicu
Radna
Brădean
Șiria:
șorean,
Giula
Popovici
Chișin
Romul V
Boros
Burdan,
Buten
Aurel G
Hălma
adv. Hă
Timiș
vel Rot
Ving
Cioban,
B.-C
Mare, F
Lipo
stantin
Chis
Gheorg
Birc
Bulciu,

cărcar
două
meu,
decât

fițer
buia s
știni.
Și
asvâr
daruri

Ră
frate-
dese,
unde

In
arsă
C
Ar
târziu
pază,
nieril

P
duri.
Când
nieril
Vede
tul ră
dări
s'a în
chiat
căzu
și p
rugă

Deputați la sinodul eparhial din Arad.

Pentru sinodul eparhial al Aradului au fost aleși următorii deputați:

Din cler:

Arad: Vasile Beleş, protopop.
 Chişineu: Dr. Demetriu Barbu, protopop.
 Radna: Procopiu Givulescu, protopop.
 Şiria: Mihail Lucuța, protopop.
 Giula: Roman R. Ciorogariu, director seminarial.
 Boroşineu: Ioan Georgia, protopop.
 Buteni: Florian Roxin, protopop.
 Hălmaşiu: Cornel Lazar, protopop.
 Timişoara: Ioan Oprea, adm. prot.
 Vinga: George Popovici, asesor consistorial.
 B.-Comloş: Mihail Păcătan, protopop.
 Lipova: Fabrițiu Manoilă, protopop.
 Chişetău: Gherasim Sârbu, protopop.
 Birchis: Aug. stin Hamsea, arhimandrit
 Oradea-mare: Vasile Mangra, vicar episcopesc.
 Peşteş: Dr. Petru Ionescu, consilier minist.
 Tinca: Nicolae Roxin, protopop.
 Beliu: —
 Beiuş: Dr. Victor Fildan, preot.
 Vascău: Andreiu Horvath, protopop.

Mireni:

Arad: Iosif Moldovan, învățător, Arad, Aurel Petroviciu, adv. Nădlac.
 Radna: Sava Raicu, director de bancă, Dr. Atanasu Brădean, medic Radna.
 Şiria: Axente Secula, proprietar Şiria, Iuliu Grosorean, inv. Galsa.
 Giula: Dr. Sever Ispravnic, adv. Arad, Dr. George Popovici, adv. Chişineu.
 Chişineu: Dr. Cornel Ardelean, adv. Chişineu, Dr. Romul Veliciu, adv. Arad.
 Boroşineu: Dr. Cornel Iancu, adv. Arad, Dr. Teodor Burdan, adv. Boroşineu.
 Buteni: Vasile Goldiş, secr. consistorial Arad, I. Aurel Grozda, adv. Buteni.
 Hălmaşiu: Petru Truția, adv. Arad, Dr. Teodor Papp, adv. Hălmaşiu.
 Timişoara: Emanuil Ungurianu, adv. Timişoara, Pavel Rotariu, adv. Timişoara.
 Vinga: Dr. Aurel Cosma, adv. Timişoara, Dr. Pompil Cioban, adv. Timişoara.
 B.-Comloş: Dr. Nestor Oprean, adv. St.-Nicolau-Mare, Petru Băran, inv. Nereu.
 Lipova: Dr. Aurel Cioban, adv. Lipova, Dr. Constantin Mişici, adv. Lipova.
 Chişetău: Dr. Aurel Cosma, adv. Timişoara, Dr. Gheorghe Adam, adv. Timişoara.
 Birchis: Antoniu Mocsonyi de Foen, mare proprietar Bulciu, Petru Ionaş, secretar domeniial Arad.

Oradea-mare: Dr. Aurel Lazar, adv. Oradea, Nicolae Firu, inv. Oradea.

Peşteş: Dr. Dimitrie Mangra, adv. Oradea-mare, Aron Bulzan, învățător.

Tinca: Dr. Gheorghe Roxin, adv. Oradea-mare, Silviu Roxin, apotecar.

Beliu: Dr. Aurel Pinția, adv. Tinca, Dr. Gheorghe Ille, adv. Tinca.

Beiuş: Ioan Moga, inv. pens. Dobrești, Ioan Pinter, inv. pens. Beiuş.

Vascău: Silviu Suciu referent cons. Oradea, Dr. Desideriu Tempelean, protopretor Vascău.

Suflete nobile.

Lista celor cari au dăruit pentru nrul de Paști al „Românului” pe seama răniților noștri.

Vichentie Nichici, Lugoj, 2 cor., „Albina”, Sibiu 100 cor., Dr. Iuliu Coste, avocat Ciacova 20 cor., Dr. Brutus Macaveiu, medic Câmpeni 5 cor., C. Murariu, preot Pătrăuți 2 cor., Gavril Ioan, inv. Saboleiu 2 cor., Vas. Cadariu, cojocar Pecica 1 cor., Dr. Bela Bácskay, medic Arad 3 cor., Liviu Chirici, Şiria 5 cor., colecta dsoarei Lucia F. Lucuța, Şiria, dela Mihail Lucuța, ppop și familia 3 cor., Draghina Mera 1 cor., George Stan 1 cor., Atanasie Popoviciu 2 cor., Sofia Secula 2 cor., Mihai Dulhaz 1 cor., Dimitrie Tâmas 2 cor., Catita Suciu 1 c., Dr. A. Popescu 1 cor., Herga 1 cor., Hermina Todorescu 1 cor., Const. Popa v-notar 1 cor., Sabina Faur 20 fil., Romul Măerusan 40 fil., Vasile Popoviciu 40 fil., Nicolae Grec 1 cor., Teodor Lazărescu 1 cor., Ana Amar 1 cor., Axentie Vărădeu 1 cor., Petru Ardelean 40 fil., P. Flueraş 40 fil., Jacob Anta 30 fil., George Hui 20 fil., Persida Seviu 40 fil., Tinca Cizmas 1 cor., Lucia Raț 50 fil., Steluța Vlădică 50 fil., Silvia Balint 50 fil., Petru Benea 2 cor., Nicolae Tâmas 1 cor., Măruța Debeleac 1 cor., Petru Bodea 40 fil., Savu Vanc 60 fil., Lucia Felicia Lucia 80 fil., George Dudulescu, preot Miersig 10 cor., Sofia Şbărcea, Sibiel 5 cor., Iosif Miron, Drag 5 cor., Fam. Savu Bugariu, inv. pens. Micalaca 4 cor., I. Corbu, Bistrița 6.50 cor., Liviu Iancu, preot rom. Zăbrani 5 cor., Dr. Aurel Lazar, adv. Oradea-mare 10 cor., Sutana Ciuleiu, inv. Rusolt 5 cor., Gheorghe Clecan stud. în teol. Beregsău 5 cor., N. Iorgovan, teolog Timişoara 5 cor., Viorica Lado, Ratoşnea 5 cor., Locot. Dr. O. Scalat, Pola 5 cor., Leon Coşbuc, paroh, colectat în parohia gr. cat. din Leş 20.80 cor., Ioachim Muntean, presbiter Agnita 5 cor., Dr. Simeon Chețian, avocat Agnita 5 cor., George Pop, consilier minist. Vaidacuta 10 cor., Dr. Danil Verence, dir. gimn. Câmpulung, Bucovina 5 cor., Dr. Ioan Felea, preot Pecica-română 5 cor., Teofil Moldoveanu, preot Ineu 5 cor., Alexandru Gogia, preot Oca Şugatag 3 cor., Coriolan Ternovan, preot gr. cat. Borlești 3 cor., Pascu Plapsa, Hodoni 1 cor., Iosif Russu, Arad 10 cor., Titu Guleş, Semlac 5 cor., George Murg și soția Marta, Micalaca 3 cor., Ioan Biruescu, preot Sirduciu mare 2 cor., Petru Bortun, locotenent Orsova 10 cor., Alexandru Maierusan, preot gr. cat. Zăuș 3 cor., Ilie Piso, preot rom. Tâlmaciul mic 5 cor., Isidor Socolea, Viena 3 c., L. Nicora, Pianul-de-s. 4 c., Ant. Balea, preot ort. Satul nou 3 c., Dr. L. Scridon, Bistrița, dela: Dr. Alexandru Popu, medic 2 cor., Dr. Leon Scridon, protonotar comit. 2 cor., Dr. George Linul, pro-

tofișe comit. 2 cor., Dr. Vasile Pahone, adv. 2 cor., Pavel Tofan, veterinar 2 cor., Alexiu Candale, inginer 1 cor., Dumitru Baican, cassar 1 cor., Elite Scurtul, comisar de drum 1 cor., George Matheiu, tipograf 1 cor., G. Cira, oficial 1 cor., Ioan Popovits, oficial 1 cor., Emil A. Chiffa contabil 1 cor., Dr. Gavrilă Tripon, adv. 2 cor., N. N. 1 cor., Ștefan Poruțiu, cassar 1 cor., Ioan Șerban, asesor orf. 2 cor., Gregoriu Pletosu, protopop 2 cor., Dumitru Budusan, proprietar 5 cor., Iuliu Podoaba, pens. 1 cor., Dumitru Roman, oficial 1 cor., Mihai Sângerzan, propr. 1 cor., Aurel Bateag, contabil 1 cor., Dr. Al. German, medic 1 cor., Traian Leoca, comerciant 1 cor., Mihai Doroftei, proprietar 1 cor., Teodor Bogdan, inv., 1 cor., Ioan Avram croitor 2 cor., Ioan Vraciu, calfa de croitor 1 cor., Natan Drăkus, calfa de croitor 1 cor., Friedrich Schmetterer calfa de croitor 1 cor., Albert Scholtes, săpunar 2 cor., Carol Haltrich, contabil 1 cor., Dr. Teofil Moldovan, adv. 2 cor., dna Elena Sasu n. Preda 2 cor., Pavel Sângerzan, proprietar 1 cor., Ioan Petringel, capelan 2 cor., Nicolae Heselean, propr. 2 cor., George Stancia, protopop 2 cor., Traian Iancu oficiant 1 cor., Timotei Griga, oficiant 1 cor., „Bistrițiana” banca 5 cor., „Coroana” banca 5 cor., „Aurora” banca, Năsăud 5 cor., Alexandru Halită, vicar Năsăud 2 cor., Gavril Scridon, profesor pens. Năsăud 2 cor., Ștefan Scridon, profesor Năsăud 1 cor., Dr. Ștefan Jarda, secretar Năsăud 1 cor., Dr. Teofil Tanco, medic Năsăud 2 cor., Dr. Tudor Moisil, avocat Năsăud 2 cor., Virgil Sotropa, profesor Năsăud 2 cor., Nicolae Soner, preot Borgorund 1 cor., Ioan Dologa, preotBorgo-Tiha 1 cor., Eliseu Dan, preot Borgo-Suseni 1 cor., Ioan Pop, protopop Nusfaletu 1 cor., Ioan Mihailas, preot Șeuf 1 cor., Ciucia Florian, notar Monor 1 cor., Simeon Pahone, inv. Borgo-Joseni 1 cor., Aurel Chintean, preot Sângerz r. 1 cor., Iuliu Popu, preot S. Ioana 1 cor., Ștefan Buzilă, preot S. Iosif 1 cor., Gregoriu Onore, inv. Feldru 1 cor., Ioan Posmusan notar Nepos 1 cor., Vasile Hapca, notar Maier 1 cor., Zaharie Bulbuc, preot Magura 1 cor., Ioan Rusu, notar Rebrisoara 1 cor., Pant. Zagrai, preot Borgo-Bistrița 1 cor., Leon Coşbuc, preot Less 1 cor., X. X. 1 cor., Ieronim Zlavica, preot Ilva mare 1 cor., Damian Nechiti, inv., Ilva mică 1 cor., Vasile Coşbuc, preot, Parva 1 cor., Const. Flămând, preot Borgo-Rus 1 cor., A. Dian 1 cor., George Pop, notar Rebra 1 cor., I. Mărcuș, preot Mititei 1 cor., Alexa Pop, casar Mocsod 1 cor., Ioan Buzdug, preot Borgo-Ujloceni 1 cor., — Ioan Teicu, hotelier Bistrița 3 cor., în total 116 cor., — Ioan Teicu, negustor, Illadia 5 cor., Atanasie Suboni, executor com. Ozora 1 cor., Ioan Mezin, cassar com. Ozora 1 cor., Viara E. I. Dr. Ciordas, Beiuş 10 cor., Alex. L. Lazuriani, București 2 cor., Dr. Traian Suciu, locotenent, Cetatea Bolii, colectat dela: Dr. T. Suciu locot. 10 cor., Vasile Jula, plutonier L.10 cor., Ioan Ievuta, glotaș 40 fil., Iosif Stana, frunțaș 40 fil., Adam Muntean, glotaș 30 fil., Petru Ciurca, glotaș 20 fil., de tot 14 coroane. — „Bihoreana” inst. de credit Oradea-mare 20 cor., Dr. Nicolae Popovici, paroh Gataia 1 cor., dsoara Vera Istway, Arad 5 cor., Aurel Borza, preot Taut 4 cor., Nicolae Lazarescu, Jădani 2 cor., Dr. Nicolae Stănilă, jud. reg. Karczag 10 cor., Ileana Dr. Hoadrea, Zărnești 10 cor., Dr. Andreiu Pop, adv., B.-Huedin 5 cor., Dr. George Zăria, adv. Alibunar 6 cor., Dr. Iuliu Kis, adv. Margita 5 cor., Petru Ghețiu, glotaș Timrova 5 cor., Ianaș Cereșea sergent de glotaș din Timrova concediat în urma ranei primite pe câmpul de luptă 5 cor., Avram Oarga, comerciant Alba-Iulia, colectat dela următorii: Avram Oarga 5 cor., Nicolae Henegariu 1.50 cor., Nicolae Marcu 1 cor., S. Spinean 2 cor., Laur. Moldovan 1 cor., George Andrei 1 cor., George Bărbos 1 cor., Oprea Brațu 1 cor., N. N. 1 cor., Nicolae Mates 1 cor., Ileană Henegar 50 fil., Ioan Lupean 50 fil., de tot 16.50 cor. — A. S. Muntean, comerciant Ofenbaia 4 cor., Andron Petri, inv. Nepos 2 cor., Dr. Josim Chirtop, avocat Câmpeni 10 cor., Dr. Petru Penția, avocat Panciova 5 cor., Miorica, Eugenia și Victor Tordășianu, Sibiu 3 cor., Valeriu Ambrus inginer Brad 1 cor., Vasile Onigaș, dir. școlar Monor 2 cor., Paul Vuia, comerciant Varadia 3 cor., George Borzea, preot Cuișed 3 cor., Virginia Grivase, învățătoare Nepos 4 cor., Nicolae Făt, inv. gr. cat. Iucul nobil 2.60 cor., Acțiune de ajutor a Românilor, Viena 20 cor., George Clecan, student teolog, colectat dela: N. N. 10 cor., Valeriu Ionescu, preot 2 cor., Constantin Clecan, inv. 2 cor., Iosif Mărza, econom 1 cor., Toma Ghilezan, econom 1 cor., Stoia Bugarin, econom 1 cor., Simeon Lupescu, econom 1 cor., Ioan Botetzatu, comerciant 2 cor., Lazar Bugarin, econom 1 cor., Zeluța Balosiu 1 cor., Minerva, Lucia Carabașiu 1 cor., Silvia Clecan 1 cor., Volumnia Balta 1 cor., Vasile Ciurcu, tehnic 1.50 cor., George Clecan, teolog 1 cor., Total 27.50 cor. — Ioan Balan, Festungsspital, Trient 2 cor., Antoniu Cricoveanu, Alba-Iulia 1 cor., Petru Grec, Alba-Iulia 1 cor., Ioan Ciuhot, Alba-Iulia 1 cor., Teofil Cricoveanu, Alba-Iulia 1 cor., „Sentinela” Révauffalu 10 cor., Dr. Coriolan Pop, dir. exec. Oradea-mare 10 cor., Petru Comsa, Selște 10 cor., „Cordiana” Fofeldea 10 cor., Vasile Papp, preot emer., Topa de sus 10 cor., Lucia Cosma, Timişoara 5 cor., Dr. Aurel Cosma, Timişoara 5 cor., Dr. I. Elekes, Sebeșul săsesc 5 cor., Sofia H. Florescu, învățătoare Lugoj 5 cor., Gheorghe Tocitu, preot Calacea 5 cor., Oficiul parohial gr. or. Sântandras 5 cor., Ioan Bogdan, Oficiul parohial gr. or. Sântandras 5 cor., Timişoara 3 Şiria 4 cor., Alexandru Bălosiu, oficiant Timişoara 3 cor., Constantin Lazar, păpuțar, Timişoara 3 cor., Ioan Crăciun, preot Spring 2 cor., Valeria Bica, Soldobagiu, colectat dela: Valeria Eugenia Bica 2 cor., Dimitrie Cosma, inv. 1 cor., dna Regina Cosma 1 cor., dsoara Eleonora Cosma 40 fil., dşra Letiția Cosma 30 fil., dşra Sabina Buița, 1 cor., Arseniu Bogătan, inv. Ilteu 30 fil., Emiliu Bogătan 40 fil., Ioan Sabău 1 cor., Marioara Tegzeș m. Sabău 1 cor., Teodor Sabău 1 cor., Maria Nulea 40 fil., Vasiliu Bilț 50 fil., Veronica Făgăraș 40 fil., Floarea Făgăraș 20 fil., Florian Cornea 20 fil., Petru Tegzeș 40 fil., văd. Maria Bilț 20 fil., Floarea Bilț 10 fil., Floarea Joldea 20 fil., de tot 12 cor. — George Danil, inv. Casto 1 cor., Dr. Iustin Marșieu, adv. Arad 10 cor., Ludovic Fazekas, Arad 2 cor., Gheorghe Papp, preot român Bătania 1 cor., Vlada Adamoviciu, Bătania 1 cor., Lazar Costa, Bătania 1 cor., Teodor Cocis, Bătania 50 fil., Iacob Soldan, Bătania 50 fil., Iova Luchi, Bătania 50 fil., Dr. Teodor Botiș, Arad 5 cor., Văd. Porfir Popescu, Covăsiș 2 cor., O. Hulea, teolog Galda de jos 4 cor.,

cărcam unsprezece, ori numai zece... celelalte două rămăneau pentru mine și pentru fratele meu, să ne sburăm creerii... Mai bine mort, decât să-l știu ciungărit de dușman.

— Frumos... asta e frumos, — spuse un ofițer mai bătrân, — deși de ciungărire nu trebuia să-ți fie nici o teamă. Suntem și noi creștini. Ein brawer Kerl bist du!...

Și ofițerul scoase o monedă de argint și i-o asvărli. Ceilalți se grăbiră să încarce și ei cu daruri, pe cei doi frați.

Rănițul a fost transportat la ambulanță, iar frate-său a rămas între prizonieri. Il vedeam adese, când treceam pe lângă lagărul lor, de unde ne trimitea semne de salut, cu mâna.

Intr'o zi l'am văzut mai posomorit; fața lui arsă de soare avea o paloare de mort.

Ce i se întâmplase?

Am aflat povestea nenorocirii lui abia mai târziu, dela un camarad de armă, ce stase, de pază, în mai multe rânduri, lângă tabăra prizonierilor, și mi-a întregit-o unul dela ambulanță.

Prizonierului i se dase voie, în două rânduri, să se întâlnească cu frate-său bolnav.

Când s'a înapoiat, a doua oră, la tabăra prizonierilor a prins a plânge, de și se rupea inima.

Vedea el bine, că nu mai e chip să scape bietul rănit, ce se sbătea în cele din urmă încordări ale tinereții lui rupte în două. Noaptea nu s'a întins pe rogojină să doarmă, ci a ingenunchiat și s'a rugat până în zori de zi, când a căzut grămadă, doborât de neodihnă. Murmura și prin somn vorbe neînțelese... frânturi de rugăciuni...

Rănițul, bietul, a murit a treia zi și l'a înmormântat un preot de ai noștri, după toată rânduiala creștinească. Prizonierului i s'a dat voie să asiste la înmormântare, unde și-a reținut lacrimile, pe cât l'au iertat puterile, asvărind apoi o mână de țărână asupra sicriului alb, ce se cobora în sinul pământului.

În noaptea aceea a dormit mult mai liniștit. Avea mângâierea, că frate-său n'a fost ciungărit și că a fost înmormântat creștinește.

Prizonierul avea o adâncă mângâiere:

— Așa slujește și popa nost — zicea el — în vremea din urmă, de când face slujba în moldoveneste. Că până acum nu era voie, numai în limba Muscanului...

Spre ziua a început să se bocească, cu glas întretăiat:

Bradule, bradule!
 Nu te supăra.
 C'au venit, venit
 Nouă mesteri mari
 Cu nouă topoare
 Ca să te omoare.
 Bradule, bradule!
 Nu te supăra,
 Că nu te-i usca.
 Vor veni, veni
 Fete și ficioari,
 Ziua până 'n zori.
 Și vor lăcrima
 La cetina ta
 Și nu te-i usca!

— Așa se bocesc și în satul nost fetele și ficioarii, după cei tineri — spunea camaradul meu....

Gavril Selegian, preot gr. or. rom. Timisoara 5 cor., Măndru Laeșiu, lucrător Resita-rom. 6 cor., Marietta Dr. Anca, Capolnoc Monostur 4 cor., Axente Banciu, profesor Brașov 3 cor., Nicolae Bolboca, Baia de Criș 4 cor., Petru Ungur I. Grigore Mielășel 40 fil., Teodor Guiu, funcționar la „Victoria” Arad 2 cor., Dr. Ioan Nemeth, adv. Arad 10 cor., Dr. Gheorghe Popoviciu, adv. Chișineu 10 cor., Vasile Pap, adv. Arad 6 cor., Dr. G. Crișan, adv. Arad 5 cor., Dr. Emil P. Grozda, locot. de artilerie Simand 5 cor., „Crișana” Brad 10 cor., Vasile Damian, protopop Brad 4 cor., Petru Rimbas, preot Brad 2 cor., Alexandru Draia, Brad 2 cor., Ioan Ghișa Brad 2 cor., Ioan Popescu, preot Pecica-română 5 cor., Nicefor Buta, preot gr. cat. Friș, colectat în parohie 5 cor., M. Dascăl Surduc 2 cor., Augustin Cupșa, paroh Bontida, colectat dela parohieni 24.60 cor., Aurelian I. Magier, rector Beius 5 cor., Pavel și Dr. Pavel Roșca, Füzes-szentpéter 10 cor., Dr. Simeon Tămașiu, adv. Hidălnas 5 cor., Gherasim Carpișan, Sebeșul săsesc 2 cor., Emil Dobosan, rigorosant Caransebeș 3 cor., Iustina Dumitrean, Lugoj 2 cor., Cornel Gița, preot gr. cat. rom. Résztelek 1 cor., Petru Panga, Zgribesti 5 cor., Dimitrie Sandru, Arad 1 cor., Pavel Popoviciu, Timisoara 1 cor.

Darul Românilor pentru familiile lipsite ale soldaților concentrați.

Consistorul român din Arad încă în Septembrie anul trecut a dispus, ca în toate bisericile din dieceza Aradului, în cursul întreg al războiului, să se poarte un tas pentru ajutorarea familiilor lipsite ale celor duși la războiu. Din acest tas până la sfârșitul lui Decembrie 1914 s'au administrat la consistor sume de 5216 cor. 70 fil. Această sumă consistorul a trimis-o prefectilor acelor comitate, pe teritoriul cărora se află comunele bisericesti respective și anume s'a dat:

comitatului Arad	2086 cor.	40 fil.
„ Bichis	289 „	96 „
„ Cianad	314 „	17 „
„ Hunedoara	93 „	20 „
„ Caraș-Severin	306 „	26 „
„ Timiș	1367 „	93 „
„ Torontal	663 „	78 „

Aceste daruri laudă din nou inima nobilă și simțul de jertfă al poporului nostru.

Războiul.

Telegrame oficiale.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Vineri, 2 Aprilie.

Budapesta. — În partea dinspre răsărit a munților Beschizi dușmanul a încercat, în cursul nopții, în valea râului Labort, mai multe atacuri, pe cari le-am respins.

Între defileul Lupkow și strâmtoarea Ujoc lupta continuă pentru numeroase poziții de pe înălțimi.

Pe frontul dela răsărit-miazăzi al Galiției n'a avut loc nici un eveniment deosebit.

În Polonia rusească, forțele rusești au atacat în orele de dimineață trupele noastre la Inovlodz lângă Pilița; ajungând Rușii până la pedicile ridicate de noi, i-am respins, pricinuindu-le mari pierderi.

Pe câmpul de războiu dela miazăzi nu e nici o schimbare. Pentru bombardarea dela 31 Martie d. a. asupra orașului deschis Orșova, noi am răspuns bombardând Belgradul.

Berlin. — Dela cartierul principal german se anunță: Pe câmpul de războiu dela apus: Cu prilejul cuceririi fermei-mănăstiri Hock, ocupată de Belgieni și a unui mic punct de sprijin lângă Dixmuiden am făcut prizonieri 1 ofițer și 44 soldați belgieni.

Lupta care s'a dat spre apus dela Pont a Mousson în Bois de Pretre și lângă pădure a încetat ieri seara. Într'un punct îngust Francezii au pătruns în tranșeul nostru cel mai dinainte. Azi lupta a fost reluată.

Spre răsărit-miazănoapte și spre răsărit dela Luneville, Francezii au suferit pierderi simțitoare în cursul hărțuieilor dintre avantposturi.

În Vosgi s'au dat numai dueluri de artilerie. Pe câmpul de războiu dela răsărit: În regiunea Augustowo-Suwalki situația nu s'a schimbat.

Încercările de a trece peste Rawka spre răsărit-miazăzi dela Skierniewice, n'au reușit. La Opasno am respins atacurile Rușilor.

Amata germană dela răsărit a făcut prizonieri în luna Martie 55.800 Ruși și a capturat 9 tunuri și 61 mitraliere.

Sâmbătă, 3 Aprilie.

Budapesta. — În general pe frontul munților Beschizi dela răsărit domnește liniște, deoarece în zilele din urmă am respins toate atacurile Rușilor, pricinuindu-le mari pierderi. În sectorul de câtră răsărit al frontului din Carpați, unde Rușii atacă cu mari forțe, lupta e în curgere. La hotarul rusesc dintre râurile Prut și Dniester trupele noastre au respins atacul Rușilor cari erau mult mai numeroși decât ai noștri. Întreagă ziua dușmanul a atacat în 10—15 linii de bătae, una după alta. În numeroase puncte ale frontului de luptă, lupta a ținut până seara. Suferind mari pierderi dușmanul a fost silit să se retragă pe întreagă linia, iar mai ales în punctul mai îndepărtat al aripei nastre dela dreapta s'a retras în desordine. În Polonia și în apusul Galiției nu e nici o schimbare. De-a lungul cursului de jos al râului Nida un atac de noapte al Rușilor s'a prăbușit în urma unui crâncen foc din partea noastră.

Berlin. — Se comunică dela Cartierul general: Pe câmpul de luptă dela apus: Între râurile Maas și Mosel s'au dat crâncene dueluri de artilerie. Lângă Bois de Pretre, în lăuntru pădurei, s'au dat lupte de infanterie, cari au ținut noaptea întreagă. Un atac francez spre apus dela pădure s'a prăbușit în urma focului nostru. Într'un contraatac am pricinuit dușmanului mari pierderi și l-am respins în pozițiile lui de mai înainte. Francezii numai în pădure mai dețin două puncte ale pozițiilor noastre înaintate. Pe câmpul de luptă dela răsărit: Situația e neschimbată pe frontul dela răsărit.

Nou atac împotriva Dardanelelor.

Köln. — Din Londra se anunță că amirali flotei anglo-franceze din fața Dardanelelor ținând un consiliu, au hotărât să pornească atac general împotriva strâmtoarelor, ori cât de mari ar fi jertfele, ce ar trebui să se aducă. Pregătirile pentru atac se fac cu zor și în fața Dardanelelor sosesc mereu noi vase de războiu, vapoare pentru transportarea trupelor și cu cărbuni.

După o telegramă din Tenedos noul atac împotriva Dardanelelor s'a și pornit.

Lupte decisive pe Niemen.

Copenhaga. — Ziarele din Moscova scriu că pe frontul dela râul Niemen se dau lupte infuante. Germanii de sigur doresc să taie legătura Rușilor dela Tauroggen cu armata rusească ce stă la Niemen. Câteva trupe rusești s'au retras, iar altele au luat poziție împotriva Germanilor la cursul de mijloc al Niemenului. Ziarele moscovite laudă spiritul ofensiv al glotașilor germani și scriu că decidera luptei e aproape. Pierderile Rușilor sunt simțitoare.

Luptele la granița Basarabiei.

Cernăuți. — Lupta ce se dă de 10 zile fără întrerupere deasupra de Zaklycin ia o întindere tot mai mare. Vitejii noștri soldați resping toate atacurile Rușilor. Rușii au primit din Basarabia ajutoare numeroase. Soldații câștigă teren pas de pas. Zăpada proaspătă ce s'a lăsat îngreuiază înaintarea. În cele 5 zile din urmă au avut succese strălucite.

Lupte îndârjite în Carpați.

Budapesta. — Lupta uriașă ce se dă în Carpați între Lupkow și Ujoc continuă fără să slăbească. Rușii își înlocuiesc pierderile cu rezervele ce le sosesc mereu și atacă fără întrerupere ziua și noaptea și fără nici o cruțare a oamenilor săi. Trupele noastre cu toate că trebuie să steie în luptă neîncetat între împrejurările cele mai grele cu forțele rusești mereu împospătate se țin vitejește dovedind un eroism fără pereche în istoria războaielor. Lupta continuă pe întreagă linia fără ca să fie decisă, slăbind la riuri și strâmtoari și în regiunile de necuprins cu ochii când de o parte când de alta, dar fără să-i reușească vre-unei părți să spargă frontul contrarului.

Rușii încearcă să străbată la Inovlodz.
Viena. — Știrile ce sosesc mai nou de pe câmpul de luptă arată că luptele în Carpați continuă cu îndârjire, fără să slăbească. Rușii fac toate eforturile să cucerească lanțul de înălțimi dintre Ujoc și Lupkow, respingându-ne pe noi pe coastele din Ungaria ale Carpaților. Încercarea aceasta a lor a rămas zadarnică până acum. Față cu aceste lupte îndârjite din centru în defileul Ducla și în valea Ondavei e aproape liniște. Încercarea Rușilor de a înainta la Inovlodz pe Pilița, n'are nici o însemnătate mai mare. De sigur au voit să se convingă numai, dacă sunt destul de tari pozițiile noastre acolo.

Oițerii din Przemysl în Kiew.

Kiew. — Oițerii făcuți prizonieri în Przemysl au fost aduși toți la Kiew. Oițerii li s'a permis să-și aducă cu ei servitorul și toate lucrurile ce le aveau. Generalul Kuzmanek, care vorbește foarte bine italienește, franțuzește, polonește, a primit în locuința comandantului pieții vizita oițerii înalți ruși. În Przemysl se transportă alimente. Orașul a suferit numai foarte puțin în urma bombardării Rușilor, s'au stricat două case. Viața comercială s'a pornit din nou.

Viena. — Garnizoana Przemyslului s'a dus în tabăra rusească cu steagul desfășurat în frunte, între sunetele dobelor și a fanfarelor. Rușii au răspuns la acest salut.

Ultima oră.

GENERALII PAGET ȘI PAU LA NIȘ.

Niș. — Generalul englez, Sir Arthur Paget, care a sosit zilele acestea la Niș, n'a mai plecat. De curând Sir Paget a fost la Uesküb, unde a vizitat pe fida soției sale, care conducea un lazaret de tifos și s'a îmbolnăvit și ea de tifos exantematic. Sir Paget a mai fost la Kragujevatz unde i-a predat Voivodului Putnik ordinul Sf. Mihail cl. I, iar celorlalți generali și comandanți cl. II a aceluiaș ordin al regelui Angliei.

Alaltăieri a sosit la Niș și generalul Pau. După această întâlnire Sir Paget a plecat la Uesküb unde va mai sta câteva zile.

Se afirmă că Sir Paget a făcut guvernului sârb mari promisiuni din partea guvernului englez, dacă Serbia va continua până la ultimul om lupta împotriva puterilor centrale.

Tot la acest loc se poate anunța că zilele acestea au sosit la Niș 50 de medici englezi.

VENIZELOS PROIECTEAZĂ UN TURNEU EUROPEAN.

București. — Se afirmă că după sărbătorile Paștelui, d. Venizelos ar avea de gând să facă un turneu prin Europa și că va vizita cu această ocazie Nișul și Bucureștii.

CONFLICTUL CHINO-JAPONEZ SE AGRAVEAZĂ. — RĂZBOIUL INEVITABIL.

Berlin. — După știrile din Copenhaga, zia-rele japoneze declară războiul cu China inevitabil. Gazeta colonială-japoneză semioficială zice, că Japonia va apuca armele în contra Chinei cel puțin tot atât de bucuros, ca în contra Coreei. Dacă China va satisface cererile japoneze integritatea sa va fi respectată, altfel zilele sale sunt numărate.

APROVIZIONAREA SERBIEI.

T.-Severin. — În portul dunărean Prahovo au sosit iarăș 4 vase rusești cu 8 șlepuri, purtând muniții, alimente și uniforme pentru armata sârbă.

SUPUȘII JAPONEZI SUNT RECHEMAȚI DIN CHINA.

Kopenhaga. — „Novoia Volinia” află din Peking că ambasadorul japonez de acolo a somat pe toți Japonezii trăitori în China să se întoarcă neîntârziat în patrie.

Activitatea spiritului.

De Dr. Cassiu Maniu.

Devenind oamenii conștienți despre aceea că voința nu poate singură nimica fără de știință s'au împărțit în două tabere în lupta pentru existență. O tabără luptă cu armele științei și se civilizează progresând mereu spiritualmente, moralmente și materialmente. Cealaltă tabără se razimă pe forța brută, nu vrea să desfășoare forțe spirituale, nu are cultul *ideilor* și al *sentimentelor* înalte ale fericirii și ale libertății; și în sălbaticea ei lipsă de *considerațiuni speciale sau înalte* rămâne barbară și pe urmă dispăre din istorie și din șirul popoarelor.

Este aceasta o urmare firească a legilor universale, care pornind din spirit creator realizează prin activitatea spiritului *voința divină*. Această lege pentru toate afacerile omenești culminează în maxima clasică: ubi nihil valet ibi nihil velis, — lipsind valoarea lipsește și voința!

Valoarea se câștigă prin activitatea spiritului.

Toate formele politice rele, formarea castelurilor, rigiditatea datinelor, numărul permanenți ai statisticei criminale dovedesc persistența omeniilor pe lângă vederi și lucrări nespirituale, neștiințifice.

Dovada elocventă a lipsei de activitate spirituală în toate formele sociale, în instituțiile dreptului și ale moralei este chiar și sociologia — știința cea modernă —, care este știința faptelor sociale și nu merge la izvorul lor, la activitatea spiritului, cea mai necesară pentru progres între toate faptele individului.

Zice-se cu drept cuvânt că dreptatea socială numai prin științele sociale se va descoperi și efectua. Pentru aceasta așteptăm cu tot dreptul ca sociologia să fie inspirată, în egală măsură cu alte fapte sociale, de către importanța spiritului. *Ideile* doar sunt *adevăruri*, iar adevărurile se descopăr și se realizează prin activitatea spiritului....

Ideile sunt înălțarea dela concret la abstract, dela particular la universal. P. ex, i-

deia nobletei limbei românești este abstracțiunea ce o facem dela simetria și armonia graiului concret românesc prin spiritul nostru înțelegător al frumosului ce se înalță la adevărul abstract, că limba românească are aptitudinea de a exprima cele mai alese gândiri și simțiri; este tot atunci un județiu universal, că orice vorbă românească poartă pecetea farmecului.

Se vede din acest exemplu că lumea este condusă de idei, iar ideile se nasc în capurile înțelegătoare, simțitoare și județioase, ce desvoaltă o activitate spirituală energică...

Așadar valoarea necesară a lucrurilor și a lucrărilor se exprimă prin idei la cari ajungem prin însușirile neatârnoate de materie ale activității spiritului.

Precum ne conduc senzațiunile la idei prin *sinergia* spiritului față cu lumea în care trăiește, tot așa ajungem dela idei la sentimente înalte prin *euritmia* lor cu spiritul. Această însușire a spiritului de a alege ceea ce răspunde frumuseții sale, iubirii sale de adevăr și a bunătății sale este armonia spiritului, care dă vivacitate întregii vieți sociale, politice, individuale.

Spiritul se înviorează și dobândește forțe nouă când descopere armoniile ascunse în lucruri și lucrări....

P. ex. muzica este știința armoniei sunetelor. Compozițiunea muzicală este o idee, o simțire exprimată prin combinațiunea tonurilor din cari spiritul alege ce i trebuiește spre a face să gândim și să simțim ceea ce artistul a gândit și a simțit. Prin coeziune ideea muzicală a devenit ceva real, pozitiv, un mare și minunat fapt *social*. Muzica poate vindeca, poate chiar și îmbolnăvi....

Tot prin armonie ne *insufletește* poezia, și toate artele frumoase.

Sociologul modern bagatelizează fenomenele aceste fără a-și da seama că această *insufletire* mișcă inimile individului și a maselor; că *insufletirea* ne face capabili de abnegațiune, de jertfă, de eroism patriotic....

Insufletirea arată dorul nostru spre a fi desăvârșiți. Când acest sentiment divin s'a sălășluit în sufletul omului, atunci numai învață să prețuiască spiritul, pe care apoi îl

privește de cel mai mare factor al înaintării și al îndestulării.

Nu trebuie mare fantezie pentru a ne închipui că activitatea spiritului *pură* va descoperi secretul armoniei sociale și prin asta fericirea cea mai mare posibilă pentru toți membrii colectivităților mari cum sunt: națiunea, statul, biserica etc.

Avem câteva cazuri celebre sociale despre marile *fapte sociale* ale *activității* spiritului. Introducerea comerțului liber în Anglia, care a provocat împotrivirea cea mai acerbă la marii feudatari englezi până când totuși a triumfat spiritul energic al libere-echangistului Robert Peel, după o luptă purtată singur cu armele spiritului de zeci de ani neîntrerupt, în decurgerea cărora s'a făcut cele mai minuțioase anchete național-economice. Rezultatul a fost triumful spiritului contra datinelor înrădăcinate, contra tuturor prejudețiilor obscure. Timpul — istoria — a dat dreptate libere-echangistilor, bunăstarea tuturor claselor sociale a crescut.

Anglia de azi toată mărește ei o mulțime marei activități a spiritului lui R. Peel, care a adus la izbândă *ideea sa*, convins fiind că ea este binefăcătoare pentru patria sa.

Tot o idee, aceea a puterii binelui de a produce foloase pentru întreaga societate va face ca să dispară orice exploatare ce murdărește azi și chiar cele mai superioare forme sociale cum sunt: statul, națiunea, biserica.

Vor să se convingă exploatorii că renunțând se vor împărtăși de bucurii înalte pe cari le-au visat numai iubitorii de oameni ai trecutului.

Progresul spiritual singur poate crea forme sociale mai perfecte, ce vor uni între sine *sub o idee* statele mai înaintate. Păzind hotarele etnice, apărând spiritul propriu național popoarele vor rezolvi ușor problemele progresului universal prin puțința progresului particular național și individual. Inițiativa va veni dela activitatea spiritului ce a penetrat condițiile armoniei sociale.

Activitatea spiritului aplică legea *binelui cuprinse* în cuvintele *blândului* Isus: „*Tot ce voiți ca oamenii să vă facă vouă, și voi să faceți lor!*” mai departe: „*Ce ție nu-ți place*

Fabule din primăvara anului 1915.

— Sobolul și tranșeul. —

De Victor Stanciu.

În apropierea unui tranșeu era un mușuroiu. Tranșeul avea stăpâni și mușuroiul încă avea stăpân. Stăpânii tranșeului erau îmbrăcați în postav sur, iar stăpânul mușuroiului în catifea întunecată.

Până când nu s'a așezat tranșeul în apropierea mușuroiului, stăpânul acestuia pleca liniștit din castelul său subteran, și se afunda pe cărările de vânat, ce dau în toate părțile și se întorcea abia târziu la castel să se culce.

Într-o bună zi se pomenește că una din cărările lui e scurtată și înjumătățită prin un șanț.

— „Ce cauți aici?” a întrebat el. „Să vezi să te duci de aici, căci acesta e pământul meu de vânat, șanț rău ce ești!”

— „Ai grijă cum vorbești”, a răspuns acesta „bag-seamă nu ști că mă numesc tranșeu și unde sosește Măria-Mea am puterea legilor excepționale, cu ajutorul cărora aș putea să te pedepsesc și pe tine pentru cuvintele nechibzuite ce le-ai rostit”.

Și încă mai înainte de a putea bietul sobol să mai deschidă gura un obuz a căzut în perețele tranșeului. Izbit de o lovitură a rămas amețit și nu și-a mai dat seama ce se întâmplă în jurul lui. Târziu de tot, când sobolul și-a venit în fire, tranșeul era roșu și mirosea a sânge. S'a refugiat deci la castelul său din mușuroiu și tresărea de căteori mugea și se izbea pământul. Afară nu mai cuteza să iasă, căci simțea că se prăpăde-

ște lumea. Și în fine chiar dacă ar fi ieșit, ce ar fi putut vedea un orb din naștere, cum este și sobolul?

Și iar se liniștea pământul, și iarăș mugea din nou și se sbătea. Așa a ținut vre-o 3 luni de zile, și în urmă s'a obișnuit sobolul și cu starea aceasta. Nu mai tresărea și nici nu mai alerga să audă ce s'a întâmplat. Dar curiozitatea nu l'a lăsat să se bucură de liniștea castelului său, și-l îndemna din nou să se ducă. Cu frică și cu cutremur, dând doi pași înainte și unul înapoi, s'a apropiat din nou de tranșeu.

— „Bună ziua Măriei-Tale”, — a zis sobolul.

— „Ce număr vorbește?”, a întrebat tranșeul.

— „Eu sunt”, a răspuns sobolul într'un glas și mai smerit.

— „Spune ce număr ai la telefon?” — a replicat tranșeul cu și mai multă nerăbdare.

— „N'am telefon, sunt sobolul din vecini”.

— „Și ce vrei?”

— „Am venit să mai stăm de vorbă”.

— „De povești n'am vreme. De seară după ce va sfinți soarele, și va înceta tunul!”

Deodată cu răsăritul luni s'au aprins și focurile pe câmp. Praful răscolit de ghiulele și amestecat cu fum a început să se așternă pe pământ și dinspre pădure se scurgea tânguitul duos al unui fluer, adus cu dor cu tot de acasă. Și în tăcerea aceasta sobolul se apropie iarăș de tranșeu.

— „Nici acum nu poți sta de vorbă vecine — a întrebat din sobolul; — câteva cuvinte și informațiuni, căci poate ști mai multe decât mine”.

— „În mod excepțional îți acordăm acest favor, și vouă răspunde la întrebările a căror comunicare nu periclitează interesele superioare strategice” — a răspuns

tranșeul. „Te fac însă atent că la gazetă să nu scrii nici un cuvânt din cele ce auzi în acest loc!”

— „Se va întâmpla așa cum zici Măria-Ta”.

— „Ei... Cu ce informațiuni putem să-ți fim de folos?”

— „Ce nu înțelegi, ce nu vezi destul de clar?”

— „Eu peste tot nu văd”, a răspuns sobolul, „și nici nu înțeleg de ce se cutremură și se svârcolește pământul cu atâta furie”.

— „E bătaie!”

— ?

— „Da! Se bat oamenii! Atâta e tot”, a întregit tranșeul.

— „Cum? S'au certat?”

— „Nu; sau cel puțin nu s'au certat aceștia cari își sfarmă testele pe aici”.

— „A intrat unul în teritoriul de vânat al celuilalt, a întrebat sobolul, care știa că la ei acesta e motivul războaielor.

— „Și mai puțin”, a zis tranșeul.

— „Pentru femei....”

— „Au trecut vremile lui Homer. Oamenii de astăzi nu se bat pentru femei”.

— „Dar atunci....?” a întrebat sobolul care de fapt nu mai înțelegea motivele și pornirile omenești.

— „Ei zic, că pentru țară, pentru ceva ideal”.

Sobolul nu pricepea cum se poate să se bată cineva pentru un ideal, din care să nu aibă nici un folos, deci a zis:

— „Ceva folos tot vor avea ei dela țară”.

— „Nu cred”, a răspuns tranșeul. „Ei îmi spuneau că plătesc dări și sângerează pentru ea și mor, dacă țara o cere”.

— „Și în schimb?” a întrebat din nou sobolul.

altuia nu face”, și „Muncii și luați în stăpânire întreg pământul”.

Activitatea spiritului, este aceea semintă de muștar din care crește arborele împărăției cerești dacă urmăm acele cuvinte neperitoare.

Activitatea spiritului aduce cu sine trezirea întreită a omenirii amintită și în scripturi. Trezirea dintâi este inteligența, a doua este însuflețirea, a treia este spiritualizarea acestei însuflețiri inteligente...

Activitatea spiritului pe teren politic ne vorbește mai elocvent despre mărirea sufletească.

Pe terenul politic progresul numai la făclia ideilor și-a putut urma cursul *dumnezeiesc*. Ideile lui Dante și a lui Machiavelli au fost fermentul unității Italiei. Dante a înțeles toată durerea Italiei schingiuită de vecinicele certe și războaie dintre Guelfi și Ghibelini. Macchiavelli a descoperit puterea unității naționale....

„Știința politică” op remarcabil a lui *Dahlmann* a deșteptat în Germani ideia eliberării Schleswig-Holsteinului. Dacă ar fi avut neamul românesc un Petru-cel-mare de mult ar fi a lui hegemonia Orientului. Dar e rar de tot ca să întrunească un individ și geniu prevăzător și energie în acțiuni și forță fizică și înălțime sufletească asemenea cu Petru-cel-mare; toate aceste încununare de schinteirea orbitoare a unui spirit întrepid și activ în cea mai mare măsură spre binele neamului...

Dacă ar fi avut neamul românesc un spirit mare în care să fi putut începe toate durerile, aspirațiile și dreptul neamului înainte de venirea Turcilor, azi imperiul român s'ar întinde până la Don și până la Bizanț.

La aceasta se cer: cultură și activitatea spiritului propriu al națiunii române desăvârșit prin forța ideilor mari românești, prin ascultarea fiilor neamului și de povețele filozofilor, învățaților, artiștilor români, înălțați cu sufletul la spiritualitate activă, intransigentă și fanatică în propusuri fericitoare pentru neamul românesc de pretutindeni.

Ideia generalizațiunii învățământului popular a făurit majestuosul imperiu german de azi. Instrucțiunea generală a răspândit ideile și sentimentele mari ale lui Goethe, Schiller,

Leibnitz, Rückert la fiii poporului german. Astfel pregătit sufletește a executat cu credință eroică planul mării politice a Germanilor, croit de regii mari ai Prusiei și dirigit de spiritul activ al lui Bismarck. Din admirațiunea virtuții și iubirea genialității erau făurite spiritele lui Goethe, Schiller, Rückert, întâi de toate: înțelepți, chiar filozofi în gândirea lor, numai astfel au știut cânta virtuțile pe cele mai melodioase coarde ale spiritului și ale inimii.

Spiritul activ al pressei a întemeiat progresul și dominațiunea Angliei pe oceanuri, un Adisson, un Swift sunt luceferii pressei engleze tot așa mari ca titanii literaturii germane susamintiți.

Numai o singură mărire e durabilă, aceea întemeiată în forța gândirii și a moralității unei națiuni. Aici a dat mai întâi greș națiunea franceză când și-a întemeiat viața politică și socială pe întreprinderi de mărime deșeuartă prin ce a devenit istovită moralmente și materialmente.

Cu măririle activității spiritului nimic nu se poate compara. Un Rotschild, un Rockefeller etc. și cu ei împreună întreaga bogăție a lumii nu are importanță mai mare decât ceea ce reprezintă banul: hrană trupeză, satisfacțiuni de ordine inferioară cari când precumpenesce corump moravurile, subjugă comodități, cele mai știute idealuri, fiindcă aduc cu sine o mulțime de porniri selbatice, lipsite de generoase însuflețiri.

Războiu și înviere.

— Gânduri de Paști, pentru săteni. —

De A. Melin.

Larna care trece a fost închisă și moenită. Jos, la țară, nu s'a prea arătat neaua albă și curată. Ci, în schimb, s'au tot cernut din mila cerului aște subțiri și dese ale ploii. Începând aproape din toamnă, s'a îmbrobodit văzduhul cu nori întunecați, grei, înlanțuind par'că întreaga lume în umezeală și frig. Nu puteai să te urnești din casa ta de glod și de apă. O vită nu îndrăzneai să o scoți la adăpătoare, că rămana înglodată. Fețele ne erau tot posomorite

și închise. Copilașii nu ni s'au mai desprins de lângă vatră. Săniutele din alte ierni li s'au oșit prin poduri de sură, mâncate de cari. Dacă ne-am încumetat să-i trimitem până la școală în vatra satului, le-au rămas opincutele prin noroi și prin zloată, de ne-au venit desculți acasă. Intr'un cuvânt, par'că norocul nostru cel rău își pusese în gând să ne întunece de tot bietele zile în iarna asta. Încât nu ne mai simțeam sufletele, dacă ne sunt calde, ori moarte. În văzduh întunerec, pe drumuri și pe hotare apă și glod, în inimi durere și bănat; bătaia lui Dumnezeu sfântul. Firea întunecată și umedă, ochii înlăcrimați, sufletele apăsate de toate greutatele unei ierni neprielnice; te miri că nu am îmbrăncit sub apăsarea atâtor greutăți ale firii nemioloase.

La toate greutatele unei ierni mohorâte, s'a mai adaus năprazna a toată lumea, care bănuie astăzi pământul dela un capăt la altul: mrele război dintre popoare. Au plecat în puterea verii feciorii și bărbații satelor. S'au dus cu frunze verzi în pălării și în căntece de vitejie. Au coborât din satele de pe coaste cu piepturile desfăcute, cu frunțile înălțate. Noi am plâns, cum plâng părinții și nevestele pe copiii și bărbații cari pleacă departe; ei s'au gândit la Dumnezeu, la porunca „Împăratului”, la glia strămoșească, pe care li se cere să o apere și au urcat cu suflete tari în lungile trenuri militare. Acasă au rămas copii mulți, cu guri flămânde. Au rămas moșnegi și bunici. Și neveste obidite. O vreme ne-a cutremurat grozav gândul războiului. Știam din părinți, că „bătaia” e lucru cumplit, cu puști și cu tunuri, cu săbii ascuțite și cu sânge mult. La bătaie nu se glumește. Porunca sună: foc! — puștile troznesc, gloanțele șueră și se opresc în piepturi, în frunți. De sub valuri de pământ bubuie tunurile și șueră granatele ca șerpii cei cumpliți. Și se face moarte multă. Până când au venit cele dintâi scrisori dela iubiiții noștri am fost neoameni pe jumătate. Cancelaria satului nu ne mai putea cuprinde Duminecele și în sărbători. Și am învățat toate rânduielile și soroacele poștii. Iar când au început să vină hărțile roșietice de prin taberi, nerăbdarea din suflete se făcuse văpaie. Vedeam în vis tot cătane moarte, cu piepturile sfărțiate, cu picioarele ologite. Dar când Nicolae al Dinului din coastă a scris dela Galiția că el a fost de șase ori în foc și cu ajutorul lui Dumnezeu e sănătos și s'a datat cu ploaia gloanțelor ca cu grindinile verii, — și când Toma Dăncănușului a trimis veste că Muscanul e și el om ca alți oameni, moare și el de pușcă, fuge când îl iai cu aspreală și se dă prins, — atunci am mai răsuflat puțin. Teama din suflete ni s'a făcut nădejde caldă, arzătoare, ne-am îndreptat cu-

— „În schimb...” a răspuns tranșeul — „vor fi având și ei ceva; unii mi-au spus că au drepturi, dar alții au tăcut și n'au zis nimic. Și de ai vedea cum se bat! Cu cât foc, cu câtă însuflețire! E de ajuns să le vie porunca, să le spună la ce depărtare e dușmanul, să le sune gornistul și pleacă toți la moarte, sau la izbândă”.

— „Se bat așa dară la porunca. Poate aceștia sunt sclavi?”

— „Nu sunt”, a răspuns tranșeul.

— „Nu cumva sunt orbi și ei, căci îmi ziceai că e de lipsă să li se spună depărtarea la care se află dușmanul?”

Tranșeul a tăcut, nu știa ce să răspundă. A văzut el ochii oamenilor, cari se ascundeau în pânțele lui, dar știa că și sobolii au ochi, ca toți ochii, dar nu văd cu ei, și decât să spună ceva neadevăr, mai bine a tăcut. Fumul focurilor se așternea pe pământ și luna a început să se plece spre apus. În jurul focurilor a încetat orice mișcare. Sus pe cer mai clipeau din ochi stelele în călătoria lor dela răsărit spre apus. Era să adoarmă și tranșeul, când a auzit din nou glasul sobolului:

— Să mă crezi pe mine, vecine! Oamenii tăi sunt orbi, sau vor orbi în timpul cel mai scurt. Cum mă batjocoreau ei pe mine că scotocească pământul, că din fecior de popă m'am făcut sobolul pământului și orbul lumii... Dar judecă acum Dta, vecine, nu am avut eu dreptul să mă afund în pământ, să fiu scutit de încălzit și chirie, de ceartă și procese de tot felul? Și fiindcă aici nu am lipsă de ochi, — mi-ar aduce numai grții pe cap: ar trebui să mă îngrijesc și de lampe și luminări, — iată m'am lipsit de ei. Cred că în curând

voiu avea satisfacția să văd că orbesc și oamenii. Până acum se afundă și ei în pământ. Va veni timpul când vor vedea ce cuminte am fost eu, și vor orbi. Începutul l'au făcut: La porunca... nu se mai uită, nu se mai gândesc. Și apoi să nu fi mândru că ești sobol?”

A mai urmat o mică pauză și un obuz de tun a dat răspunsul:

— Vai de acela care nu-i sobol!

Cocorli și aeroplanul.

Din Africa, locul lor de vilegiatură, au plecat cocorii către casă. Și fiind primăvară când oamenii ară pe câmpuri, s'au prins și ei în forma unui fer de plug și au început să brazdeze văzduhul înspre lacurile Mazuzuriene. Plesneau din bicele aripilor și lunea plugul lor împreună cu gândurile oamenilor, cari le priveau în urmă.

— Veniți! veniți! și cei mai tineri țineți-vă la pas și aveți țările!” a zis cel mai bătrân, care era pus în frunte. „În curând vom vedea plaiurile natale, cu toată bucuria vederii. Veniți! Veniți!”

Și toate ciocurile se întindeau înainte.

— „Veniți” — a zis al doilea — „sunt plaiurile noastre, sunt leagănele noastre în stuful de lângă lac. În stuț găsim odihnă și hrană îmbelsugată. Veniți! Veniți mai iute!”

Și aripile se încordau vâslind în aer. — Unul mai tânăr, care nu putea trece să nu privească — cum ar zice noi — din fereastra cupeului și înspre pământ, a răspuns celor mai bătrâni:

— „Venim, venim, dar cată, cât este de schimbată jos lumea de sub noi! Pare că mă chiamă un loc, și nu-mi dau seamă, mă chiamă înapoi!”

— „Înainte! Înainte!” au zis ceilalți cocori și au întins piepturile ca de asalt.

De jos de pe pământ se ridică în același timp un smeu de aeroplan. Cu larmă multă — tot mai în sus și mai în sus.

— „Țineți-vă la pas și nu-l băgați în seamă!” — a zis cel mai bătrân — „ne ridicăm atât de sus că nu ne va ajunge”.

Și tot triumful cocorilor a început să urce spre țaria cerească.

— „Ne ridicăm atât de mult că nu ne va ajunge” au repetat câțiva în semn de aprobare.

Sgomotul helixelor asurziau întreg văzduhul și părea tot mai aproape de cârdul călătorilor.

— „Veniți să-i arătăm că noi suntem mai mulți”, — a zis unul mai tânăr. „În luptă, că-i dreptă, veniți veniți la luptă!”

— „Aveți încredere în guvernul vostru”, a zis unul din cei puși în frunte și cârdul urca mereu spre cer.

Dar aeroplanul care a trecut odată pe sub cârdul imigranților și s'a îndepărtat înspre apus, a apărut acum din nou, și mai aproape de cocori.

Încă înainte de a-i putea clarifica asupra situațiunii și primejdiei, câțiva cocori mai tineri s'au rupt de ceata călătoare și împreună cu curentul de aer s'au luat pe urma aeroplanului. — Și cât de iute, cât de ușor călătoreau aceștia duși de curentul ce s'a format în urma helixelor!

Dar, vezi bine, aeroplanul avea drumul lui: să spioneze pozițiile taberei dușmane și nu avea pentru ce ar aduce cocorii la lacurile lor de naștere. Era și prea târziu să se reîntoarcă: De jos au început să tragă asupra aeroplanului și cum acesta mergea înainte și în

getele la ne rugă ocrotitoz început cumplit, imblânz cu foc și noi în v decât te puns nu Muscan noapte; acestea. Inșă gâ în potri

Cân boiului ale ierr dunațur de mar copii c pns nu voinici cărți cu prin lo din fun

Ap a Nast negru, să dea tânăr vânt, de nor în căt

To

In Război lacom rat și ogoaic corăb gloanț bătaie lucru. părați

S' arhami parti. rată a menit

Pa mii d trista — ar stru foc și miloa

locul meria. Că mici i unu

—

bătrâ la ori pite o nul e țineți

Și toți la vr Dar

getele la Dumnezeu, dragutul, și am început să ne rugăm la Maica Preacurată, cerându-i să fie ocrotitoarea scumpilor noștri fii și părinți. Am început să înțelegem că războiul e grozav, e cumplit, e sălbatec, dar Dumnezeu poate să-l îmblânzească. Cei răi l-au voit și s'au sculat cu foc și sabie; au aprins lumea. Și suntem și noi în vâlvătaie. Să oprim războiul nu putem, decât tot cu război. Dușmanii l-au cerut; războiul nu pot avea decât din puști și din tunuri. Muscanul și-a pornit gloatele lui dela miază-noapte; dacă n'ar fi cine să le pună stavilă această puvoaie ar cutropi o jumătate de lume. Inșă gândurilor de cutropire și Dumnezeu le stă în potrivă.

Când au trecut cele dintâi neliniști ale războiului peste noi, au venit greutățile toamnei și ale iernei. Greutățile casei, cu guri multe la adunătură puțină. Au venit lacrimi de neveste și de mame, cari nu mai știau nimic de soții și de copiii duși din dricul verii. Au început să vină cărți cu cruce roșie pe ele, de prin spitale, dela voinici loviți de gloante și de șrapnele. Uneori, cărți mai rezezi, prin telegraf, vestind morți prin locuri depărtate. Și cărți cu peceți multe, din fund de lume, dela prizonieri.

Apoi a venit Crăciunul, sfânta sărbătoare a Nașterii Domnului, cu colinzi puțină, cu ajunul negru, ca și vremea. Iar, acum, când ar trebui să dea mugurii prin grădini și să rădă soarele tânăr deasupra câmpurilor, vine tot viscol, cu vânt, cu ploți dese, grele; vin oștiri necurmăte de nori, cari cuprind toate zările și țin firea ca în cătuși, strânsă, ingenuchiată....

Tot a rău par'că, a mai greu.

În aceeași vreme, despre pace nici o veste. Războiul curge în toi, mai departe. Englezul lacom, veșnic nesățul, Francezul neastâmpărat și Rusul întunecat ca țara lui, nu se mai ogoaie. Tot pornesc la regimente pe uscat și la corăbii de război pe mare. Fac la tunuri și gloante, par'că ar dori să nu se mai sature de bătaie până-i lumea. Noroc că are cine le da de lucru. Submarinele Germanului și tunurile împărăției austro-ungare, cari se țin bărbătește.

S'au înclăștat noroadele pământului, de nici arhangelii din ceriu să vie nu le-ar putea despărți. Și semnele arată că înclăștarea adevărată abia acum se începe. Cum nu s'a mai pomenit.

Până când, o Doamne? — se vor auzi mii și mii de oftate — până când ne mai certă? Întristate sunt sufletele noastre până la moarte, — am putea să zicem și noi cu Mântuitorul nostru Hristos. Într'adevăr întristate. În lume e foc și pară; moartea își plimbă stafia ei nemiloasă peste țări și mări. Pe pământ e vrajbă

și tânguire. Sunt dureri grele ca plumbul, lacrimi și sânge.

Doamne, până când? — se aud tot mai stăruitor suspinele atâtor mii și milioane de oameni. Până când?

Așa se vaieră mamele, a căror fii petrec departe în taberi, nevestele a căror soți înfruntă gloantele dușmanului; așa ne tânguim cu toți, cari simțim toate poverile groaznicului foc dintre popoare, ne tânguim și zicem în inimile noastre:

— Când se va sfârși lanțurile durerilor, Doamne? Până când tot neguri în văzduh și nori grei, până când tot iarnă?

Va mai luci odată și soarele primăverii?

Va trece dela lume groaznicul păhar al războiului? Va mai veni odată odihnitoarea și caldă pace? Va urma odată marea *înviere* a lumii, din tulbureala cumplită în care zace acum? Sfinte Paști ale păcii, când vom putea cânta mângâietoarele tale irmoase?

Răspundem, cu Sfânta Scriptură, mângâierea neamului omenesc, că *vom învia!*

Oricât va fi iarna de grea, oricum ar mugii viscolule dela miazănoapte, oricât s'ar trudi norii întunecați să încătuseze razele soarelui, primăvara nu va întârzia. De nenumărate mii de veacuri, de când a zidit bunul Dumnezeu țările cerului și necuprinsurile pământului, a fost toamnă și iarnă, a fost durere și moarte, iar la vremea sa, la sorocul hotărât, neaua și gerurile au pierit, mugurii au crepat și lumina a strălucit biruitoare, înseninând omenirea.

S'a pomenit vreodată, ca la sărbătoarea celor patruzeci de sfinți să nu-și fi scos *ghioceii* căpșoarele lor albe, chiar de sub învelișul gheții târzii? Ori s'au întâmplat Florii, fără ramuri de *mățișoare*? A întârziat vreodată după nor seninul? Niciicând.

De când omul, această pătură a lui Dumnezeu, calcă gheața pământului, au fost vreodată lacrimi fără zimbet? Au fost dureri fără bucurie? Nu.

Domnul nostru Isus Hristos, pismuit de cărturari și de farisei, a fost prins, a fost legat și bătut la stâlp, alături cu tâlharii, a fost chinuit și torturat, a fost răstignit și împuns cu sulița în coastă și pus în mormânt. Chinurile sfinției sale au fost mai mari și mai multe decât poate cuprinde mîntea omenească, au fost mai arzătoare decât văpaia. Și ce s'a ales de dânsul? A putrezit în mormânt? L-au biruit durerile și moartea? Nu. A treia zi a înviat din morți, s'a preamărit, căci a crezut în *învierea* sa; și crezut Tatălui său ceresc, care a făcut suferința și moartea ca bucuria și viețea mai tari și mai strălucite să se arete!

După mormânt ceriul, după moarte *învierea*; — iată marea taină, minunata taină a lui Dumnezeu atotțitorul!

Războiul de care geme acum lumea, fără îndoială e grozav, e cumplit. El sfășie inimi și înlăcrimează ochii, dar omenirea nu va peri de dânsul. Veacurile au gemut totdeauna de războaie și de vrăjbi, sângele omenesc a curs încontinuu; precum cad frunzele pomilor toamna, așa au perit oamenii în toate războaiele, dar vița lui Adam totuși nu s'a stins. Viscolul umple drumurile de frunze moarte, dar primăvara alte zeci de mii înmugurește. Blăstămul războiului răvășește rândurile oamenilor, dar sufletele, nădejdea primăverii, nădejdea păcii, nu le poate sugruma. *Moarte nu este pe lume, numai schimbări și învieri.*

Dușmanii omenirii, cei cari au ridicat acum sabia stricând liniștea vetrelor noastre, de sabie vor pieri. Tunurile celor răi nu ne vor putea cutropi, căci credința noastră în *biruința dreptății*, în *înviere*, nu o pot stingea. Suferințele războiului vor trece peste noi ca viscolurile iernii. Lacrimile de acum se vor preface în florile primăverii. Din rănile noastre, ca din ghețurile iernii, vor răsări mugurii păcii. Și chiar de s'ar prăpădi trupurile noastre, sufletele ne vor rămâne vii în Domnul.

Precum Hristos domnul, a înviat din patimi și din moarte, precum soarele apare mai strălucit din negurile norilor, așa vom ieși și noi mai inimoși din ororile războiului.

Nădeide, nădeide! Credință tare, roditoare. Hristos a înviat. Vom învia și noi.

Și sfintele Paști ale *păcii* nu vor întârzia.

Prin moarte la învingere.

Plângând vor merge mamele la mormintele fiilor lor și nu-i vor găsi pe ei și li se va spune atunci: „Nu mai plângeți, martiriul s'a sfârșit și drepturile nepoților au înviat”.

Mulți caută înțeles în jertfă fără seamăn, ce o aducem pentru țara noastră. Mulți sunt aceștia, slabi de credință. În zilele acestea ale învierii omului Cristos, a învierii democrației și a creștinismului întărească-se în credință!

Armata de 800 de mii de soldați ce am dat-o țării, e totodată jertfa ce-am adus-o libertății și a înțelegerii, că popoarele mai mici încă vor trăi și se vor întări. Pe mormântul acestei armate va răsări ideea adevărată a libertății. Armata aceasta s'a luptat și se luptă pentru fericea popoarelor din întreaga țară, se luptă pentru cultura și bunăînțelegerea între neamurile de aici, se luptă în sfârșit pentru patria comună și pentru aceea, ca din patrie să facă adevărată patrie.

Și cred, că nimeni nu se va împotrivi acestei tendințe nobile a Românilor.

Concetațeni, fiți sinceri și din dreptate faceți zid puternic de apărare acestei țări nenorocite.

În momentele acestea se face Istoria. Scrieți pe paginile ei ca semn al învingerii „Luptele inversunate ale popoarelor unite pentru libertate”.

Și dacă nu se va întâmpla aceasta, va scrie Istoria, că Români și-au făcut datoria față de întreaga Europa. În momentele cele mai critice au dovedit, că sunt cei mai buni fii ai patriei și că sunt vrednici de scumpa lor țară. Ocărăți și pedepsiți, nici un moment nu s'au dat îndărăt dela împlinirea datoranțelor. S'au dovedit amice adevărați și dușmanii adevărați. — O însușire, înaintea căreia și dușmanul trebuie să se plece.

Oamenii singuratici pot greși, masele mari însă totdeauna au dreptate. În această dreptate au rezistat Români secole de-arândul

În conservatismul acesta politic se arată o înălțătoare însușire a Ro-

locul lui veneau aduși de curent cocorii, gloantele nimeriau pe acestia în urmă.

Cărdul călător vedea cum de pe pământ se ridică mici nurași de fum și din văzduh potfenesc unul câte unul frații lor.

— „Veniți! în sus, tot mai în sus”, a zis iarăși cel mai bătrân. „Aveți încredere și vom sosi în pace. Priviți la orizont: se întind lacurile noastre. Vor fi și ele stropite de sânge, dar stuful lor va fi și mai departe leagănul copiilor noștri. Ele sunt ale noastre. Veniți, veniți, țineți-vă la pas și aveți țărle!”

Și toate ciocurile s'au întins înainte și au tăcut; dar toți simțeau în inima lor că dacă s'ar fi dat poroștele la vreme, cei tineri nu ar fi avut o soartă atât de tristă. Dar tăceau, și aripile se încordau vâslind în aer.

Jertfa noastră.

*Vai! luptele atâtea jertfe cer...
Și ei merg dârji cu brațele de fier...
Și luptă crunt și cad tăcuți...
Și pier...*

*Merg toți solemn, cu pas semet de-eroi,
În tragic ritm de marșuri triumfale...
Ce triști însă și ce măhniți stăm noi!...
Și îi privim cum trec pe-a morții cale!...*

*Cu suflete 'mpăcate trec în șir...
Înfiorări teribile i-apasă...*

*Sătui de coasă, sapă, plug și bir,
Abia se mai gândesc la cei de-acasă...*

*Merg ca un zid enorm, merg muți, posaci,
Să întâlnească-armatele dușmane...
Rinasc în ei azi cerbicosii Daci,
Alături de legiunile romane.*

*Ei, cei batjocoriți de-atâteaori
Se'nalță azi în ochii orișicui...
Și cad zimbînd, mereu biruitori,
Pe câmpii roși, de-atâtea morți, sătui...*

*Vai! luptele atâtea jertfe cer...
Și ei trec dârji, cu pașii lor de fier,
Să treacă prin isbânzi neîntrerupte,
În huetul îngrozitoarei lupte...*

*Ei uită azi sclăvia seculară
Și pier, cum au știut oricând să piară,
Cum au pierit străbunii lor viteji,
Dela copii și până la moșnegi,
Pentru moșia lor, și pentru țară...*

*Vai! luptele atâtea jertfe cer!...
Și frații mei trec dârji, mereu tăcând...
Pe drumul morții merg, ursuzi, orbiș...
...Doar noi jelim și blăstămăm în gând
Al morții crud și roșu seceriș...*

A. Cotruș.

mânilor de aici: credința în dreptate, în adevărata libertate.

O, ceas mândru al libertății! mângâie pe acest popor vrednic de o soartă europeană, mângâie și pe toți concetățenii, frați de suferință. Pentru tine, libertate, au murit moșii, tații și fiții noștri....

O, mamelor nu mai plângeți, martiriul s'a sfârșit, libertatea a înviat!

Dr. Victor Muntean.

Femeile în instrucția publică.

— Cu prilejul înființării școlii normale (preparandiei) de fete din Gherla. —

De prof. I. Georgescu.

Din Gherla, de unde suntem obișnuiți să auzim de o vreme încoace tot lucruri bune (mă gândesc la edificările mărețe ce se fac acolo, precum și la fundațiunea princiară a dlui Dr. Teodor Mihali), ne mai vine o veste bună, care trebuie să înveselească orice inimă românească și anume, că începând cu anul școlar viitor (1915/16) se va deschide o nouă școală normală de fete cu caracter gr. cat. și cu limbă de propunere românească, în care însă vor fi admise, ca și în toate școlile celelalte, și eleve gr. ort. Hotărârea consistorului din Gherla a întărit-o și ministrul de culte sub Nr. 5175—1915, asigurând totodată noului institut de cultură românească ajutorul de stat trebuincios.

O faptă aceasta, care, împreună cu cealaltă, împlinită deja (înțeleg școala normală de fete din Lugoj deschisă în anul școlar curent), scoate tot mai mult la iveală importanta chestiune a intrării femeilor în instrucția noastră publică.

De aceea credem că nu va fi nepotrivit să arătăm din prilejul acesta câteva din marile foloase, pe cari neamul nostru este îndreptățit să le aștepte dela aceste institute de cultură.

Mai întâiu sperăm că va înceta prin intrarea femeilor în instrucția noastră publică lipsa de învățatori. Se știe doară, ce mare lipsă au dus și până acum toate diezele noastre de învățatori. Lipsa aceasta va fi și mai mare după războiu. Și ceea ce a fost și mai trist până acum: nu avem de unde suplini aceste arzătoare lipse. Nu avem dascălițe, fiindcă nu aveam școli normale pentru pregătirea lor. Acum însă vor dispărea, cel puțin în parte, aceste neajunsuri. — Fetele noastre încă socotim că vor înțelege situația excepțională, în care vor ajunge și au ajuns deja după războiu, și nu vor rămânea ca niște „petri în casă” părinților, ci vor căuta să-și asigure ele înseși o existență cinstită pe cariera aceasta dascălească, precum și pe alte cariere cari se vor deschide cu siguranță tot mai mult și pentru ele. Prin pășirea aceasta a

lor pe cariera dascălească în deosebi pot să aducă jertfa cea mai plăcută și mai folositoare pe altarul neamului.

Această jertfă trebuie apreciată după vrednicie. În unele privințe ea este superioară jertfei aduse de învățătorii noștri. Și iată pentru ce:

Femeia e peste tot mai bun pedagog decât bărbatul. Nu înzadar se zice că cel dintâi și cel mai bun pedagog din lume este mama. Hettinger, pare-mi-se, scrie într'un loc, că dacă copiii ar trebui să învețe a vorbi dela tata, n'ar învăța niciodată. Norocul lor e că ei învață limba dela mamă. Băiatul nu numai până e mic, ci și după aceea mai mult stă sub îngrijirea și povățuirea mamei. Tata nu prea e pe acasă. E dus la lucru, ori e în slujbă, cine știe unde. Dar mama e aproape totdeauna acasă. Ocupațiile ei o leagă de casă. Ea e aproape totdeauna cu copiii. De aceea și copiii, de regulă, mai mult își iubesc mamele. Tata îi îmbucură și se bucură de ei numai seara, când vine acasă ori în alte puține clipe de răgaz ce le are, pe când mama este ajutorul și bucuria lor de fiecare ceas și de fiecare clipă. Ce bine le cade, deci, copilașilor, când merg la școală, să știe că acolo îi așteaptă nu „domnul învățator” cel aspru, care bate rău pe băieții neascultători — spaima tuturor copiilor —, ci o ființă bună și blândă care le va vorbi și se va purta cu ei, ca și mama lor de acasă: *domnișoara dascăliță*.

Se știe apoi, ce timizi, ce stângaci, ce neajutorați sunt copiii de școală la început. Cât trebuie să se chinuiască de multeori bietul dascăl, până ce-l face pe câte unul să-și deschidă gura și să rostească un cuvânt înaintea tuturor. Ei bine, toate aceste greutăți ale începutului mai ușor le va înlătura dascălița, fiindcă ea, ca femeie, se pricepe mai bine la tratamentul copiilor, îi știe lua cu frumosul, „cu șosele și momele”, vorba ceea, și-i poate face mai ușor să vorbească și să se obișnuiască cu vieța de școlari.

Ea, poate că are știință mai puțină ca un bărbat, dar prin felul ei de gândire și de vorbire mai concret, mai intuitiv și mai comunicativ ca al bărbatilor, mai ușor se va putea coborî la mintea și inima copiilor, mai ușor îi va lumina și îndrepta, mai ușor îi va și încuraja în micile lor încercări școlarești, decât învățătorul. Dascălița este doară numai inimă. Ea e femeie. Iar femeia și când cugetă, cugetă cu inima, cum se zice. Va vedea ea mai puțin decât bărbatul, zice un mare cugetător englez (Buckle), — dar ceea ce vede, vede bine, mai bine decât bărbatul. În instrucția primară însă aceasta e totul: să vezi bine, și să faci și pe alții să vadă bine!

Iată pentru ce suntem îndreptățiti să așteptăm dela domnișoarele dascălițe rezultate mai frumoase pe terenul școlar decât dela domni dascăli, fiindcă ele, pe lângă mijloacele comune ale intuiției școlare, mai posed și mijloace de intuiție naturale, mijloace inerente firii lor femeiești. Dacă astăzi mai avem analfați, prin intrarea femeilor în instrucția noastră

publică trebuie să înceteze cu totul această rușine națională!

Dar și din alte puncte de vedere trebuie să ne bucurăm de intrarea femeilor în instrucția publică, fiindcă ele se știe, au virtuți mai multe și mai alese ca bărbații. Ele sunt mai punctuale, mai conștiențioase în împlinirea datorințelor, mai cruțătoare, mai iubitoare de ordine și de curățenie. Aceste însușiri formează doară zestrea cea mai prețioasă a fetelor noastre. Aceste însușiri am dori să fie de aici înainte partea cea bună care să nu piară în veci din sufletele tinerelor generații educate de dascălițele noastre! Și dacă copiii vor vedea întrupate aceste însușiri în persoana dascăliței iubite, oare putea-s'ar să nu și le însușească? Cum ar și putea, vorba unui înțelept bătrân al nostru (I. Goleșcu), văzând binele și frumosul să nu se minuneze, minunându-se să nu se năzuească a le urma, urmându-le să nu se deprindă în săvârșirea lor și săvârșindu-le să nu și le prefacă în adevărata lor fire? Mai cu seamă fetițele vor putea profita foarte mult dela domnișoarele dascălițe, învățând dela ele pe lângă știința de carte și lucruri de mână foarte folositoare. Ba poate că și arta noastră națională încă va înflori, cultivată fiind de aceste harnice lucrătoare.

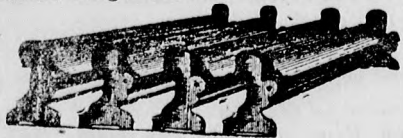
În sfârșit, și viața socială a satelor noastre încă sperăm că se va mai îndulci și îmbunătăți prin aceste propovăduitoare ale luminii și iubirii cari trebuie să fie dascălițele noastre. Ele sunt doar dela fire mai bune, mai prietenoase, mai conciliante, mai puțin arțăgoase și certărețe ca bărbații. Prin ele se vor înlătura, sperăm, certele, eternele certe dintre preoți și învățatori. Se vor înțelege mai bine cu preoții; nu vor mai fi atâtea părți pe la consistoare; toate lucrurile vor merge mai bine. Între preot și domnișoara dascăliță eu nu-mi pot închipui decât cea mai desăvârșită armonie. Aceasta și pentru că ele sunt dela fire mai religioase. Iar religiozitatea lor se va revărsa, sperăm, în mod binefăcător și asupra tinerelor generații.

Cu un cuvânt, întreagă viața sufletească a satelor noastre va lua un nou avânt. Pretutindeni — și în viața noastră publică — se va vedea o fineță, o gingășie mai mare, un simț de dreptate, de milă, de bunătate și de omenie mai puternic ca până acum. Sunt „imponderabili” toate acestea, cari însă ponderează foarte mult, cari așa zicând singur ponderează în viața popoarelor.

Iată ce așteptăm, așa dară, dela nouile institute de cultură și iată pentru ce felicităm atât consistorul din Gherla cât și pe cel din Lugoj cari, înțelegând extrema importanța a acestor lucruri, au hotărât deschiderea școlilor amii tite.

Bănci singuratice, foarte practice

PENTRU BISERICI.

Totfelul de aranjamente p. biserici și p. școli

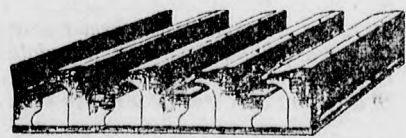
execută ieftin

OLCSVÁRY GYULA, măsur artistică, lăfrantur Insttit. gr. cat.

UNGVAR, Rákóczi-utca 22.

La dorință trimete gratis mostre și prospecte cu desenuri.

BANCI DE ȘCOALĂ

nou, durabile și elegante. (Op2081)

Pastorala P. Sale dlui episcop Ioan I. Papp al Aradului

IOAN,

din îndurarea lui Dumnezeu dreptcredinciosul episcop al Aradului, Orăzii-Mari, Ienopolei și al Hălmeagului, precum și al părților anexate din Bănatul-Timișan.

Iubitului cler și tuturor credincioșilor din eparhia Aradului, dar și pace dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Isus Hristos, împreună cu salutare noastră arhierescă!

„Plecați-vă sub mâna lui Dumnezeu cea tare, ca să vă înalțe în vremea cercetării”.

I. Petru 5. v. 6.

Iubiților creștini și fii sufletești!

Din darul și nemărginita îndurare a lui Dumnezeu, Părintele nostru cel ceresc, mai plinind și noi cursul unui an pascal, ne-am învrednicit a ajunge acest mare praznic al prealuminății învierii a Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos, această mărită și sfântă zi, „Cărea a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într'însa”. (Psalm 117 v. 24).

Cât de mare și de însemnat este pentru viața creștinească acest eveniment fără păreche în istoria lumii, au înțeles și vor înțelege și acum și în viitor toți oamenii temători de Dumnezeu, cari cunoșcând nestatornicia lumii, cumose și patimile de bună voie ale Fiului lui Dumnezeu, Care cu moartea Sa a călcat moartea și cu prealuminata Sa înviere a îndeplinit scopul trimiterii Sale pe pământ, și astfel a făcut deplină mântuirea neamului omenesc din blăstămul păcatului strămoșesc.

Când acum ne dăm, precum și trebuie să ne dăm seamă de adevărul, că prealuminata înviere a Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos, este scoaterea omenirii din întinerec la lumină și din moarte la viață, când ne vom da seama și de aceea, că prin învierea Sa, Mântuitorul nostru Isus Hristos ne dă **chezășia nădejdei** vieții și a învierii noastre la ziua cea de apoi, cine n'ar înțelege motivul bucuriei, ce se naște în sufletul nostru, la sunetul clopotelor din turnul bisericii, care străbătând văzduhul, ne deșteaptă din somnul nopții și ne cheamă la praznuire, și prin aceasta la învoire și întărirea **nădejdei** noastre în Dumnezeu.

Conduc de credință, că de aceste meditațiuni sfinte și cugete evlavioase este cuprins și sufletul vostru, cari ați alergat cu mic mare, din apropiere și din depărtare la această sfântă biserică, vecinic lăcas al mării lui Dumnezeu, am grăbit și eu cu duhul meu între voi cu scopul și dorința, ca de o parte să înălțăm împreună rugăciunile noastre de mulțămire la Tronul Tatălui ceresc, pentru toate câte le face cu noi după blândetele Sale, iar de altă parte privind la starea, în care ne-a aflat sfânta praznuire, să-mi împlinesc și acum cuvântul dat prin pastorala despre introducerea mea în scaunul arhieresc pe făgăduința: „*Că în ce chip mângăie pe cineva mama sa, așa și eu voi mângăia pe voi, și în Ierusalim (adecă în biserică) vă veți mângăia.*” (Isaia 66. 13).

Cugetându-ne acum chiar și numai la faptul, că această sărbătoare a sărbătorilor, anul trecut o am prăznuit împreună cu toți ai voștri și ai noștri, iar acum, parte însemnată dintre ei, nu numai lipsesc cu ființa lor dela această sfântă praznuire, ci lipsesc și dela vetrele lor familiare;

cugetându-ne și la aceea, ce ne este dat să știm și să cunoaștem, că din marea mulțime a bărbaților duși la oaste, unii au devenit prizonierii vrăjmașilor noștri comuni, iar dintre cei loviți de glonțul armelor acestora, unii au sângerat de tot, alții stau adăpostii prin diferitele spitale ale monarhiei noastre, așteptându-și vindecarea ranelor lor, iar grosul lor se află și acum pe câmpul de bătăie, împlinindu-și cu scumpătate datorința cetățenească către Tron și patrie, — urmează în mod firesc, că îndeplinirea făgăduinței de mângăiere și îmbărbătare Ni se impune acum cu atât mai mult, cu cât bucuria sfinte praznuiri din anii trecuți, o vedem înlocuită pe fețele multora dintre voi, cu semnele amărăciunii inimii și cu ale neliniștei sufletești.

Iubiților creștini și fii sufletești!

Este mai presus de orice îndoială, că **sunt adânc simțite jertfele ce le aducem**, sunt multe și mari neajunsurile cu cari trebuie să luptăm, și asemenea mari sunt și îngrijirile, ce ne-au cuprins

pe toți din pricina războiului, ce decurge și acum după opt luni de zile, dar mai presus de orice îndoială este și adevărul, recunoscut de întreaga lume creștină, că ori cât de grele să fie zilele, ori cât de mari să fie neajunsurile și de amară suferințele urmate din ele, omul le suportă cu atât mai ușor, cu cât are mai mulți soți de asemenea soarte.

Convinsi despre acest adevăr precum și despre acela, că **neajunsurile** cu cari ne luptăm zilnic, și **îngrijirile** de viitorul nostru apropiat și îndepărtat, sunt neajunsuri și îngrijiri **comune** tuturor cetățenilor monarhiei noastre întocmai, cum **comune** sunt și jertfele, ce le reclamă dela noi înaltul Tron și patrie;

convinsi astfel despre adevărul, că **păharul bucuriei și amărăciunii zilelor noastre** îl beau cu noi de-o potrivă și **toate alte neamuri**, cu cari ne-am trezit vietuind în societate pe acest pământ, **mama hrănitoare** a vieții noastre trupești, — ce alt cuvânt de mângăiere v'as putea da mai potrivit zilelor, pe cât de **critice** pe atât de **istorice**, prin cari trecem, decât însuș cuvântul lui Dumnezeu, scris cu condei omenesc, Care, fără deosebire de limbă și credință, fără deosebire de rang și alte condițiuni de viață, ne zice tuturor, de jos până sus: „*Plecați-vă sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca să vă înalțe în vremea cercetării.*”

Cumpănind bine înțelesul acestor cuvinte, urmează în mod firesc, ca omul înainte de toate să învețe a cunoaște, că **este Dumnezeu**, care conduce soartea popoarelor întocmai ca și a singuraticilor; să înțeleagă, că certările de sus nu au alt scop, decât deșteptarea și îndrumarea omului la păzirea legii, prin urmare: să știe, că certările cerești trebuie să le primim acum și în viitor cu umilința și bucuria, cu care pruncii nevinovați primesc darurile părinților lor trupești.

Dar nu numai să le primim astfel, ci să le și suportăm cu răbdare creștinească, cu atât mai vârtos, cu cât se știe, că nici un părinte nu pedepsește faptele cele bune ale fiilor săi, ci numai cele rele; astfel nici părintele nostru cel ceresc, Dumnezeu dreptății, nu pedepsește nevinovăția, ci numai vinovăția poporului Său, iar aceasta o face fără să se uite în ochii cuiva, precum nu se uită în fața nimănui nici atunci, când intru înțelepciunea și bunătatea Sa necuprinsă de mîntea omenească „*răsare soarele Său peste cei buni și peste cei răi, și plouă peste cei drepti și peste cei nedrepti.*” (Mateiu 5. v. 45).

Când astfel vă îndemn să primim cu bucurie și mulțumire fiiască și să suportăm cu răbdare creștinească greutățile zilelor de acum, am, precum trebuie să aveți și voi în vedere cuvintele Sf. Scripturii, care ne zice tuturor: „*Pururea vă bucurați, neîncetat vă rugați, intru toate mulțumiri, că aceasta este voia lui Dumnezeu intru Hristos Isus spre voi.*” (Tesal. 5. v. 16—18).

Mulțumiți dar pentru toate certările, pentru că tot Sf. Scriptura ne spune că: „*Fericit este omul, pe care-l vei certa Doamne, și din legea Ta vei învăța pe el.*” (Ps. 93. v. 12).

Aveți răbdare creștinească pentru că **intru răbdarea voastră veți mântui sufletele voastre.**” (Luca 21. v. 19).

Aceste sfinte învățături și dacă nu vor alina de tot, dar totuși vor micșora măcar în parte, durerile ranelor voastre sufletești și trupești deosebi, dacă vă veți mai da seamă și de faptul, că **creșterea** vremurilor de acum o simțesc, și mai mult decât noi, fiii monarhiei noastre din părțile, unde străbătând dușmanul li-a luat, cum se scrie, averile, le-a necinstit familiile și apoi le-a pustiit casele.

Și dacă toate aceste pilde din Sf. Scriptură și din viață, n'ar avea farmecul și puterea de a alina suspinele și de a înveseli inimile noastre, să ne mângăiem înainte de toate cu adevărul întărit prin manifestul cunoscut al glorioșului nostru monarh, că nu poita de a-ș extinde hotarele împărăției L'a îndemnat la pornirea războiului, ci numai și numai împrejurările grele, expuse în acel manifest.

Să ne mângăiem îndeosebi cu **faptul**, că **ostenii** noștri au dat probe de **supunere omagială**, de **credință** și de **alipire către înaltul Tron și către patria noastră iubită în așa măsură, încât neamului nostru nu numai nu i se mai pot contesta aceste virtuți strămoșești, ci din contră i se recunoaște și va trebui să i se recunoască pe deplin, acum și în viitor, numele bun, eluțat și cu acest prilej, întocmai ca și la toate alte asemenea ocazii din trecut, iar ce înseamnă numele bun al unui popor, întocmai ca și a unei persoane singuratice, ni-o spune înțeleptul Solomon astfel: „*Mai ales este numele bun, decât bogăția multă, și darul bun decât argintul și aurul.*” (Pilde 22. v. 1.)**

Noi ne și mângăiem cu acest **nume bun**, pentru că el ne îndreptățește a nădăjdui, că acum vom **deveni tot mai aproape de sentimentul bunei voine a înaltei noastre stăpâniri de stat, și nu va întârzia vremea, când ni se va zice și nouă: Neam românesc!** Nestrămutată fiind credința, și mare alipirea ta către Tron și patrie, „*fie ție după cum voiești*”, precum Mântuitorul Hristos a zis muierei hananience, a cărei fată era cuprinsă de friguri: „*Muiere! mare este credința ta, fie ție după cum voiești*” și „*s'a tămăduit fiica ei dintru acelaș ceas.*” (Mat. c. 15. v. 28.), deci să sperăm, că în timp apropiat se vor vindeca și ranele nemulțumirii noastre din trecut și din prezent.

Și venirea apropiată a acestui timp, noi o nădăjduim nu numai pe baza împrietinirii de pe câmpul de războiu a ostenilor noștri cu ceilalți soți de luptă de altă limbă și credință, dar ne îndreptățește la această nădăjduire și **faptul**, că acum toate neamurile creștine serbăm de odată acest praznic al prealuminății învierii, întocmai precum am ajuns să ne hrănim cu **una și aceeaș pâine**, cu **pâinea** provocată de urmările războiului.

Și împlinirea nădejdelor noastre, ar fi pentru noi cetățenii români, ai statului ungar, nu numai o adevărată **mângăiere în aceste zile grele**, ci ar fi și un act pe cât de **părintesc**, pe atât de **istoric** și **cel mai potrivit** chiar și faptului, că prealuminata înviere o prăznuim ast an tocmai astăzi la 22 Martie, după călindărul vechiu, un eveniment acesta, care abia obvine odată într-un veac astfel, că cea mai apropiată praznuire a sfinteii învierii la datul de astăzi, va urma, după Păscălia bisericii noastre numai la anul 2010, adecă după 95 de ani.

Dar și până la plinirea nădejdelor noastre, folosesc prilejul de a vă pune în vedere sfatul apostolului neamurilor, dat Romanilor de demult cu cuvintele: „*Tot sufletul să se supună stăpânilor celor mai înalte, pentru că nu este stăpânie, fără numai dela Dzeu, și stăpâniile ce sunt, dela Dumnezeu sunt rânduite, pentru aceea, cel ce se împotrivesc stăpânirii, rânduielii lui Dumnezeu se împotrivesc, iar cari se împotrivesc, judecată sieși își vor lua.*” (Rom. 13. v. 1. 2).

Vă pun în vedere acest sfat, devenit acum o trebuință mai mare decât oricând altă dată, ceea ce veți înțelege și din faptul, că abia vor mai fi fost vremuri, când un guvern să se îngrijească de lucrarea pământului și de aceea, ca cetățenii să fie provăzuți cu pâinea de toate zilele, cum a făcut-o și cum face guvernul de astăzi al statului nostru, atât în interesul nostru celor de acasă, cât și în interesul acelor de pe câmpul de războiu, și astfel pentru binele obșteșc.

Vă îndemn deci și acum cu toată căldura inimii și cu toată puterea cuvântului arhieresc: să ascultați cu bunăvoință și să pliniți cu toată însuflețirea sfaturile și ordinațiunile înaltului guvern și a organelor lui, atât cu privire la lucrarea pământului cât și referitor la crutarea căștigului.

Aceste îngrijiri binevoitoare ale înaltului nostru guvern, să nu le primiți cu temerea, ca și cum statul nostru nu ar fi provăzut cu bucatele recerute până la culegerea rodurilor anului acestuia, ci munca și crutarea recomandată și impusă să le socotiți de ceea ce este în fapt, adecă de îngrijirea de viitor, pentru că numai lucrarea cu sârguință a pământului și crutarea posibilă a căștigului ne poate asigura și pe viitor pâinea de toate zilele.

Vă îndemn la împlinirea acestor datorințe nu numai că sunt de interes obșteșc, dar **sunt de deosebit interes și pentru noi și neamul nostru** de aceea, ca **numele cel bun**, câștigat de ostenii noștri pe câmpul de luptă, să-l sustinem și să-l mărim și noi cei de acasă, făcându-le posibilă lupta cu nădejde de biruință.

Vă zic deci vouă fruntașilor: folosiți înțelepciunea și energia bărbăției voastre spre a conduce lucrurile la sfârșit bun, dedați tineretul la lucru și la viața creștinească și să nu pierdeți nici

unul din vedere, că trăim atari zile, când cel sănătos și harnic de lucru dar leneș, nu numai nu va mânca ca și în trecut, ci va fi și pedepsit, întocmai cum vor fi pedepsiți și cei ce cheltuiesc fără câmp și câștigul lor.

Vă pun în vedere acestea cu atât mai vârtos, cu cât în zilele trecute s'a detras ajutorul dela unele femei și acum se lucră într'acolo, ca să se detragă ajutorul dela toate acelea, cari nu îngrijesc de casnicii lor, și cari ori nu lucră, ori cheltuiesc ajutorul de stat pe îmbrăcăminte nepotrivită stării lor sociale, și pe lucruri, fără de cari au putut fi în trecut, și pedeapsa se motivează cu aceea, că atari persoane vrăjmașe, fiind intereselor lor proprii, lucră și contra intereselor obștești și contra cinstei neamului lor.

După toate acestea, către Tine Doamne Dumnezeu nostru, ridic ochii inimii și cugetului meu, și te rog cu umilință dar și cu osârdie dintru adâncul sufletului meu: caută din înălțimea tronului Dumnezeirii Tale cu iubire părintească asupra noastră, a poporului Tău, și dacă ne și certă, cum ceartă fiecare părinte pe fiii săi, nu ne părăsi; dacă ne și judeci, nu ne osândi până în sfârșit, fie-ți milă de pruncii nevinovați, de văduvele și orfanii fără părinți și fără mângăiere, nu altcum și de bătrânii neputincioși și de mila acestora, **Fă**, cu puterea Dumnezeirii Tale, pace între popoarele Tale. Vindecă ranele sufletești și trupesti ale celor din război și ale celor de acasă, învrednicește-ne pe toți de zile cu sărbători mai liniștite și ne dă puțința de a mări cu o gură și cu o inimă, cu un glas și cu o suflare prea sfânt numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.

Arad, la sfintele sărbători ale învierii Domnului din anul 1915.

Al vostru tuturor

de binevoitor

Ioan I. Papp, m. p.
episcopul Aradului.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 3 Aprilie 1915.

H. istos.

— Legenda anului 1915. —

Hristos, palidul Dumnezeu, care gonise cu biciul samsarii din biserică, se întâlnește pe drumul drumurilor cu servitoarea vremii, cu Moartea.

— Ce cauți tu pe-aici? o întrebă sfântul fiu al lui Iosif și Moartea răspunse rânjind:

— Am sămănat, voui ara și voui secera. Am sămănat sămânța durerii în pământ și în inimi, voui ara brazde pe fețe și voui secera Tinerețea! Și sunau de departe tunurile, clopotele iadului...

Hristos sparse borcanul păcii și blând, zimbise Morței:

— Spune, de ce ai distrus grădina parfumată a Vieții, de ce ai săpat morminte și ai închis cu cheia Tainei sufletele? De ce nu ai lăsat în simuri iubirea, de ce m'au ucis pe mine?... Nu simți că nu pot trăi decât în zimbetul celor fericiți?

Moartea făcea temene:

— Maestre, secer grâul vieții, căci stăpânul meu: Diavolul a sămănat sămânție păgână în oameni și din clopotele credinței s'au făcut tunuri. Niciodată nu voui avea recoltă atât de bogată ca acum!

Și râdea moartea, încât se cutremurau munții și râurile porneau mai repede cu valurile lor de sânge către împărăția nopței.

Hristos, palidul Dumnezeu, începu să ofteze pe drumul drumurilor.

De departe corbii aduceau spaima războiului și peste razele de soare veneau țipete de tun...

Și Hristos, care și-a jertfit odată viața ca

să mântuiască omenirea de păcat — simțea iremurând că îl așteaptă de nou crucea res-tigării ca să moară încă odată și ca să se reverse din suferința lui cerească pacea lumii pe drumuri și pe inimi.

Emil Isac.

Imn păcii.

De tremățul vieții sbuciumate
Nimic nu-ți leagă visurile sfinte;
Nu plângi la groapa clipeilor apuse
Și treci prin viață, blândă și cuminte.
La pragul casei tale nu s'abate
Nici ura lumii veșnic răzvrătită
Și nici iubirea noastră pătimăse
Nu-și poartă ochii dornici de ispită.

Tu nu 'ndrăznești să cauți în vâltoare
De lupte grele farmecul vieții
Și'n jurul tău nu bântue furtuna,
Că ride 'n plin seninul dimineții.
Și tremură — comoară de lumină —
În ochii tăi, o rază 'ntârziată
Și zîmbetul iertării milostive
Îți flutură pe fața 'mbujorată.

Ascultă... Zângăniurile de arme
Și viorul de tropote zorite
Și luciul ucigașelor oțete
S'ascund'e'n largul văilor umbrite;
Doar tu rămâi în urmă 'ndoliată
De-a nopții potolită 'nvăluire,
S'alini dureria lor, păzind în umbră
Ruina unor visuri de mărire.

I. N. Pârvolescu.

— Tuturor cetitorilor, sprijinitorilor, colaboratorilor, prietenilor și întregii obște românești le urăm: Sărbători vesele și fericite!

— Numărul viitor al ziarului nostru va apare Joi seara.

O vizită a Majestății Sale la Arad. În 16 Iunie 1852 primarul orașului Dominic Heim incunoștiință și preparandia română, că Maj. Sa împăratul Francisc Iosif I. va sosi la Arad. În urma acestui aviz conferența profesorală ia hotărârea, că mâne zi la 6 ore dimineața profesorii și elevii să se adune în școală, de unde apoi vor pleca în spre Murăș spre întâmpinarea monarhului. Pornind deci în dimineața zilei de 17 Iunie 1852 profesorii și elevii în corpore dela școală, fură postați la locul destinat: pe ulița episcopescă, pe unde avea să treacă M. Sa. Cu câtă nerăbdare și curiozitate așteptau ei momentul, în care vor vedea pe împăratul iubit și sărbătorit — cu inimă curată și sinceră — de întreg neamul românesc. La 8 ore și sosi, înconjurat de „suita generalilor” și „a fost precum din partea altor școlari, cari se află în orașul acesta, așa și de tinerimea noastră preparandială cu cele mai vii semne de bucurie și de supunere întâmpinat, strigând: Trăiască împăratul!”

Recepțiunile avură loc în palatul comitatului. În șirul deputațiilor, ce-și depuseră omagiile la picioarele Tronului, dorea să se prezinte și corpul profesoral al preparandiei noastre, precum se prezentă și cel dela gimnaziu, dar comisarul guvernial Ioan Atzél îi îndrumă să aștepte pe Majestatea Sa în școală. Se adunară deci cu toții, profesori și elevi, și sârmanul adăpost al culturii românești de pe strada „Căprioarei” și așteptară vizita preainaltă până la 2 ore după amiază, când înțelegând, că M. Sa, după ce a vizitat mai multe așezăminte culturale — între cari și catedrala română — s'a reîntors la locuința Sa din casa comitatului, „s'au împraștiat și dânsii pe la locuințele sale”.

Motiv de a fi înrolat la miliție. Stălpii sistemului de guvernare absolutistică, ce urmă în țara noastră după sufocarea războiului civil din 1848—49, erau jandarmii. De ce considerație și cinste oficială se bucurau acești paznici ai ordinii și erei noi înaintea contemporanilor, cari ascundeau în sufletul lor amarul și durerea înfrângerii unui ideal, ne putem și noi închipui, cari, asemenea din carne și oase fiind, vedem, simțim și suferim.

Oamenii serioși și cu mintea întregă se fereau de ei, nu le steteau în cale, cel mult le aruncau câte-o privire scânteitoare de ură și dispreț. Nu-și puteau impune însă o astfel de ținută rezervată, dictată de reson și împrejurări, elementele mai sangvinice, tinerimea școlară și ucenicii dela meserii. Aceștia nu puteau trece pe lângă un jandarm, polițist, fără să nu facă vr'un gest obraznic, fără să nu întoneze vr'o cântare de batjocură la adresa lor. Unii mai îndrăzneți căutau să-i șicaneze cu fel și fel de păcăleli și trageri pe sfoară, cari treceau marginile petulantei și sburdălniciei copilărești.

Pentru curmarea lor și pentru a spăria aceste elemente turbulente, comanda militară a țării se văzu silită a lua dispoziții energice. Ordinul sosi la „prepușii” tuturor institutelor școlare. Il primi și „luminatul conses literar” al preparandiei noastre din Arad. Se întruni deci, la 20 Februarie (4 Martie) 1851, „în sesiune” și chemând tinerimea înaintea sa profesorul „mai bătrân”, Gavra, președintele consesului, le publică solemn și cu toată seriozitatea următoarele: „Acei învățăcei, cari s'ar încumeta la orice exces în contra poliției, vor fi arătați înaintea ces. reg. comisiumi de recrutare spre înrolare, iar în accia întâmplare, dacă de ostași n'ar fi buni, vor fi ștersi din numărul școlarilor”.

Pornire dușmănoasă culturii românești. Când se înființară, la anul 1812, școlile preparandiale gr. n. u., statul nu contribuie cu mijloace materiale la temelia și susținerea lor, ci le aviză la mila credincioșilor, la banii ce se adunau prin purtarea în biserică a așa-numitului „tas preparandial” sau „al III-lea”. Din alt tas, numit „clerical” sau „al II-lea” se acopereau trebuințele institutelor teologice. De câte ori profesorii din Arad ai acestor institute cereau să se provadă școala cu cele trebuincioase și să li-se îmbunătățească lefitele „subțir croite”, erau refuzați din partea marilor Sârbi, pe motivul, că Românilor le lipsește simțul de jertfă, pentru că din comunele românești se adună prea puțin în cele 2 tasuri. O acuză cât se poate de nedreaptă și tendențioasă, ce era respinsă din partea profesorilor la toate ocaziunile. Ce dornici erau Sârbi, stăpâni peste bisericile românești, ne convingem din următorul fapt, eternizat în anele Consistorului din Arad.

În anul 1840 protopopul Aradului George Petrovici face arătare, iar o comisie consistorială constată oficial, că consilierul regesc și marele proprietar Sava Tököly, din propria autoritate a scos din biserică Sântilor Ap. Petru și Pavel (sârbească) din Arad cele 2 tasuri și în locul lor a pus la ușa bisericii 2 pixe. Lângă una caricatura unui preparand, cu o haină proastă, lungăreață, iar lângă cealaltă figura ridicolă a unui teolog, cu păr lung și în haine lungi.

Cele dintâi eleve ale preparandiei române din Arad. În anul 1861 comuna bisericească din Lugoj înființă o școală de fete și Ștefan Lipovan, învățătorul clasei a III-a de băieți de acolo, dorea ca fiica sa să fie învățătoare la acea școală. Veni deci cu ea, în 14 Octomvrie 1861, la Arad și rugă direcțiunea institutului să o admită la examen din toate studiile, ce se propun în preparandie. Bunul director local Ioan Popovici, fără a mai întreba superioritatea școlară de pe acelea vremuri, care era: „Ces. reg. secție locuitorială” din Oradea-mare, împlineste rugarea învățătorului Lipovan. Profesorii o examinează numai decât și pe temeiul răspunsurilor mulțămitoare o declară vrednică de a fi învățătoare și-i dau „Testimoniu preparandial,

cu recomandătie la școale, în care se propune românește”. Ori de a obținut Amalia (Aloisia) Lipovan, postlu de învățătoare din Lugoj, nu știu, știu însă, că la venirea I. P. S. Sale Ioan Mețianu de episcop al Aradului, la anul 1875, era în întreaga dieceză o singură școală de fete română. Dar hărnicia și prevederea I. P. S. Sale înlătură acest „neajuns” și înființă școli de fete, la cari să se aplice numai învățătoare „cari pe lângă obiectele de învățământ școlare înstruieze pe eleve și'n lucrul de mână, și economia casnică și în cant”. Pentru a avea învățătoare la aceste școli, deschide preparandia și pentru sexul frumos. În anul școlar 1875—6 se înscrieră 12 eleve, dintre cari la examenele finale, sau ale semestrului al II-lea, ce se ținură sub presiunea I. P. S. Sale se prezentară: Persida Baran, Aurelia Belințan, Maria Bocian, Maria Bugariu, văd. Maria Codrean născută Barbu, Emilia Lungu, Emilia Raț, văd. Elisabeta Șepețan și Melania de Vanu. Despre rezultatul obținut directorul Gavra ne-a lăsat următorul raport oficial: „Intrebările li se puseră de domni ștăințelor ce le-au deslășurat estimp preparanților primianiți, însă nu cu cea mai strictă rigozitate, pentrucă să nu se spământeze sexul acesta de loc la intrarea în arta aceasta fericoare de omenime”.

Când s'a cântat mai întâi la Arad în românește imnul „Gott erhalte”? În timpurile mai vechi nu erau atâtea sărbători școlare impodobite cu steaguri și „discursuri festive”, ca'n zilele noastre. Era numai una în cursul anului școlar, dar aceea se serba în școlile române — îndeosebi în peparandia din Arad — cu inimă curată și sinceră bucurie. Aceasta era ziua de 12 Februarie, ziua nasterii împăratului și regelui Francisc I., care „ca fondatorul institutului preparandial și-a înălțat veșnic monument la neamul românesc”. La 1832, în anul al 40-lea de domnie, aceasta zi se serbă cu o solemnitate neobișnuită. Sfânta liturghie din biserica catedrală o celebră cu asistența întregului cler din Arad, arhimandritul Bodrogului Moise Manuilovi, președintele Consistorului și administratorul diecezei vacante. La doxologia, ce urmă sfintei liturghii, cântară preparanzii „pentru primadată în românește” imnul: „Doamne ține pe împăratul, pe al nostru bun Craiu Franț Publicul numărșos, ce asista la slujba d-zeiască rămase adânc emoționat la auzirea melodiei frumoase a imnului. Arta ridică sufletele cucernice în regiunile mai înalte ale vieții sufletești, iar „cetățenii preparanzi” de pe acelea vremuri erau cântăreți vestiți, așa că la sărbătorile mai mari veneau satele din jur și cereau să le cânte.

Cine a tradus în românește imnul casei noastre domnitoare, n'am putut afla, însă, că pe timpul absolutismului, prin autograful preînalt din 27 Martie 1854 se stabili textul autentic al imnului și se dispuse că după acest text și melodia de Haydn să se cânte la toate solemnitățile.

Așa era pe acelea vremuri!

Boala și moartea lui Iosif Iorgovici. Dr. Iosif Iorgovici, unul dintre primii profesori ai preparandiei române din Arad și un apostol al renașterii noastre bisericesti-naționale, în primăvara anului 1820 se îmbolnăvi din nou. Bărbatul devotat chemării sale și plin de iubire părintească față de elevii săi ajunge în urma slăbirii organismului său muncit, la un grad de iritație și istovire, care-l făcu imposibil pentru continuarea prelegerilor. Studiile lui le luă asupra lor colegii lui intristați și îngrijorați. Medicul comitatului Iosif Rozsa constată boală de piept și pentru a-l putea supune unui tratament radical, îl recomandă pentru un concediu mai îndelungat. Inspectorul Nestorovici, deși pentru ținuta sa românească față de ierarhia sârbească nu-l avea tocmai drag pe Iorgovici, dar îl prețuia foarte mult ca bărbat de școală, luând act despre starea sănătății lui, demândă profesoriilor „să-l mângăie cu ajutorul și iubirea, statul și îngrijirea lor”. Medicul să nu întrelase nici un mijloc și ajutor pentru ca „Dumnezeu să țină în viață pe membrul institutului național, scump lor și scump colegilor lui”. Despre starea și mersul boalei să-i raporteze în fiecare săptămână. Li asemnă apoi din fondul școlar 100 fl. ajutor, pentru acoperirea trebuințelor.

Dar nici dragostea colegilor, nici iscusința și zelul medicilor Iosif Rozsa și Mihail Weber, nu putură împiedeca stărșitul fatal, ce se apropia cu repeziune. În 18 Iunie 1820, la 1 oră după amiază, profesorul Iorgovici, mândria neamului său și mângăierea bătrânului său tată, Petru Iorgovici, protopop în Oravița, trecu la cele eterne, în etate de 28 ani. Actul înmormântării se petrecu în 20 Iunie, între orele 9—12, cu o rară pompă, slujind la prohod întreg clerul din Arad, mai mulți preoți, 4 diaconi în frunte cu administratorul diecezei Iosif Putnic, episcop de Pacrat, după care fu așezat spre vecinică odihnă în o criptă de lângă vechea biserică catedrală.

Relațiuni sufletești cu Țara Românească. Institutul preparandial din Arad a avut o influință binefăcătoare și a promovat cultura poporului român îndeosebi în comitatele ungurene: Arad, Cenad, Bichiș, Bihor, cele din Bănat și în confiniul militar. Din aceste ținuturi, în timpurile vechi mai ales din Bănat, veneau elevii la această școală, unicul focal de cultură națională al Românilor, care putea prevedea cu învățători, școlile române din aceste părți. Abia la anul 1860 permite Secția de locotenență ces. reg. din Oradea-mare, ca absolvenții preparandiei din Arad, să poată ocupa funcțiuni învățătoarești și în Transilvania. Dar cu toate granițele naturale și artificiale și din acelea vremuri, preparandia română din Arad răspândi — prin elevii săi — razele luminii și ale culturii naționale chiar și peste hotarele patriei noastre. Dintr'un raport, ce-l înaintă, în 30 Iunie 1868, directorul Gavra, ministrului de culte Eötvös, aflăm, că Petru Moler, din Otlaca, comitatul Aradului, după ce termină cursurile preparandiale în anul școlar 1820—21 și își continuă studiile, absolvând și gimnaziul, trecu în Moldova, unde „au ajuns de au crescut pe pruncii principelui dintr'odinoară stăpânitor în Moldavia Mihail Sturza”. Altul Silvan Muntean, absolvent de filozofie și al preparandiei din Arad, unde făcu examen de învățător în 11 August 1851, funcționa la școala română de lângă biserica catedrală din Arad, „dar din cauza rețelilor simbrii” părăsi patria și trecu la București, unde fu „aplicat la dăscălia normală de acolo”.

Tot astfel și dintre elevii institutului teologic din Arad, care era frecventat mai ales de tineri din diecezele Arad și Timișoara Nicolae Belășcu mai târziu Bălășescu, care după datele aflătoare în Arhiva institutului e din Hașag (Transilvania), absolvând în anul 1833—4 științele teologice, trece, la anul 1835, de profesor la seminarul central din București. Gheorghe, Gheoradi Popescu, fost elev (1829/30—1831/2), apoi profesor (1839/40—1852) al institutului, în anul 1855 a fost poftit de profesor teologiei în Mănăstirea Neamțului în Moldova, la care destinațiune ajungând, prin oficiul diecezan și-a cerut a i se da testimoniile școlastice din absolutele aici cursuri teologicești” — (Protocolul actelor clericale 1855—6, Nr. 47).

Ministrul Eötvös vizitează preparandia din Arad. Ministrul de culte al Ungariei, baronul Iosif Eötvös, sosi Vineri, în 17 Septembrie 1869, la Arad. I se făcu o primire deamnă de poziția înaltă, ce o ocupa și prestigiul personal, de care se bucura în urma distincțiilor sale calității sufletești. Episcopul Aradului, Procopie Ivacicovici, nu era acasă și așa deputația clerului ortodox român o conduse în fața ministrului protosincelului Miron Romanul. Pe drum catichetului preparandiei Ioan Russu îl rugă pe Roman să nu facă amintire despre preparandia română. Erau ferii, iar „bietul institut părăsit de lume și de nimeni mângăiat” era într'o stare atât de deplorabilă, încât se rușina a primi un oaspe atât de înalt, ca și care n'a mai văzut zidurile lui clătinate și apăstate de greutatea și sărăcia vremurilor.

Protosincelul Roman după ce bineventă pe ministrul, prezentă membrii deputației și când ajunse la Russu zise: „parohul Aradului și catichetul preparandiei”. Ministrul îl întrebă numai decât despre starea școlii și-i anunță, că va veni să o vază. La 4 ore d. m. și sosi, însoțit de mai mulți domni. Il primi Russu. Ministrul vizitând salele de învățământ — 2 la număr — întrebă pe Russu, că nu e și un internat pe lângă școală și cu ce se susțin elevii, au stipendii? I se răspunde, că nu e nici internat, nu-s nici stipendii și așa cei mai mulți dintre elevii trăiesc numai cu pâne, alții sunt siliți a servi pentru a se susține. „Și despre puținul salar al profesorilor să făcu vorbă” și nu fără rezultat, căci în anul viitor la ordinul ministrului „lefile cele mârșave” se ridicară la 600 fl.

Când s'a scos limba slavonă din catedrala din Arad? În orașul Arad erau din vechime două biserici ortodoxe: Biserica catedrală sau a Sfântului Ioan Botezătorul și cea „Tökölyană” sau a Sf-lor apostoli Petru și Pavel. Românii erau grupați mai ales în jurul bisericii catedrale, iar Sârbii aparțineau bisericii Sf-lor apostoli. În aceasta din urmă serviciul divin se făcea exclusiv în limba slavonă. Numai la sărbători mai mari se citea sf. evanghelie și în românește. Dar și acest obicei al bisericii orientale și drept al Românilor din parohia sârbească, de a asculta — la zile mari — cuvântul lui Dumnezeu în limba lor maternă, căutară Sârbii a-l înlătura. Intr'o bună zi dispăru evanghelia românească din biserică — de pe prestol — și nu se mai află. În biserica catedrală serviciul divin se făcea în două limbi, slavonește și românește, ceea ce dădea ansă la multe certe și neînțelegeri între puținii Sârbi și majoritatea covârșitoare a Românilor aparținători acestei parohii. Starea aceasta ținu până la anul 1844. În 12 Noemvrie al acestui an Românii dela biserica catedrală țin o adunare și iau hotărârea, ca în viitor în biserica Sfântului Ioan Botezătorul serviciul divin să se facă exclusiv în limba românească, care este limba maternă a credincioșilor acestei biserici. Hotărârea energică se înaintă Consistorului, iar de aici Consiliului locotenent regesc, de unde în 15 Iunie 1847, sub Nr. 25.456, și sosi o rezoluție preainaltă, prin care, luându-se în dreaptă considerare și motivele aduse de episcopul Gerasim Raț, se aprobă hotărârea Românilor și se ordonă, ca în catedrala din Arad slujbele dumnezeiești să se facă numai în limba română, iar magistratul orașului Arad fu îndemnat să facă cercetare în privința înstrăinării evangheliei române din biserica sârbească prin episcopul Lazar Seceanschi.

Bucuria și mângăierea Românilor fu mare. În 24 Iunie — ziua hramului bisericii catedrale — protopopul Ioan Raț, înainte de a se începe sfânta liturghie, urcă amvonul și vesti cu lacrimi de bucurie credincioșilor biruința luminii și a dreptății.

Torpila este în cea mai strânsă legătură cu submarinele — și aceiași ingineri și constructori cari au făcut submarinele, s'au ocupat cu ideea de a construi și torpile. — Torpila este o cantitate mai mare de materie explozibilă, pe care o pușcă înspre corabia dușmană, ca să o nimicească. Felul cum o îndreaptă spre corăbiile dușmane a dat ființă diferitelor sisteme de torpile. La început torpila era dusă de o corabie submarină până la corabia dușmană și o pune la baza corabiei. Un mecanism aprindea praful de pușcă și nimicea în acest fel corabia.

Mai târziu materia explozivă au pus-o în un tub, care în cap era provăzut cu un cuiu, care îndată se isbea de corabia dușmană, aprindea dinamita, ecrăzita sau altă materie, ce era în interiorul torpilorului. Tubul acesta-l pușcau cu un tun anume construit. În timpul din urmă torpila are mecanismul unei corăbii întregi: e de 5—7 metri de lung, 35—45 cm. de gros, în partea anterioară are aparatul pentru producerea scântei de aprins, urmează apoi partea încărcată cu materie explozivă, a treia parte e camera cu aer comprimat, care mână o helice mijlocitoare a propulziunii. La acestea s'a mai adăugat o serie întreagă de aparate, cari păstrează direcțiunea torpilorului nealterată.

De altcum construcția torpilelor diferă cu scopul pe care îl urmăresc. O torpilă cântărește 320—550 kgr. și costă între 9.000—15.000 cor. Nu e deci nici o mirare că inginerii caută toate mijloacele ca o astfel de torpilă să nu-și greșască ținta. (2—3 torpile de acestea fac cauză unui ofițer).

Dar, bine înțeles, fiecare cojoc își are acul său și cine are barbă, ar trebui să aibă și perie pentru ea. — Corăbiile au un fel de rețea în jurul lor în contra torpilelor în care rețea prind și nimicesc torpila. Bine înțeles sunt și corăbiile fără rețea, întocmai cum sunt și bărbi fără perii. În timpul din urmă, fiindcă rețeaua reduce viteza vasului, inginerii ajută în altfel corăbiilor. Vaselor de război sunt împărțite în mai multe segmente, cari se pot izola unul de altul astfel, încât dacă unul dintre segmente e atins de glonț sau torpilă și pătrunde apa în el, celelalte segmente din corabia la suprafață până când se refugiază în un port, unde o reparază.

Torpilele cu toate acestea sunt arme înfricoșate și corabia atinsă de ele se nimicește în cele mai multe cazuri.

Submarinele. A pescui în turbure și a umbla pe sub mare e cam acelaș lucru. Îndeosebi în actualul război am auzit vorbindu-se de submarine, și mai ales despre submarinele germane, cari până acum nici nu prea erau amintite. Submarinele au un trecut destul de îndepărtat, deși întrebuițate așa cum ar trebui sunt numai în războiul actual. Favorul lor față de celelalte corăbii de război stă în faptul, că pot să se apropie de corabia dușmană cu cea mai mare ușurință și să o scufunde în orice moment cu o torpilă, care, precum este știut, nu poate fi trimisă din o depărtare mai mare decât 3 km. Ori ce corabie ar cerca să se apropie la distanța aceasta, e expusă să fie și ea scufundată de mortierele ce sunt pe corăbiile de război, până când submarinele rămân ascunse vederii, și așa pot fi utilizate și în apropierea corăbiilor dușmane.

Prea natural că avantajele submarinelor le-au văzut oamenii deja la prima lor construire. În 1624 a construit englezul **Corneliu Drebel** prima corabie submersivă cu ajutorul căreia a traversat râul Temse și din Londra s'a dus până în Greenwich. Dar aceasta, — ca multe alte lucruri ce se construiau în această vreme, — e a se privi mai mult ca o curiozitate și o încercare fără folos practic. Primul care a construit (1742) o submarină e **David Bushnel** cu ajutorul căreia spera să poată așeza mine sub corăbiile dușmane, mine, pe cari le-ar fi aprins un mecanism. Acelaș scop l'a urmărit și **Robert Fulton** cu o corabie construită în 1804. În războiul civil american s'a făcut uz primară de corăbiile submarine și anume cu un rezultat, care a dat impuls și îndemn pentru construcțiile ulterioare. În Suedia se construiește prima submarină în 1885, și anume în 4 exemplare. Francezul **Goubet** a perfecționat aceste corăbii și le măneste pentru apărarea porturilor. Tot francez este și **G. Zédé**, care a dat planul submarinelor de astăzi. Anume aceste din urmă le-a dat independența prin faptul, că pentru propulziunea lor a întrebuițat acumulatorii electrici.

Acumulatorii sunt întocmiri cu ajutorul cărora putem înmagazina energia electrică. În submarinele lui Zédé găsim mașinile de vapori, cari când corabia e la suprafața mării, produc electricitate cu ajutorul unei mașini dinamice. Electricitatea o înmagazinează în acumulatori. Când vrea să se scufunde închide toate ușile, astupă hornul, se lasă sub suprafața apei iar energia necesară propulziunii o ia din acumulatori. Submarinele acestea sunt provăzute cu torpiloare și cu tunuri; în timpul din urmă și cu mitraliere pentru hidroplane și baloane.

Toate submarinele au însă o mare scădere: acumulatorii sunt din acid sulfuric și plumb, iar aceste materii desvoltă gaze otrăvicioase. Cu toate că acumulatorii sunt în o anumită parte a submarinului, nenorocirile sunt destul de dese. E de ajuns ca acumulatorii să fie clintiiți din locul lor, gazele se desvoltă cu și mai multă putere și sufocă viața marinarilor din el.

Acest neajuns — ne vine știrea — l-a înlăturat vrăjitorul tehnicii moderne, T. A. Edison cu o nouă invențiune. A găsit materii, cari acumulează electricitatea fără ca să desvolte gaze periculoase și fără ca să fie primejdiioase. Ca la toate invențiunile lui Edison s'a lucrat mult până când a putut să-i dea forma de astăzi. De opt ani de zile s'a lucrat necontentit la perfecționarea acumulatorului și astăzi putem zice, că Edison ne-a dat o nouă minune. Admirabilitatea Statelor-Unite a încercat noul acumulator și noile submarine construite de Edison,

mai ales după submarinele germane au arătat importanța acestei arme în război, și se zice că americanii, cari nu se încântă ușor, au rămas încântați de perfecțiunea darului lui Edison.

Să nu ne mirăm deci dacă vom auzi că Edison ia parte și în războiul de astăzi, și să nu ne mirăm dacă pescuitorii în turbure — fie ei chiar și în societate — vor avea succese pe cari nici nu le puteau visa până acum, căci au în ajutorul lor opera lui Edison.

Kenjiro Tokutomi.

Până la moarte...

Roman japonez.

Traăus în românește de P. Robescu

(Urmare.) (12)

VI.

Soacra.

Mama lui Takeo se numea Kei și era în vârstă de cincizeci și trei de ani. De felul său era robustă, și nu suferea decât de accese de reumatism. Se spunea că dânsa se ducea pe jos, fără să se obosească, până la cimitir, unde era mormântul bărbatului său, cu toate că era departe șapte kilometri, și cu toate că dânsa cântărea 60 de kilograme, greutate ce rar se vede la femeile nobile. Doamna Kei Kawashima, care în tot timpul cât trăise baronul, bărbatul său, fusese slabă și palidă, se îngrășase după moartea lui, adecă numai de șase ani încoace.

Bărbatul său fusese un nobil plin de ambiție. Înainte de însurătoare, baronul nu prea era cunoscut, dar în timpul războiului de independență începu să se vorbească de dânsul, și multă vreme a fost guvernator sub ministrul Okubo, marele om politic, care a fost ucis din greșală în anul 1879. Baronul, cu firea sa încăpăținată, nu fusese iubit de multă lume, în afară de câțiva, între cari era și vicontele Kato, astfel că, după moartea lui Okubo, rămase cam pe de lături. Gurile rele ziceau că fusese făcut baron, numai pentru că avusese norocul să se nască în mahalaua Kagoshima; și încăpăținatul și supărăciosul Machitake se căznea să-și înecă neceazul cum credea mai bine... și când ajungea să vadă fundul celui de al cincelea poal de saké și când se uita lung la cine-i sta înainte, nu mai îndrănea nimeni să i se împotrivescă.

În casa Kawashima toți se supuneau orbește voinței sale și familia sa trăia vecinic ca într'o furtună, care te-a apucat în mijlocul câmpului. În afară de Takeo, care de mic crescuse pe genunchii tatălui său și nu avusese alt tovarăș pentru jocurile lui copilărești, toți din casă, dela soție până la cel din urmă servitor, ba chiar și stăpânul balconului, au simțit greutatea mânilor stăpânului lor. Chiar și Yamaki — cunoscut azi sub numele de „negustorul gentilom”, — în vremuri, fusese deseori victima supărărilor sale, ceea ce însă nu l-a oprit de a veni și mai departe în casa Kawashima, căci, zicea dânsul, supărările baronului nu trebuiesc socotite decât ca un mic tribut, dat în vederea unui viitor mare câștig.

Când se spunea că „Excelența Sa” nu era bine dispus, s'ar fi auzit și pașii unui șoarece în bucătărie, iar când glasul său puternic făcea să tremure peretii casei, servitoarelor le cădea tot ce aveau în mână. Se zicea că subalternii săi, când aveau ceva de vorbit cu dânsul, mai înainte se informau dela servitori, în ce toane se găsește...

Este ușor de închipuit ce răbdare trebuie să fi avut nevasta sa, în toți cei treizeci de ani de căsnicie! Cât timp trăiseră părinții lui, baronul nu i se păruse așa de ciudat, dar când bătrânii muriră repede unul după altul, numai

atunci își dădu bine seama de caracterul lui supărăcios, iar răbdarea sa a fost și mai mult pusă la probă, deoarece, după încercase la început să se opui, a trebuit să vadă că nu merge. Atunci, soția, în loc să ridice fruntea cu curaj, și-a plecat capul și în urmă, a adoptat acel mijloc care s'a văzut că este cel mai bun, în pericole: fuga.

Mai târziu, încetul cu încetul, ajunsese să-l mai potolească întru câțiva, dar nu putuse de fel să-i schimbe caracterul; ba în ultimii ani ai vieții sale, baronul, din pricina băuturilor alcoolice se răise și mai rău, și nevasta sa, avusese mult de suferit. Deseori, cu tot părul său alb, dânsa se gândise că ar fi fost mult mai bine să-și schimbe soarta și situația sa de baroană și de nevasta guvernatorului, cu aceea a unei muncitoare.

Dar timpul fuge repede, ca o săgeată aruncată din arc. După treizeci de ani de căsnicie, a sosit ceasul ca Michitake să se culce în cosciug, cu privirea stinsă ridicată spre cer... atunci dânsa răsufală prelung, dar totuș două lacrimi îi udară obraji... A plâns, dar în acelaș timp s'a simțit ușurată ca de o greutate ce-i apăsă pe suflet, și în acelaș timp, simți că a căpătat o putere, pe care nu o avusese în timpul vieții bărbatului său. Acum se isprăvise cu tăcerea și cu umilința, și repede începu să-și arăte stăpânirea sa în toată casa. Toți cari o știuseră timidă și modestă, se minunau de schimbarea ce se produsese într'ânsa.

Un savant a spus că bărbatul și femeia, după ce trăiesc mulți ani împreună, încetul cu încetul încep să semene unul cu altul, atât fizicește, cât și moralicește. Nu știu dacă o fi adevărat, dar știu că doamna Kawashima se făcuse întocmai ca bărbatul său, atât ca figură, cât și ca egoism și mai ales ca răutate.

Japonezul zice: „Să te răsbuni de un inamic din Yedo, pe un individ din Nagasaki, vrând să înțeleagă că legile neschimbate ale naturii, au ca urmare o reacțiune corespondentă. Așa, dacă un deputat din opoziție, aduce un violent atac în contra unui act al guvernului, partizanii săi îl aplaudă, fără să bănuiească că atacul acesta a fost urmarea unei vizite a unui cămătar, care cu o seară mai înainte, i-a cerut datoria. Și cine se gândește că furtuna teribilă care se deslăntuiește în mijlocul Japoniei este pricinuită de o mică presiune atmosferică, produsă la sudul Mării Galbene? Și cine ar zice că un desechilibru, produs în straturile de aer din câmpia Tuskarora va da naștere la o tempeastă oceanică, în lungul coastelor? Natura își plătește întotdeauna polițele! După părerea unui mare cunoscător al sufletului omenesc, oamenii slabi, când este vorba de regularea bilanțului lor, sunt întocmai ca avarii, cari așteaptă cu nerăbdare scadența datoriei ce are de încasat, pe când oamenii tari și plini de virtuți, își încredințează soarta afacerilor lor banțerului divin, și-și duc viața cu curaj și cu răbdare. Sgârțitul se lasă în voia legilor naturale cari guvernează mișcarea materiei, și dă lovitura acolo unde vede că este mai puțină rezistență.

Timp de treizeci de ani, răbdarea doamnei Kawashima fusese pusă la grea încercare; acum își lua revanșa, punând la dureroasă încercare răbdarea celor din jurul ei, și d'abia duse la cimitir pe bărbatul său, și se și schimbă. Singura persoană de care se temuse nu mai era... mâna grea, care apăsase asupra ei, nu o mai putea lovi... Și atunci, ea și cum ar fi vrut să arăte că făcerea ce o păstrase până atunci nu fusese slăbiciune, începu îndată să ceară datoriile tuturor celor ce fusese împrumutați bani, datorii, cari, cu trecerea anilor, se măriseră. În-să, între caracterul său supărăcios și acela al răposatului său bărbat era o mare diferență: dânsul fusese un om voluntar și violent și manifestațiile sale de răutate, oricât ar fi fost de apăsătoare, nu erau nesuferite, ci aproape simpatice, pe când doamna Kawashima, egoistă, neîncrezătoare, lipsită de îndrăzneală, se făcu repede nesuferită, și servitorii se văitau mult mai mult decât în trecut.

Femeia aceasta era soacra blândeii Nami.

(Va urma)

SUPLIMENT LITERAR

SONET.

Stă trist la drumuri semnul răstăgîrîrii,
E plin Isus de colb și de noroi,
Pe fața lui săpat-au vremi și ploii
Adânci și negre brazdele mahnirii.

Painjeni țes la micul lor răsboi
Un văl ce-l rup de-atâtea-ori zefirii —
Il țes mereu, ca Regele Iubirii
Să-l poarte prins de umerii lui goi.

Și oameni trec — trec cetele-obosite
De fil dușmani altarului din drum,
Cu ochi străini, cu inimi împletite.

Iar cel ce-a șters păcatele Iudeii
Se ultiă trist la oamenii de-acum
S'asteaptă 'n van să-i treacă 'nvățaceii.

ECAT. PITIS.

Români în Praga.

Avem și noi un prieten bun în Praga. E d. profesor universitar **Dr. Ioan Urban Jarnik**. Prietenul adevărat se arată la vremuri grele. Așa ni s'a dovedit acum d. Dr. Jarnik. A căutat acest prieten al nostru pe Români răniți din capitala boemă și văzând cât au aceștia să sufere chiar și din motivul, că nu se pot înțelege cu medicii lor și cu îngrijitorii lor, a scris o broșurică, în care se cuprinde într'un chip măestru (cu întrebări și răspunsuri, simplu **da** ori **ba**) tot materialul pentru convorbirea cu răniții români, de care au medicii și îngrijitorii lor lipsă.

În scrisoarea, cu care ne onorează acum d. Dr. Urban Jarnik și pe care o publicăm la vale, ni se arată, cum, într'adevăr, broșura iubitelui nostru prieten a făcut mare bine răniților români din Praga. De binele acesta se face amintire într'un foileton intitulat „**O zi în lazaret**” scris de doamna Maria Majer în ziarul boem „Právo Lidu” (Nr. 45) din Praga.

Amicul nostru d. Dr. Ioan Urban Jarnik a avut deosebita bunăvoință a traduce acest foileton pe seama ziarului „Românul”. Începem în numărul de azi publicarea lui, iar distinsului traducător îi trimitem sincera noastră mulțămire.

Iată ce ne scrie în această afacere d. Dr. I. Urban Jarnik:

Prea stimată redacțiune,

Vrând să lămuresc ce noimă are manuscrisul alăturat, Vă rog, dați-mi voie să Vă povestesc cele ce mi s'a întâmplat mai deunăzi.

Mă găsesem în tramway lângă un bun cunoscut al meu, profesor de desen la o școală de industrie de stat. După niște întrebări despre sănătate iată îl aud spunându-mi cu câtă bucurie a cetit într'o foaie din Praga, c'am cercetat pe un soldat român rănit într'un spital și câtă mângâiere sufletească i-a pricinuit rănitului vizita mea. Nu m'am mirat de loc că mi-a scăpat notița, deoarece este o foaie ce n'o cetesc regulat având gazeta mea și neingăduindu-mi vremea să merg zilnic în cafenea sau într'o sală de lectură ca să răsfoiesc și alte jurnale. Și apoi să spun adevărul, mi-e cam milă de bieții ochii

mei cari par'că nu mă slujesc tot așa cum o făcuseră odinioară până mă găseam stăpân pe puteriile mele trupesti și sufletesti neștirbite.

Mă duc de-mi cumpăr numărul cu pricina și văd cumcă într'adevăr vorbește despre mine dar nu în însușirea mea de colindător pe la spitale și lazarete, ci de cea a autorului acestei broșuri neînsemnate de care s'a pomenit — mulțămesc sincer dară cam târziu și Vă rog să mă iertați de această întârziere — și în stimata foaie. Pasă-mi-te acolo spune ce rol a jucat această bagatelă într'un lazaret și încă cu privire la un soldat român rănit.

Se pricepe cumcă având foiletonul cu pricina în mână, n'am pregetat să-l cetesc pe deăntregul și părăndu-mi-se c'ar putea interesa pe cetitorii foii Voastre l-am tradus bine, rău, cum biet mă pricep și eu și îndrănesc să Vă propun de a tipări articolașul în vre-unul din numărul stim. d-v. foi.

Intr'aceas vreme mă rog de iertare că nu Vă trimet o copie îngrijită, ci numai un fel de ciornă cu niște îndreptări, ștergeri și înlocuiri, cari pot să Vă pară cam supărăcioase. Am obiceiul de câte ori trimet ceva la tipografie, mai cu seamă dacă e vorbă de niște articole scrise românește, să îngrijesc de o copie cât se poate de frumoasă și înainte de toate scrisă astfel ca să fie ceteată și deci să se furișeze greșeli de tipar cât se poate de puține. De această dată n'am putut să fac la fel, deoarece am să scriu ceva ce trebuie tipărit la un soroc hotărît de mai înainte și care se apropie cu niște pași ca acele ale smelilor din basme.

Manuscrisul acesta a trecut Vinerea 26 Februarie prin focul unui examen de mai mulți Români neaoși și încă d'acei cari au fost în stare să-mi deie deslușiri de lipsă cu privire la niște cuvinte tehnice, a căror tălmăcire românească îmi pricinuia oarecare greutate.

Și ce întâmplare! Traducerea foiletonului cu pricina am făcut-o ieri seară și Vineri dimineața și venind la amiază acasă, aflu că vre-o câțiva ofițeri din regim. al 2-lea doresc să-mi facă cunoștința și mă potfesc să mă duc într'o cafenea în care ei se adună.

Ce-mi plesnește prin cap! Să iau manuscrisul cu mine și dacă văd că s'ar putea să le cetească lor rugându-i să binevoiască de a-mi ajuta unde cunoștințele mele nu ajung.

Dară nu numai atâta! Pășind pe uliță să mă duc la locul de întâlnire, iată că dau de factorul de poștă, care-mi pune în mână un plic vestindu-mă cumcă un fel de birou de ajutor al comunei din Viena are să-mi spuie ceva. Bănuiam că mi se cer bani, deci tocmai lucrul de care par'că e un făcut — totdeauna în viața mea am dus lipsă, când desfășurând plicul, ce să văd? Secțiunea socială a acestui birou îmi trimete vre-o 20 de întrebări cu privire la fel de fel de lucruri cari întrebări lipsesc în broșurica mea amintită mai sus și se roagă de mine să le tălmăcesc românește.

În alte împrejurări de bună seamă mi-aș fi zis: „Ah, acu-i acu, s'a prins vulpea 'n sac” sau a-a, căci între multe întrebări de tot ușoare s'au vârit altele cari erau și mai și decât cele din foileton. De nu-mi era să traduc astfel ca tălmăcirea mea să fie la înțelesul tuturor, ca-lea, vatea, așa însă nu știeam cum să ies din bucluc.

Deodată însă îmi plesnește prin cap să merg într'un loc unde voiu avea ajutor din belsug și m'am liniștit. Și într'adevăr abia mă așezasem în mijlocul lor, desfăcui coala cu pricina, într'o jumătate de ceas lucrul s'a isorăvit și a doua zi

dimineața frumos copiată tălmăcirea s'a dus acolo de unde mi s'a trimes cererea.

Mulțămind frumos pentru ajutor, m'am legat față cu domni ofițeri că plata ce mi se va trimite, am s'o împart frățește cu ei, ba în mărinimia mea am mers atât de departe încât am de gând să le pun la dispoziție chiar și partea mea.

Încă ceva. Dacă traducerea mea s'ar învrednici să fie tipărită în prețutul jurnal, n'ați putea să-mi faceți vre-o 300 de separate fie pe o foaie mai mare sau în forma unei broșurele miniatură, pe cari le-aș împărți ofițerilor și răniților români rămânând să plătesc dacă cumva nu va face mai mult decât vre-o 20 cor.?

Vă rog să primiți expresiunea înaltei mele considerațiuni.

Praga, 19 Martie 1915.

Dr. Ioan Urban Jarnik,
prof. univ.

În cât privește partea finală din scrisoarea aci reprodușă ținem să anunțăm pe iubitul nostru prieten d. Dr. I. Urban Jarnik că, cu toată sărăcia noastră de azi, vom rețipări în broșurică foiletonul și-l vom pune gratuit în 300 exemplare la dispoziția d-sale.

O zi în lazaret.

De Maria Majer.

Tradus din boemește de Dr. Ioan Urban Jarnik.

Se duc lunile, trec săptămânile, sboară zilele și viața în lazaret se aseamănă unei ape curgătoare care după un puvoiu și o furtună crește ca în vremea pacinică cu încetul se scadă. Oamenii sosesc, trăiesc o vreme oarecare și apoi deodată dispar; se duc, nici nu bagă de seamă, ca și cum i-ai fi șters de pe tablou.

Cei nou veniți își petrec carantina în sala mare de primire lângă poartă. Aici sunt culcați, azi cincizeci și mâne numai cinci, având pe sine coaja groasă de răboiu, care s'a așezat pe ei în luni de zile, când se culcau noaptea în brazde, călcău în praf și noroiu, zăceau în șanțuri. Aici numai scapă de invelişul cel aspru, se curăță și poleiesc cu săpunul și cu apa, până sămburul sobru de om cultivat iese din găoacea cea romantică.

Printr'o floare roșie de foc noul romantism a răsărit din pământul scormonit de întâmplările vremii din urnă. Niște simțeminte năpraznice au îmbogățit viața atât a singuraticilor cât și a mulțimii, a popoarelor întregi. S'au încurcat și rupt niște legături omenesti cari dăinuiseră ani și veacuri de-arândul cu credința că vor dăinui neîncetat și de acum înainte; s'au urcat drojdiile în apele limpezi și curățite cari au stat pe loc fără mișcare vreme îndelungată. Dela niște întristări mărunte de despărțire, ale căror dureri amare nu mai gustase o generațiune întreagă, până la teama elementară, care cu privire la existența patriei, atinsese chiar fundul cugetării, ce scară și varietate unor simțiri nouă! În ce culori variate înfloreste azi iubirea, cum pâlpea ura, fiind ațată de niște vânturi prielnice! Niște tânguiri și niște dorințe niciodată netrăite, nevisate se desprind din mințile bărbaților soldați. Lipsiți de bucuriile regulate ale vieții obicinuite, și ei s'au văzut siliți să rupă mreaja de atingeri de toate zilele cu familia, cu cunoscuții: din chiar senin le-au scăpat din mâni frânele cu cari își cârmușeră lucrarea și pe sine însuși. Acum nu mai cârmușesc,

din contra sunt cârmuiți, ascultând în toate de voința cea mai înaltă. Trebuie să ne mirăm văzând cum rabdă bărbatul veacului al douăzecelea, care până mai deunăzi în ciuda prejudecăților seculare își făurea soarta, deprins să poruncească apropielului său și naturii ale cărei puteri el le subjugă în folosul său.

Fiul orașului ca și fiul satului, răsfățat prin părerea de acum despre valoarea vieții omenești, acum privește zilnic în fața morții și romantismul zilelor lui se leagă strâns cu romantismul evului mediu, pe care odinioară îl desprețuise.

Chiar și înfățișarea lui se schimbă peste curând; ofițerul care fusese podoabă fragilă a societății, devine deodată un ostaș cu niște trăsături grosolane, pe cari contemporanii din centrul Europei nu-l cunoșteau decât numai din niște ilustrațiuni ale războaielor din străinătate. Azi avem și noi ostașii noștri și romantismul înfățișării lor când se întorc din luptă răniți și intră în poarta ospitalieră a lazaretului, povestește multe despre aceea ce au pățit de nou, de străni, de mare și de cumplit.

Mantalele lor rupte și întinate, încălțăminte la aducătoare a călăuzele sau vânătorii din Alpi, chiipiile lor găurite, jumătate arse și lipsite de insignii, rămășițele armelor scăpate, culorile spălăcite ale uniformelor, trofeele de război poate și niște bucăți de cort și plapome pe cari ei într-o stăruință îngrijită le aduseră până aici, alcătuesc un cadru romantic la o față donquichotiană pe care se zărește mirarea uitată de toate cele pățite.

Fetele slăbite și bărboase în cari rudeniile cu greu își recunosc pe drăguții lor peste curând se rotunzesc și limpezesc în viața pacinică din spital. Conștiința de siguranță și atmosfera de o grijă neîncetată din ce în ce șterg expresia spăriată a feții, acoperișul pe deasupra capului și liniștea în vreme de noapte leagă nervii lor. Rănilor se vindecă, vloga și vioiciunea se întorc în toate mădularele, bandajele devin din ce în ce mai mici și după câteva zile sau săptămâni, potrivit cu mărimea răni, pe bolnavul nici nu-l cunoști.

Atunci își părăsește patul plimbându-se prin coridoare sau în mantaua sa, sau în halat de spital, sau și în mantaua rusească aflată pe câmpul de război. Pe țesătura ei ruginită sângele lui se usucă în frație lângă sângele dușmanului. Soldații destoinici cari sunt pe cale să se întrem, devin îngrijitori vremelnici; iată aici merg cu năsații și pe ele se sgulește tovarășul lor învăluit încă în pânză albă și în niște bandaje de calicot, îl poartă în sala de bandaje. Cei nerăbdători răniți numai la picior, se urcă pe spatele tovarășului lor mai sănătos, fără să aștepte să fie imbiati. Din toate părțile se grăbesc astfel de părechi cari merg în sala de bandaje asemenea furnicilor cari în vreme de alarmă se trudescau ducerea ouălor. Cel ce se ține pe picioare, își urcă schiopătând, calvarul său de toate zilele, isbind cu bățul în treptele de piatră.

Toți se grăbesc, nu însă de dorul să li se pună bandaje, din contra! Știu ei bine că ce-i așteaptă și doresc să fie gata cât de curând. Acelor ce veneau pentru cea dintâia oară, li-e frică, cu toate acestea doresc să li se pună legătură căci rana după ce au călătorit doare. Un Român, rezervist, avea atâta frică de legătură, încât cam bânuitor se imprietenia cu cureaua puind-o noaptea după sosire în jurul gâtului și stând sub fereastră. Tovarășii lui deșteptându-se l-au liniștit, intru cât aceasta în urma deosebirii limbei, a fost cu puțință. Dimineața l-au adus în sala de bandaje, faima despre fapta lui îi merse înainte. Și iată, dragul desnădăjduit cu ajutorul profesorului Jarnik (Convorbiri cu soldații răniți de obârșie română) chiar din senin deveni un prieten cald al tuturor persoanelor din sală. Plecând, întinse mâna tuturor începând cu doctorul său. Ne spuse că de unde este, ce meșteșug a învățat, ne-a dat prevenitor lecțiuni de limbă românească împărțându-ne cumcă are acasă trei copii al cărora el este originalul*).

* Iată un joc de cuvinte care cu greu l-ar fi făcut un Român neaos, care știe ce deosebire este între „опи” și „опи”. Intr’adevăr aflai cumcă gluma aceasta se datorește celor din jurul lui sau mai bine celor ce a scris articolul.

În sala de bandaje pe cei nou veniți îi scriu pe coale. Unii sunt comunicatori, povestesc atâta încât nu găsesc pe cine să-i asculte, alții șed apatic dând din umeri. Unul desemnează cu deamăruntul locul unde a fost rănit, altul nici nu pricepe ce vrea să zică întrebarea.

„Unde ți s’a întâmplat aceasta?”

„Mă rog, la picior”.

Sau arată numai rana: „iată colo”.

Dupăce i s’a lămurit, mai adaugă:

„Ah, vreți să Vă spun unde mi s’a întâmplat?”

„Uite tocmăi lângă biserică, pe drumul cel mare” sau: „În pădure”, sau „În crumpâniște”.

Puțini știu să numească precis locul. Nu sunt doar niște întâmplări hazlii, dar nici unele tragice.

Doctorul uitându-se la ranele desvălite și spălate, trece lângă un soldat căruia par’că nu-i lipsește nimic.

„Ce e asta?” Intrebă pe asistenți.

„Asta e „urechea”, strigă medicinistul care are de lucru aproape.

„Mă rog de iertare”, spune soldatul răsând, „doară chiar de doi ani sunt caporal”.

Îngrijitoarelor le place să întrebe pe rezerviști despre copii.

„Am doi băieți”, spune soldatul-tată „și al treilea e pe drum”.

Tovarășul în suferință auzind aceste îl doinește:

„Ce fel de tată ești și d-ta, să lași copilul pe drum pe un atare ger!”

Altuia i se născuse tocmăi acasă o fetiță; ne vestește aceasta cu un zimbet săgalnic și spune: „Câte o să mai fie, până mă întorc?”

Copiii sunt peste tot o temă, de care nu li se urrește niciodată bolnavilor noștri. Nevasta unui soldat îi vestise bărbatului cumcă i s’a născut un copil și-l întreabă cum vrea el să-l boteze, a uitat însă să scrie dacă copilul este băiețel sau fetiță. Acum toată odaia se rămășese pe lucrul acesta.

De desdimează soldații duc mâncări în niște tipsi de tinicheia. Mirosul mâncărilor ce se pregătesc se urcă din bucătăria alcătuită în parter în toată casa, răsbînd mirosul de spital. În curte sunt atârinate niște jumătăți de vite și niște purceluși sintecați pe când în tindă niște mueri curățesc cartofi și zarzavat umplând cu ele niște troci din lemn albe. La amiază mii de găluști, pânișori, bucăți de carne se duc pe la odăi. Abia au mâncat și cei ușor răniți merg la plimbare în lumea de civilisti și de acolo în schimb vizitatorii dau năvală în lazaret. Mai cu seamă vin neveste, fiecare aduce un teanc, o coșniță tixită, o legătoare. Până să intre în odaia tatii, le pune copiilor ploconășe în brațe ca bucuria lui să fie și mai dulce.

Înfășătelul e pus pe pat și hărbații cei bătrâni se grămădesc îndată în jurul lui, ghiontându-se unul pe altul ca să-i fie cât mai aproape. Vrand să-l învelească ei scot fel de fel de sunete imbiind mânuțelor lui degetele, hărbiile și mustetele aspre, aduc gloante și căciuli flocoase căzăcești. Urmarea este că copilașul se pune pe plâns uitând pe dulcele „tată” ce o învățat. Iată aici vine mama să vază pe băiatul ei greu rănit. A venit de departe, de peste munți și râuri, așezându-se în fiecare dimineață la patul de durere. O lună de zile întreagă a petrecut astfel. Când a sosit, băiatul ei era alb ca hârtia și suflarea lui n’a mișcat aerul nici atâta cât foita florii când se închide, pe când ieri, după o lună de zile, ne-a și cântat el pe un tenor plăcut un cântec frumos.

Vine și lume străină în vizită, aducând plocoane. Ionel cel orb are o colecțiune întreagă de instrumente muzicale. Vioara, fluerul, clarinetul, armonica, de toate i s’a urf și dacă i se aducea un nou ploconăș, acuma drept mulțumită nu spune decât: „Mai bine de-mi aduceați ochii!”

Fiecare odae are păcăliciu ei. Fie că se deosebește prin niște însușiri frumoase sau urite, tot una, el devine iubit și ca un fel de caracteristică deosebită a odăii. Dacă-l mută în altă

* Iarăș un joc de cuvinte lesne de înțeles la noi, unde unul soldat de rând i se zice „ureche”, pe când medicinistul voia să spună că e vorba de o ureche adevărată tăiată sau rănită.

parte pe păcăliciu, el se întoarce mereu în cea dintâi odae a sa.

După amiază este a reconvașenților. Năvălesc — dară par’că-i împinge cineva — în sala de bandaje ca să fie masați: Mădularele întepenite în legături, cari acuma s’au destins puțin prin niște mișcări pasive capătă mlădioșia și vloga de mai înainte. Mașinele electrice zumăesc, maseurii asudă, pacienții se rânjesc și strigă răsplătind pe leucitorii lor prin niște căutători încrunțate și niște improșcări puțin măgulitoare.

Fața rânjită de o durere cruntă câte odată aduce bătător la ochi a față care ride. Aici mai mult ca ori când contrastele se ating.

Aici la masare atmosfera este cu totul alta decât la bandajare. Se văd și azi niște oameni cari sufăr, dar acuma ei sunt sănătoși și voieni; fiecare din ei în teorie recunoaște cumcă „aceasta musai să se facă ca mușchii să se destindă”, în praxă însă strigă fără s’o recunoască.

Seara toate chinurile încetează, făcându-se numai operațiunile de neapărată trebuință. Puind la o parte cea din urmă legătură însângărată, soldatul sanitar deschide fereștrile, întinzându-se însuși pe masa de operații și dându-se unei scurte odihne își fumează țigara bine meritată.

Prin odăi au încetat să joace cărți, șah, domino. Au încetat de a se hărțali și de a povesti tăvălindu-se pe perne până ațipesc. La ce oare se gândesc ei? Își aduc aminte? Fac planuri, torcând firele subțiri ale dorințelor lor? Pe ochii lor vezi că cu inima nu sunt aici, căci sunt departe, departe, departe. În minte își recitează scrisorile, pe cari cetindu-le ziua neîncetat, le-au învățat pe de-a rostul. Ai spune că nu e nici unul care să nu-și aducă aminte de acasă fără dor și jale. Și totuși sunt și d’al de ăștia, niște oameni sărăcuți de tot: n’au nimic, nici chiar aduceri aminte. Copilul vitreg din Slovacie iată cum a suspinat în momentul când se îngăna ziua cu noaptea:

„Am la ce să merg acasă? Mai bine la regiment! Dar vitreaga când îmi luam ziua bună îmi zise: de te-ar nimeri acolo glonțul!”

Atâta desnădejde, atâta mahnire se arăta în ochii lui, încât pieri chiar îndrăsneala să-l mângăiem.

Luminile se sting, numai cei greu răniți veghiază chinuți neîncetat de niște dureri crâncene. Medicul de inspecțiune mai pășeste încetinel pentru cea din urmă oară și liniștea cea dulce leagăna pe toți cei în viață.

Și acela care noaptea aceasta își dă cea din urmă suflare, ajunge dimineața sub ciarșaful cel alb.

(Din „Právo Lidu” Nr. 45.)

Lumina 'nvierii...

Prin negura deasă răsbate spre noi
O rază demult așteptată,
O simte văzduhul și munții tăcuți
Și glia hotarului toată.

O simte și sufletul nostru 'nsetat
Cum vine, minunea visată
Lumina 'nvierii în svon de triumf
Cu ceasul de sfântă răsplată...

Ea vine să frângă zăvoarele vechi
Și grele cătuși de robie,
Să mântuie patimi și fărădelegi
Și bezna de lungă sclăvie,

Să stâmpere foamea, să 'mpace dureri,
Suspine și lacrimi amare
Și viselor noastre de veacuri întregi
Să dea strălucită 'ntrupare

Cădeți-i cu toții smeriți în genunchi
Că groaznice drumuri străbate,
Cu rîuri de sânge, prăpăduri de foc
Și leșuri de oase sfărmate!

Aprinde-ți candelă prinos la altar
Și mii de făclii la morminte,
Să nu fie chinul și moartea 'nzadar
Nici jertfele umbrelor sfinte!

Să doarmă eroii cu gând împăcat,
C'a lor e cunuma de laur,
Cu sângele lor să zidesc temelii
Viitorului nostru de aur.

Să vie lumina cu haru-i divin
Și nebiruita-i putere,
S'aducă răsplata dreptății cerești
Și neamului nostru 'nviere!...

1915.

Aurelia Pop.

Din trecutul teologiei din Arad.

(Fragment din monografie.)

De Dr. T. Botș.

„Școalele clericale” din Arad au avut în primii patru ani ai existenței lor numai 2 cursuri. În primul an școlar, 1822/23 funcționa numai cursul I, în care se propuneau, afară de cântare bisericească și tipicon, următoarele studii: 1) *Teologia dogmatică*, prin profesorul „primar” *Gavril Raț*, 2) *Istoria bisericească* și 3) *Gramatica română*, prin profesorul al doilea *Gavril Giulani*. În anul școlar următor, 1823/24, se inaugurează și cursul al doilea cu următoarele obiecte de învățământ: 1) „*Măestrul*” sau „*Tăcuiala Sfintei scripturi*”, 2) *Teologia morală*, 3) *Metodul catihizației*, pe cari le propunea profesorul *Raț*, 4) *Teologia pastorală* și 5) *Istoria bisericească*, pe cari le preda *Giulani*. La aceste studii se mai adăuseră în anul școlar 1824/25 „*Ritorica bisericească*” care se propune în cursul al doilea prin profesorul *Raț*, iar în anul 1825/26: în cursul I *Geografia matematică și fizică*, iar în cursul al II-lea *Geografia politică*, pe cari le propune profesorul *Giulani*.

Convingându-se însă în cursul acestor ani profesorii institutului, „că aceste învățături, cari în institutul clericesc al Carlovețului se propun la oameni cu mintea luminată și în gimnasiul gătiți” pe lângă „toată silința și oboseala lor” în doi ani „cu bun spor și cu ceva rod ale săvârși este cu neputință”, înaintează în 20 Iulie 1825 un memorandum administratorului dieceziei *Iosif Putnic*, episcop de Pacraț, mai apoi al Timișoriei, ca „să se milostivească părințele a slobozii științele teologicești în institutul acesta în curgere de trei ani să se propună din următoarele pricini:

1. Mai toți cei ce vin la institutul acesta sunt „așa negătiți, cât nici scria, nici ceti pe cale bună, cu atât mai puțin ceva din catechis și din istorie știu.

2. În doi ani deși învață unii de rost științele, dară pentru scurtarea vremii, foarte puțin se pot îndeletnici în stil și în pracișul Ritoriceii, fără de care ritorica nimica nu folosește.

3. Neputându-se tinerimea în vreme de doi ani întru învățăturile acestea bine întemeia”, nici ca preoți nu vor fi în stare a lucra mai mult pentru popor, decât preoții de mai înainte, cari „sunt străini întru învățăturile teologicești” și așa se vor naște „multe cuvinte deșarte și clevețe, și se va răci și inima norodului de a mai ajutara institutul acesta”.

4. În împrejurările de acum „foarte critice” putem fi trași la răspundere — precum „s'a întâmplat anul acesta cu preparandia — ca să arătăm la înaltul Tron sporiul și rodul ce s'au făcut în institutul acesta”, ceea ce de s'ar întâmpla „cu greotate ne vom putea desvinovăți, de nu se va lungi cursul învățăturilor pe trei ani”.

5. Realizarea acestui plan nu reclamă jertfe nouă. Studiile se vor putea propune și în viitor la toate trei cursurile prin 2 profesori așa, că cursul al III-lea se va îmbina la unele obiecte

de învățământ cu cursul al II-lea, iar acesta cu cursul I.

6. Elevii mai săraci, ca să poată sta 3 ani aici în Arad, ar putea fi ajuțorați pentru traiu și locuință din partea dieceziei.

7. În același timp și din asemenea motive să se ridice și institutul clerical din Vârșet la 3 ani, pentru că, dacă și acel institut „cursul teologicesc” să poate săvârși în 2 ani, toată tinerimea de aici va merge să studieze acolo și institutul nostru ar rămânea fără elevi.

Mai roagă apoi profesorii în frumoasa lor rugare pe episcopul Putnic, să facă „o milostivă rânduială” ca tinerimea care absolvă institutul îndată ce va eși de aici să poată intra în cinul preotesc „ca învățăturile, ce le va asculta și învăța aici să le poată întrebuința și într'ânsele îndeletnici, ca altmintrelea neputând fi clericii nici învățători, și siliți fiind în 7—8 ani și mai mulți, a fi afară de sfera cea bisericească și a se îndeletnici numai cu lucrurile câmpului, ba unii și cu totul desnădăjduiți fiind, cumcă nici când nu vor putea dobândi cinul preotesc, nu numai că vor uita tot ce or învățat în școală, ci... văzând pe alții, feciori de preoți, cari doară cu mult au fost în școală mai slabi și mai netrebnci, că capătă darul preotesc, vor începe a face niște turburări și învăluri prin sate”. Ca să se poată îndrepta asemenea stări și urmările lor rele și „să se poată dobândi prin școalele acestea sfârșitul sfânt și dumnezeesc”, profesorii sunt de părerea că în institut să se primească numai tineri „foarte bine pregătiți” și în tot anul numai atâția, câți ar fi de lipsă pentru îndeplinirea parohiilor vacante.

Astfel purcezând „n'am fi siliți a primi pe orice tânăr slăbănog și necioplit”. Preoții, mai vârtos cei din Bănat” ai căror fii socotesc a fi preoții ca o moșie”, și o mare parte din ei „sunt și întru moravuri mai stricați și mai desmerdați și unii dintre ei și întru învățături mai slabi, decât cei de pe aiuri” s'ar nevoi a da o mai bună creștere fiilor lor și „a-i adăpa cu învățături mai înalte, temându-se să nu rămână afară fii lor. Ar îmbrățișa cariera preotească și învățătorii dela sate, cari „sunt mai îndeletniciți și dela cari mult spor se poate aștepta”. Nu ar obveni abuzuri la îndeplinirea parohiilor vacante, cum s'a întâmplat și să întâmplă în protopopiatul Belințului, în deosebi în satul Ictar, unde protopopul s'a luptat „cu toate puterile” să pună pe un candidat al său, iar un bun elev al institutului, fiul preotului răposat din acel sat, care cu drept aspira la acea parohie, în care vrednicul său părinte a păstorit 41 ani, l'a dat „înapoi, zicându-i să mai țină încă 7—8 ani coarțele plugului”.

Pe lângă astfel de orânduiele, și primindu-se în institut elemente mai bune și mai pregătite, ar înceta excesurile între clerici „și vrăjmașii și clevetitorii institutului acestuia cu totul vor amuți și se vor rușina... și se va începe, și se va ținea necurmată amintirea și cinstea clerului, și de aici fericirea lotur neamului acest ticălos și vrednic de milă”.

Rugarea profesorilor, făcută pe baza experiențelor câștigate în interesul unei educații mai bune și mai temeinice a clerului, fu apreciată atât de episcopul Putnic, cât și de metropolitul din Carloveț Ștefan Stratimirovici și așa cu începerea anului școlar 1826/27 cursul studiului teologic se ridică la trei ani.

Răsboiul.

*Ard case, șuri, jirezi de fân și pae,
Ard sate 'nregi în focul care crește...
Fantomă fug pe uliți, prin văpaie,
In larma grea ce nu mai contenește...
Și focul crește 'n roșă 'nvălmășeală
Tot mai aproape tunul se aude
Și focul greu din gura-i infernală
Se 'mbată 'n pustiiri avide, crude...
Tărani cu punni de bronz, cu umeri lați,
Cu ochi ca niște plăci de întunerie
Pe străzi aleargă ca niște pirați
Cu mari poveri, cu obrazul cadaveric.
Ei trec și vin, c'apoi să plece iară
Sdrobiți de nedreptatea milenară...
Ard satele sub focul de granate*

*Și'n urma lui pustiul dă năvală...
Și cresc mereu grozavele armate
Și crește 'n ele furia bestială...
Fum și cenușe-i munca celor mulți...
Ce au rămas iar goi, flămânzi, desculți...*

*Ard satele în limbi pustii de foc
Și flăcările ce se urcă 'n cer,
Par munți de foc ce nasc...
Și'n urmă pier...
Pentru-a renaște mai grozav apoi...*

*Fug oamenii — o turmă de strigoi —
Ce-și duc avutul biată, unde pot...
Și arde focul groznicul despot
Lăsând pe-ale lui urme lacrimând,
Un biet popor sdrênșos, sârman, flămând,
Doar morții mai rămân pe urma lor,
Doar morții smulși sârmanului popor...*

*Rump cai'n grajd căpestrele și'n goană
O iau pe câmp departe, prin pustiu,
Pe unde-i doar deșertul fără hrană...
Greu boii sbiară speriați fugind
Și cad în mâna celor cari vin,
In mânilor barbarului hain,
Ce vine plin de furii și de jind...*

*Și vin călăii Tarului și vin
La jafuri, la ospetele de sânge...*

*Dar vor veni iar vremuri cu senin,
Taci țara mea, taci țara mea, nu plânge!*

I. Negură.

Armata productivă.

Paradox aparent. — Legionarii romani și civilizația. — Armatele moderne și civilizația. — Atenuarea factorului economic ca motiv producător de războaie. — Casarma ca școală practică pentru popoare. — Pacea universală realizabilă prin munca permanentă a armatelor.

Iarăș un paradox, va observa cetitorul cât de cât deprins cu ideile mele. Paradox să fie! Vă veți convinge îndată că e un paradox mai ușor de înțeles decât apologia androfagiilor, numite războaie: ba cu teocrația mosaică, ba cu lupta pentru existență, ba cu alte considerații religioase și mai puțin religioase.

Se împlinesc anul de când mi-am exprimat părerea asupra acestui paradox (*Ideile revoluționare ale unui om pacinic*: în numărul de Paști (1914) al „Românului”). De atunci chestia a luat deosebită claritate pentru mine. Androfagia actuală m'a întărit și mai mult în convingeri.

O anume categorie de fapte poate avea importanță diferită, după concepțiile științifice, cu cari îi facem analiza. Fapte disconsiderate timp îndelungat, în urma ignorării unor raporturi, apar imediat în planul întâi al preocupărilor când le analizăm în alt senz, și le surprindem alte raporturi. Piatra nebăgată în seamă capul unghiului se face.

Legionarii romani au cucerit lumea cu armele, dar pretutindeni au dus și civilizația. Până și în părțile noastre întâlnim numeroase urme ale lucrărilor lor. Ici turnuri de pază. Colo urme de castre. Și aproape pretutindeni urme de drumuri bune, drumuri mai trainice decât faimoasele șosele de astăzi, întreținute cu simțitoare jertfe din partea contribuabililor spre groaza pietonilor, birjarilor și automobilistilor.

Armatele moderne reprezintă forțe formidabile, elementare. De ce nu execută opere trainice, de civilizație, demne de forțele lor? Se susțin cu sacrificii imense, pentru a apăra patriile. Cum le apără? Distrugând reciproc lucrările de civilizație și distrugându-se pe sine.

Apărând interese economice, de multe-ori foarte problematice, distrug totdeauna valori economice reale.

Apărând avutul și siguranța cetățenilor, le distrug bunăstarea și viața.

Scutind pe cel slab și nevoiaș, distrug pe cel tare și rezistent.

Și așa mai departe, grație războaielor proamărite de o seamă de cugetători și cântate de poeți.

Dare din organizație consumatoare și distructivă, cum este acum, nu s'ar putea transforma armata într'o organizație producătoare? Vechii le-

gionari romani ne-au dat răspunsul. Fapte răslele din zilele noastre ne dau același răspuns.

Din toate regimentele armatei detașamentele cele mai simpatice sunt muzicele militare.

Lucrările geodesice și cartografice de pe glob au fost și sunt executate în parte covârșitoare de statele-majore ale armatelor.

Dovadă că pe lângă voință și organizație corespunzătoare, armata poate executa pe timp de pace opere valoroase de interes public.

Cine nu cunoaște, mai departe, lucrările tehnice, de folos indispensabil, ce le prestează trupele de geniu?

— La ocupația din 1878—79 a Bosniei și Herțegovinei, trupele austro-ungare, au construit în curs de câteva luni atâtea șosele și drumuri de fer, încât fără de trupe, aceste lucrări de construcție nu s'ar fi executat nici în zeci și sute de ani. Astfel, calea ferată de pe valea Bosniei, în lungime de 190 klm., s'a construit în 60 de zile, aducând servicii imense astăzi în cursul războiului, ba fiind și astăzi de model pentru construcția acestor fel de drumuri.

— Trupele de geniu din armata austro-ungară pot construi astăzi 10 klm. de cale ferată pe zi.

— În campania din vara anului 1913, trupele de geniu ale armatei române au aruncat podul peste Dunăre în curs de 7 ore.

— Știm cu toții ce servicii bune, ce ajutor prețios poate presta armata în cazuri de calamități publice: cutremure, incendii, inundații, topire a ghețurilor pe râuri.

De ce nu ar fi legitimă așteptarea că lucrările de interes public să le generalizeze și permanentizeze? Prin aceste ar realiza întărirea și apărarea cea mai efectivă a patriei.

Voiu arăta numai prin două exemple ce consecvențe imense pot avea lucrările de acest fel. E vorba de închiderea văilor și regularea râurilor.

Primăvara, prin topirea zăpezilor; vara, prin ploii torențiale, se descarcă multă apă din munți și de pe dealuri. Văile se umflă și produc inundații, pentru ca în zilele secetoase ale anului să se simtă o mare lipsă de apă, păgubitoare din capul locului pentru agricultură.

Prin distribuție rațională se poate regula debitul râurilor. Iar distribuția rațională se poate ajunge prin închiderea văilor superioare și regularea cursului lor inferior.

Lucrările aceste nimeni nu e în stare să le execute așa de bine ca armata. Pietriș și nisip oferă din abundență inșeși văile. Cement se poate fabrica destul, ori îl poate comanda ministerul de războiu, în loc de muniție excesivă. Vergele și bare de fer pe aceeași urmă. Cu zid din beton armat se pot închide toate arterele superioare ale văilor, casele și colibele țărănești mutându-se în puncte mai potrivite.

Inchizând cursul superior al văilor, ne asigurăm pentru tot anul apă suficientă. La digul de închidere se pot înființa uzine electrice, de unde să se distribuie curentul trebuitor, aproape gratuit, în localitățile din raion.

Având curent electric, aproape gratuit, toată casa solid edificată poate fi iluminată cu electricitate, poate fi încălzită cu calorifere electrice.

Prin ceea ce scade consumul petrolului, al cărbunilor de piatră, al lemnelor de foc.

Petrolul, al cărui isvor nu este inepuisabil, se prelungește în existență. Același titelu poate alimenta cu produsele lui mai multe motoare de benzină și motoare Diesel.

Curentul electric fiind aproape gratuit, dă impuls comunicației electrice. Intre satele și orașele învecinate pot circula motoare și tramwaie electrice. Locomotiva actuală, neeconomică dispărând dând loc locomotivei Diesel, pentru circulația pe distanțe mari. Eliminând locomotiva actuală, cărbunelui, al cărui isvor nu este inepuisabil, se prelungește în existență.

Prin regularea cursului inferior al văilor, se pot face navigabile râurile principale, regulându-se și aceste în tot cursul lor (de către armată).

Toate corăbiile de pe râuri pot fi puse în mișcare cu motor Diesel.

Prin navigație se ridică orașele și satele riverane. Se ieftinește și ușurează transportul mărfurilor.

Iată dar, că prin închiderea văilor și regularea râurilor, am curent electric aproape gratuit, am comunicație comodă, rapidă, aproape gratuită. Am căldură aproape gratuită.

Scapă petrolul. Scapă cărbunelui. Scapă pădurile. Scapăm de locomotivele neeconomice și de

fumul lor genant. Scapăm de inundații și de secetă. Agricultură propriu zisă profită prin irigația sistematică, executată de armată și prin mașinile agricole electrice. Chiar automobilele sau mai corect: benzino-mobilele, le transformăm în „electromobile”, adică în automobile cu acumulatori electrici. Îmi scapă deci benzina, care se ieftinește.

Omului i-s'a dat facultatea nu numai de conservare a speciei ci și facultatea de progres. Ființa cugetătoare are deci două probleme în viață: susținerea speciei (în care se cuprinde, firește, și susținerea individuală), apoi progresul. În anume raporturi, o problemă poate ajunge în conflict cu cealaltă. Cele mai frecvente raporturi sunt de ordin economic, apoi de familie, națiune, rasă, religie etc., cu numeroasele lor consecvențe și înălțurii complexe.

Am arătat în cele precedente, că „armata productivă” poate atenua factorul economic, cu multiplele lui consecvențe și înălțurii.

Că din casarma actuală se poate desvolta viitoarea școală practică pentru popoare, o pot contesta numai miopii intelectuali, cari ignorează posibilitatea și legile progresului.

Că prin atenuarea, ori chiar dispariția factorului economic, se atenuază, ori chiar dispare o cauză de conflicte războinice între popoare: e consecvența logică a premiselor precedente. Consecvența logică, pe care ar trebui să o aibă în vedere, din capul locului, pacifiștii. Pacea universală nu se poate realiza decât prin muncă încordată, prin robotă permanentă, prestată în beneficiul societății. În acest scop, dacă nu ar exista armata, cu disciplina ei, ar trebui să o inventăm. Lupta pentru existență constă în acomodarea omului la natură, iar nu în distrugerea reciprocă a singuraticilor grupări sociale.

Gavril Todica.

Bunica.

Bătrâna și oarba contesă de Fleja se sbătea palidă ca ceara și cu pieptul sbuciumat între perinele bogate în broderii.

Nepoata ei Guita, se apropia cu gingășie de pat:

— Inchipuiește-ți bunico, tocmai acum am primit o epistolă dela Andrei, în care îmi scrie, că pe aripile dragostei se grăbește să vină la noi. Îți aduc aceasta la cunoștință, pentru ca vocea neobicinuită și puternică bărbătească, să nu te înspăimânte.

Bătrâna contesă, lipsită de lumina ochilor, tresări și printre buzele ei, în cari nu se mai observa nici o picătură de sânge, se sili să scoată un zâmbet de fericire; degetele ei reci ca ghiata căutară convulsiv mâna Guitei, pe care o strânse cu gingășie.

— Pentru ce e atât de ferbinte mâna ta, Guita? Și vocea de ce-ți tremură, ca și când ai voi să înăbuși un oftă? Pentru ce cauți să mă amăgești chiar și în clipele din urmă ale vieții mele? Știu, că medicul îmi așteaptă din moment în moment moartea, și că acum ți-ai chemat bărbatul la patul meu, numai pentru ca el să-mi închidă pentru somnul de veci ochii mei lipsiți de lumină...

— Dar bine, bunico, pentru ce te chinuiești cu astfel de gânduri întunecate? Medicul m'a asigurat astăzi, că constituția d-tale robustă a învins criza și însănoșarea deplină e numai chestie de câteva zile. După trei săptămâni, dacă e bun D-zeu, vei putea să te preumbli veselă pe terasă, sprijinindu-te de brațul meu.

— Știu, că tu ești ingerul meu păzitor și mângâietor... dar, durere, m'am înșelat de atâtea ori în speranțele mele, încât mi-am pierdut orice credință și mă tem, că Andrei se re-intoarce la noi nu fără un motiv destul de serios.

— Nu-ți uita, bunico, că Andrei voiește să fie de față la curse...

— Ai dreptate, copila mea... morbul mi-a slăbit mult memoria.

Cuvintele bătrânei contese se innecară într'o tuse convulsivă, iar când accesul trecu, ea continuă a-și spune bănuiele sale:

— Nici cu aceea nu sunt în curat. Dacă Andrei de fapt a plecat de aici, sau numai tu m'ai

făcut să cred aceasta, ca să mă mai liniștesc?

— Poți oare să crezi, bunico, că eu, care te iubesc și te stimez atâta, ași fi în stare să te amăgesc... cu minciuni?

— Iartă-mă, copila mea, dar oameni străini au picurat venin în sufletul tău nebănuitor și ți-au șoptit, că bărbatul tău e nedemn de tine, că te-a ofensat greu și că acum își mânăncă simțurile și banii cu o renumită frumsete....

— Calomnie ordinară! Dacă Andrei ar afla toate acestea.... atunci...

Guita aruncă o privire rugătoare spre tabloul Madonnei, care atârna de-asupra patului contesei pe moarte, apoi continuă cu voce blândă:

— În ziua când ai binecuvântat unirea... noastră ai pus totodată bază și fericirii noastre, iar noi ne iubim și acum cu aceeași căldură, ca și în acel moment sfânt.

— Scumpa și buna mea Guita, dacă ai ști de ce povară grea mi-ai liberat tu acum sufletul, cu cuvintele tale pline de mângâiere! Iartă-mă dacă te-am tot supărat cu bănuiele mele neîntemeiate, dar mi-a bătut mult la ochi și faptul, că înzadar caut pe degetul tău inelul de logodnă... De un timp încoace nu-l mai văd la locul lui.

— L'am luat jos, căci nu mai e la modă să porți inelul de logodnă.

Bătrâna dădu din cap.

— Cât s'au schimbat timpurile și moravurile! Pe vremea miei inelul de logodnă era un simbol sfânt și eram de credință că am fi păcătuit dacă l'am fi scos din deget. Iar dacă l'am fi pierdut, era vai și amar! Am fi tremurat în veci, cu gândul la nefericirea sigură! O, superstițiile noastre și sentimentalismul nostru nebun erau cu mult mai demne de stimă decât gârgăunii voștri de mode și dorințele voastre cochete de a plăcea.

Guita ascultă mută reproșurile, cari i se făceau pe nedrept. Cu gingășia și răbdarea unei surori de caritate, ea începu să aranjeze perinele în patul bunicei bolnave și cu voce lină și dulce ea zise:

— Și acum, ca în totdeauna, ai dreptate, bunico. Îți primesc sfatul: încă astăzi voi începe din nou să port inelul, numai liniștește-te. Știu, că doctorul ți-a interzis să vorbești prea mult, căci vorba te obosește!

Bătrâna contesă respiră mai liniștită, apoi adormi lin. În odaie nu se auzia decât tic-tacul monoton al orologiului de masă. Guita în tot momentul tresăria din visările ei și trăgea cu urechia, să vadă dacă Andrei nu sosește. Oare să-și țină promisiunea? Va veni el la patul de moarte al bunicei?

Sărmana femeie se cugetă din nou la ora cea mai grozavă a vieții sale, când consiliul de medici își spuse părerea asupra stării bătrânei contese și ea — călcând peste demnitatea și simțul său de femeie — s'a aruncat într'o trăsură să meargă să-și caute pe necredinciosul ei sot.

Ea își făcu drum cu puterea în salon și când, după luni de zile, se află din nou față în față cu bărbatul ei și observă pe fața-i agitată privirea lui scrutătoare, de emoționată ce era, abia putu să vorbească.

În cele din urmă însă se reculese și cu voce tremurândă zise:

— Domnule, te rog uită pentru o oră acea prăpastie, peste care nu se poate face pod, și care ne desparte unul de altul și ajută-mă în munca mea de îndurare, pentru care m'am decis să fac acest pas neobicinuit. Flecari răi de gură au trădat secretul nostru bunicei mele lipsite de lumina ochilor.

Eu însă am amăgit-o văzându-o pe patul de moarte și acum te rog, să grăbești la patul ei și să o mângâi, asigurându-o, că eu nu rămân orfană și fără nici un scut în lume, pentru că sărmana și chinuită femeie — al cărei cuget și îngrijorare vecinic se ocupă cu mine — să poată muri în convingerea, că eu îmi trăiesc fericită și fără nici un gând zilele mele!

Andrei îi răspunse cu o ironie amară.

— Afectăm — ca în totdeauna — așa-i doamnă? Bine... îți îndeplinesc dorința și te asigur, că îmi voi juca splendid rolul meu în această sguđuitoare dramă familiară. Aceasta însă o fac numai cu condiția, ca dta, drept con-

tra serv

terminar

Guita

nava con

reci ca p

— M

Andrei t

că tot ce

In ac

casă anu

drei.

— T

Imi per

— între

se grăbi

selie sge

— And

întea co

cinică z

— A

Auzi

și adur

cuvânta

lui And

a nepoa

— I

scumpii

Oro

cu dint

cu un z

— I

vântul.

And

spre us

altă pa

— And

—

aici! A

mură c

—

Din

chio",

cu tră

celor p

știu, n

— E

neri e

dem p

cazia,

Bir

— S

Par

mită S

de au

— In

găsesc

duri în

lumne.

și Sfân

cum în

rica p

— S

peste

întreg

săvârș

— S

nici v

— N

pline

returi

înfiș

— P

lumei

bună

— İ

pusea

din p

bul, i

primă

închip

—

*)

pra C

,,Stan

— S

stanti

tra serviciu, să urgitezi cu avocatul d-tale terminarea procesului nostru de divorț...

Guita tresări și se trezi din visările ei. Bolnava contesă se trezi din somn și cu degetele reci ca ghița atinse mâna nepoatei sale.

— Mi-e rău... dă-mi puțină medicină... Dar Andrei tot nu mai vine? Vezi, presimțeam eu, că tot ce m-a spus, nu e adevărat...

În acest moment ușa se deschise și fata din casă anunță cu voce înceată sosirea dlui Andrei.

— Tocmai acum a sosit Andrei, bunico! Imi permiți să mă grăbesc în întâmpinarea lui? — întrebă Guita tremurând în tot trupul, apoi se grăbi înaintea soțului ei salutându-l cu o veselie sgomotoasă.

Andrei se apropia de pat, înghenunchia înaintea contesei palide de moarte și cu o răceală cinică zise:

— Am venit, bunico!

Auzind vocea aceasta cunoscută, muribunda își adună ultimele-i puteri și, în semn de binecuvântare, își întinse o mână deasupra capului lui Andrei, iar cu cealaltă prinse mâna dreaptă a nepoatei sale.

— Iubiți-vă unul pe altul și fiți fericiți, scumpii mei copii, ca să pot muri liniștită...

Orologiul bătu șapte ore, când contesa trecu dintre cei vii, căzând între perini, pe buze cu un zimbet de fericire.

— Multămes, domnul meu. Ti-ai ținut cuvântul... Nu voi uita nici-odată bunătatea d-tale.

Andrei, după un salut curtenitor, se îndreptă spre ușe. Guita nu-l reținu... Ea se întoarse în altă parte și începu să plângă în tăcere...

Andrei se opri o clipă în prag și privi înapoi:

— În adevăr e păcat, că am ajuns, până aici! Acum însă toate sunt înzadar! — murmură el, în timp ce părăsia casa.

Trad. C. Mușlea.

Stambulul.*)

Cap. XXIII.

Din Fanar până la moschea imperială „Ortaçhioi”, unde se oficiază selamlicul, sunt două ore cu trăsura, ne spun birjarii; de aceea noi, grupa celor patru le-am dat ordin să mâne, să facă ce ei știu, numai să nu pierdem selamlăcul.

Evenimentul cel mai însemnat al zilei de Vineri e selamlăcul și astfel noi, cari aveam să-l vedem pentru întâia oară, trebuia să nu pierdem ocazia.

Birjarii au întins-o dar la drum.

Suntem în plin Stambul.

Partea locuită de populația musulmană e numită Stambul și formează o peninsulă între Cornul de aur, Bosfor și Marmara.

În partea de nord-est a acestei peninsule se găsește urme de ale domniei bizantine: niște ziduri înconjurătoare, mai multe porți și câteva columne. Dintre monumentele bizantine Sfânta Sofia și Sfânta Irena sunt transformate în moschei, precum în Fanar e transformată Kahrié geami: biserica pocăinței.

Stambulul, reședința vieții publice turcești, are peste 500.000 locuitori. De aci s'a dirigit veacuri întregi destinele unei mari părți a Europei și s'au săvârșit atâtea acte de tiranie și nedreptate.

Stambulul are câteva străde mai regulate, dar nici vorbă de un pavagiu cum se cade.

Numeroasele suburbii din deal sunt strănte și pline de noroi. Moscheile mărețe, ale căror minareturi se înalță amenințătoare în văzduh, dau o înfățișare impunătoare Stambulului.

Populația lui este un amestec de toate limbile lumii. O uriașă învălmășeală de popoare, o nebună alergătură de oameni și de tipuri curioase îți prezintă un tablou în fața căruia europeanul apusean rămâne uimit și i se pare că vede un film din povești. Oricât ai fi cetit și auzit despre Stambul, impresiunea ce ți-o face vederea lui, îți imprimă cu totul o altă iconă decât aceea ce ți-ai închipuit-o.

*) Acum, când ochii lumii întregi sunt ațintiți asupra Constantinopolului, am crezut nimerit să public pentru cetitorii „Românului” capitolele XXIII și XXIV: „Stambulul” și „Selamlăcul” din volumul meu „Constantinopolul Semilunei” ce în curând va apare. P. V.

Vizitatorului i se pare că trăiește cu un secol în urmă.

Un amestec ciudat de frumos și urit, de vechiu și modern, de cultură și barbarie, de pitoresc și ruine și se înfățișează ochilor pretutindeni.

Aproape de străde mari și pavate te afunzi în ulicioare cu noroi, lângă palatele sultanilor marmorene și indatate în sculpturi maestre se resfață cocioabe triste în murdăria cea mai grețoasă și luxul cel mai strălucit al cadănelor învoalate din aristocrația otomană, are drept cadru mizeria cea mai neagră.

Grupuri, grupuri de cadăne tinere și luxos învestmântate se strecoară pe o potecută șerpuitoare pe lângă o turmă de bivolițe tăvălite de curând în băltoace, împrumutând aerului miasele caracteristice bălților pe unde s'au tăvălit. Da, aerul e plin de mirosuri ciudate, pe când mălăcii dau semnale de nerăbdare prin behăitul lor monotou, că ar vrea să sugă...

Caracteristica Stambulului e comerțul.

În străde chilometrice nu vezi decât prăvălii de tot felul, cu niște uși lunguete și cu marfă atârnată în afară pe ambele laturi. Aci vizitatorul va putea vedea lângă un magazin de galanterii o măcelărie cu cărnuri de berbeci grași; în vecinătatea unei fructerii se jupoaie un vițel; lângă o florărie elegantă dai de o cafeenea primitivă și murdară, lângă un magazin de modestarie, o brutărie dărăpănată; peste drum de librărie e o potcovărie în fața căreia sunt legați de stâlpi îmbelciugați zeci de măgari și tot atâția cătări, cari își așteaptă rândul să vie nălbantul" să-i încălțe. Zarăfiile și aci ca și în Pera sunt dese, iar precupeții te amestec cu lauda mărfei lor. Unii te invită să cumperi carne friptă, paccale calde (șifii de vițel), poance, legume; alții limonadă, rahat prost cu saciz mult, pești afumați; săpun, legături și funte confecționate din materie proastă, albumuri, cărți ilustrate cu vederile palatelor sultanilor, cu Iedicule(șapte-tururi), Bosforul, cărți de joc. et.

Selamlăcul și Mohamet al V-lea.

Cap. XXIV.

Dela palatul haremului Sultanului actual Mohamet al V-lea trăsurile noastre se îndrumează pe un bulevard în formație, unde se pot vedea numeroase case cu temelii ieșite din noua aliniere până la jumătatea strădei supuse exproprierei și a căror dărâmare a și început.

În dreapta acestui bulevard se înalță un deal mare pe care se văd trei rânduri de construcții, unele de-asupra altora și toate de lemn.

Doamne ferește, să ia foc casele din rândul de jos, că flăcările ar încinge dela temelie pe cele dela mijloc și apoi s'ar întinde până la cele din vârful colinei.

În tot cazul e o priveliște frumoasă să vezi pe aceleași plan trei lumi, una trăindu-și viața pe cerul celei dela mijloc și aceasta pe orizontul celei de jos, Pretutindeni curiozități.

În drumul nostru iată și un escadron de cavalerie în mare ținută, care merge să facă onorurile la selamlăc. Când ajungem în dreptul portdrapelului, ne ridicăm căteși patru în picioare și salutăm, cum ni-i obiceiul, descoperindu-ne capetele.

Comandantul, un colonel, cum prinde de veste despre asta, ne onorează cu un salut aplecând sabia spre noi. Acest gest ne face să nu ne putem stăpâni și să isbucnim în urale, fapt ce determină pe mulți cavaleriști să ne întimpe cu un surâs prietenesc pe buze.

Dela un rând de vreme din bulevard trecem într'o uliță îngustă și captusită cu bolovani.

Tot pe această uliță se îndreaptă și escadronul.

Casele pe aci sunt numai cu un cat și mai toate au grătare la ferestre.

Din partea opusă vin spre noi un șir nesfârșit de măgaruși, purtând pe samar coșuri încărcate cu cărămizi, moloz, lemnărie fasonată și alte materiale de construcție. Sunt mânați din urmă de chirigii, cari nu se sinchiesc că, pe aceeași ulicioară trece suita imperială.

Pe lângă suita și convoiul de măgaruși năcăjiti cu mari poveri pe samar, trec la deal sau la vale grupuri de cadăne tăcute.

Ah, ce n'aș da să le văd fețișoara învoalată!

Dna C. I... soția unui prieten, ghicindu-mi gândul, tocmai când pășeam alături de dânsa, oprește cu o dexteritate de artistă, pe una din comorile Stambulului care ieșise la plimbare pe jos, fiind însoțită de părintele ei, un respectabil bătrân

cu barba albă ca un fuor de mătasă și minunat îngrijită. Fata face un gest de opunere și dă capul la o parte; însă imediat intervine bătrânul cu autoritatea-i părintească:

— Lasă pe doamna să te vadă draga mea; doamna e mosafiră la noi și nu-i frumos să o refuzi.

La observația părintească fata se supuse ca o mielușea și dna C. I... o descopere.

Ce am văzut atunci în profil, așa din fugă, n'oi uita niciodată.

Ce ochi, ce sprâncene, ce obraji, ce păr, ce ten, Dzeule!

Am rămas înmărmurit, dar nu numai eu am simțit aceste emoțiuni, ci și toți aceia pe cari norocul i-a nimerit lângă dna C. I., care, ca să nu o deoache, sculpă mărunț asupra capului fetei și zise pe turcește: „mășala, mășala!”

Dar până la Ortachioi mai va mult!

Drumul începe a ocoli ca în spirală până pe colină. Tocmai sus de tot e moscheia, unde se oficiază selamlăcul — un fel de Te Deum înconjurat de un fast imperial.

În curtea pătrată a moscheii se văd înșirați în semicerc membrii „Societății Doina Dobrogei”.

Doamnele și domnișoarele noastre, în costum național formează un decor splendid, străin locului, care atrage atenția mărimilor și oficialilor.

Lângă terasa moscheii se află Niazim Pașa, fostul ministru de războiu și apoi generalisimul armatei turcești din războiul balcanic, Șeicul Islam, ministrul vacurilorilor, doi preoți arabi, doi șambelani în mare ținută, cari țin în mână două vase de argint, mai mulți alți demnitari, prefectul poliției capitalei și un grup de elevi din scoala militară, strânși în cerc.

Dintr'o cotitură a dealului se vede coborând alaiul imperial.

Muzica militară se orânduiește la locul ei ocupat și alte dăți în Vinerea selamlăcului, și la comanda șefului ei, dă semnalul că convoiul imperial a ieșit din curtea palatului.

De aci 'ncolo pe toate fețele se observă o emoție și fiecare se pregătește să ia poziția rangului său față de Pađișah.

Înaintea cupeului imperial pășesc pe jos doi tineri în uniformă albănează: în șalvari și pieptare de postav verde ornamentate cu șnururi de imbrășim și fir de argint. Acești doi gardieni imperiali pășesc alături de cupeului cu mâinile cruce pe piept. Cei doi șambelani cu vasele de argint în mâni preîntimpină cu multă smerenie pe Pađișah având aerul a-i împarfuma drumul.

Înainte de a se opri cupeul, grupa elevilor „coalei militare, strânși în cerc, și fără a îndrăzni să ridice privirile spre Pađișah, începe să cânte, dar cu atâta simțire și duioșie, încât pentru o clipă am pierdut din vedere că se apropie de noi suita-nul Mohamet al V-lea a cărui prezență merită toată atenția noastră.

Avurăm noroc să-l prindem în placa fotografică a sufletelor noastre, deși, cum am spus, imnul sublim al elevilor ne atrăsese întreaga atenție spre arta lor. Căci îndată ce au tăcut, ochii noștri, mintea, inima s'au pironit asupra sultanului, care văzând și auzind acea grupă străină, cu tricoulul la butonieră, urându-i pe turcește: „Să trăiască mulți ani!”, întrebă la ureche pe ministrul său de războiu, cine suntem și de cum află, aduse augusta-i mână spre fes în semn de bine ați venit, căruia gest imperial i-a urmat un puternic ura din piepturile noastre, apoi ajutat de șambelani se coboară din cupeu și se îndreaptă în interiorul moscheii spre a-și face rugăciunea.

Dela spate, văzându-l, am putut observa că sultanul Mohamet al V-lea e bine încovoiat și membrele-i inferioare formează două unghiuri pronunțate la îndoitura genunchilor.

Exteriorul Lui îți evocă un trecut plin de suferințe morale și fizice.

Timp de 30 de ani de captivitate în subsolurile sfintei Irene, azi muzeu armelor, cât a trebuit să îndure!.....

Constanța, 1915.

Petru Vulcan.

Prin Italia.

De Tullia Bogdan.

Era la începutul războiului. Sunetul de alarmă mă găsește într'unul din orașele Elveției, în aceasta țară de străini, cari se uneau acuma într'un singur gând: cum, și pe unde s'ajungă cât de 'ngrabă acasă. Ziarele franceze ne dau zilnice știri fantastice, astfel încât dacă era să le crezi, jumătatea armatei austro-ungare trebuia, negreșit, să fie deja nimicită pe Sava și Dunăre, tulburările interne porniseră din toate colțurile, și alte știri de felul acestora se țineau lanț. Cu orice preț dar, acasă! La legația austro-ungară mi se dăduseră toate amănuntele și posibilitatea unei călătorii prin nordul Italiei, bineînțeles dacă eram de acord să inving greutățile și piedecile ce puteam să le întâlnesc. Peste Milano—Venezia—Fiume, singura linie rămasă liberă pentru pasageri.

Ne mai spuneau ziarurile germane și franceze ale republicii neutrale despre călătorii cu mii de peripeții îndurate pe la frontierele diferite. Cetisem de un ofițer suedez deținut în vre-o câteva rânduri bănuț de spionaj când de Germani, când de Francezi; un altul care făcuse drumul din Geneva la Paris în tovărășia — calor; familii întregi cari petreceau nopțile sub cerul liber așteptând trenurile cari întodeauna se dovedeau insuficiente de-ai primi pe toți.

Și zi de zi alte descrieri de voiaj în felul acestora.

Urmase repatrierea tuturor străinilor din țările mobilizate și n' deosebi Italia, care are sute de mii de muncitori plecați în toată Europa era acuma invazionată de reîntoarcerea lor în patrie. Orașul Milano, acest centru al căilor ferate italiene, de unde își iau direcția toate liniile principale spre Roma, Turin, Venezia, Ancona, etc. Aici în acest centru de artă clasică se deslănțuia acuma tabloul celei mai grozave mizerii și sărăcii.

Cu mare încetineală și cu și mai puțin entuziasm se făcuse și în Elveția mobilizarea generală și domnea pretutindeni o învălmășeală și o agitație de nedescris. Orice comunicație cu străinătatea era ruptă cu desăvârșire și între noi, camarade din toate colțurile Europei, a celei mai îndepărtate chiar, și trecuseră deja mai bine de două-trei săptămâni fără s'avem ori să putem da știri.

Știrile fantastice de prin ziare, nu mai aveau hotare. Milanul era în flacări, aprins de furia socialistilor rămași fără muncă; Simplonul era subminat și partea dinspre Italia aruncat în aer; și'n preseara plecării mele o ediție specială a ziarului „la Liberté”, cere Elvețienilor să-și păstreze calmul în cazul unei ciocniri ce avea să se dea la Bâle, dinspre frontiera germană.

Trenurile elvețiene, de-o curățenie exemplară altădată, acuma sunt de nerecunoscut. Dela clasa întâi și până la a treia domnește acea unitate de bălci în care trebuie să fii foarte mulțumit dacă găsești un loc chiar și'n vecinătatea celei mai puțin simpatice democrații. Și înaintăm spre frontiera italiană — cu încetineala trenurilor personale ungare — admirând capod'opera ce-i linia cu cele două tuneluri uriașe Simplonul și Lätschbergul. În tovărășia unei gentile familii spaniole din Cartagena, care se afla de vacanță pe lacurile Elveției s'acuma, cu un ocol enorm, peste Brindisi vor s'ajungă acasă — sosim la Domodossola, unde om peste om umple peronele, îngrămădeală de cufer și copii, bagaje și oameni de toate categoriile și-un babilon de naționalități cu graiurile lor. Fără alte dificultăți însă decât lumea enormă schimbăm trenul elvețian superior chiar s'acum celor italienești, vagoane sistem antic și cu reputația prea puțin simpatică a necurăteniei.

După o înaintare adormitoare sosim sara la ora șapte în gara din Milano, unde mi se desfășura cel mai crud adevăr al mizeriilor și al sărăciei, tablouri descrise în ziarurile franceze, pe cari nu le credeam în întregime; s'acuma ceream iertare în gândul meu tovarășului călător, martor ocular și el al acestor scene inspăimântătoare de triste. Edificiul gării, pompos, cu cheiuri largi și peroane, coridoare vaste și încăperi largi și săli bogate, era acuma adăpostul unei caravane nenorocite, unei lumi de muncitori săraci lipiți

pământului, prăpădiți, sfârșiți de osteneala călătoriei de până aci. Toate încăperile deopotrivă, coridoarele, cheiurile, gemeau de această lume mizerabilă, trântită pe jos, pe mese și canapele, rupți de foame și mizerii. Sute de familii cari se întorceau și-și aduceau tot avutul legat în saci și cărpe incolore, frânturi de mobile sărăcicioase, perini murdare, cufer rupte, și cu un cuvânt tot ce puteau țărâi cu ei acești nenorociți rămași pe drumuri fără casă și căpătâi. Și femeile și copiii! N'am să uit vreodată aceste îngrozitoare tablouri. De zile întregi în drum, nemăncați, sfârșiți de nesomu și neodihna, lipșiți de umbra curățeniei chiar, păreau o hoardă gonită de săptămâni. Copiii, câteș trei patru la o familie, zăceau pe jos între haine vechi zdrențuite, pe saci, sau pe pământul gol, alături de femei însărcinate de-o oboseală care le ștergea orice expresie a feței. Din îngrijirea statului și dame din înalta societate erau printre ei împărțindu-le pâne, lapte, vin, parale și mângâind copiii și adresând vorbe blânde femeilor nenorocite.

Oa dintre aceste doamne, o italiancă tip de frumsețe, mă vede străină, emoționată, mă întrebă cu multă amabilitate dacă viu de pe un drum lung. Profit și deschid vorba asupra scenei ce ne impresurau. Imi spune cu multă durere și nu fără oarecare îngrijorare că de zile deardândul trenurile varsă această mare de sărăcime, rămasă din grația războiului, fără pânea zilei de mâne. Zăresc o femeie îmbrăcată binișor, așezată între bagaje din saci și perini, între cari se odihneau trei copii, cu al patrulea, un copilăș de vre-o zece ani, slab și istovit vorbea nemțește. O agrăesc și o întreb de unde vine. Cu o voce apatică îmi descrie situația-i deplorabilă. Plecase din Italia de paisprezece ani la Strassburg, unde avea cărciumă care-i aducea binișor. Reîmpatriata acum se întoarce la Verona, locul ei natal, unde n'o aștepta și nu are nimic decât averea- ce și-o aducea în saci. Și-mi arată cei patru copii.

Și-am văzut pentru întâia dată și nu fără oarecare teamă necunoscută, bărbați și femei cu figurile îndărjite de nemulțămire și suferință îndurată, alungați fără vina lor, de-un ce suprem, de ce, ei nu puteau să-și dea seama și să priceapă de ce a căzut asupra lor ca un trăznet. Urmez italianca simpatică în drumu-i de samariteancă. Se oprește lângă o femeie însărcinată, culcată pe jos, cu o privire încruntată. Lângă ea pe niște măsurite rupte doi copii de trei-patru ani. La repetițele insistente nu primește să mănânce nimic, respinge brusc, cu un gest dârz orice i se imbie. Italianca îi spune cu blândete vorbe frumoase și-i mângâie copiii cari sorb cu lăcomie lapte și pâne. Bărbatul ei, tipul socialistului italian îi spune că de când sunt prăpădiți în drum nu e chip s'o facă să mănânce. La repetițele insistente ale italiancei care este înduioșată îndeosebi de starea nenorocită în care o vede, ridică capul și varsă o ploaie de injurii și blesteme arătându-și copiii și zdrențele. Nu mult știu ce spune, dar e lesne de înțeles...

Ca și după furtună, se liniștește cu încetul, cedează foamea și primește să bea puțin lapte, și-și reia expresia îndărjită. Samariteanca îi mai repetă câteva cuvinte blânde, îi dă pentru copii provizie de lapte și pâne și pleacă abătută pentru ca să se oprească un pas alături...

Toate frumsețile bogate ale orașelor din nordul Italiei n'au putut să-mi șteargă icoana vie și amintirea mizeriilor fără de seamă ce văzusem. Nu de mult bănuț de un nou cutremur aceasta frumoasă țară, totdeauna expusă elementului naturii, căruia supus îi este omul, m-a cuprins din nou amintirea tristei impresii ce-a trebuit să-mi facă Italia.

Și când am trecut hotarul țării noastre și am găsit contrastul în entuziasmul de însuflețire pentru război, și podoabele de flori ale trenurilor militare, cu belșugul de provizii ale soldaților, și falfăiri de batiste și drapele în mâinile lumei îmbrăcată în haina de sărbătoare și când acest paroxism al entuziasmului s'a ținut și în ținutul de peste Dunăre ca și pe ținutul șes — încet, încet mi s'a trezit în suflet o nedumerire și nu știu unde eram mai emoționată: aici, ori dincolo și mă întrebam care-i dar rădăcina cu adevărat!

Era la început....

Din „Povestea lui Făt-frumos.”

IV.

Strâmbă lemne și Sfarmă-peatră.

Coborând, ieșind pe poartă
Făt-frumos, la drum de țară,
Haide-hai, c'un „Doamne-ajută”,
Mai departe!... Merg, iară...

Merg, tot spre-amiazi nainte,
Doru-i încotro-l alungă, —
Zi de vară până'n seară,
Cale lungă, să-i ajungă! —

Intâlnia ici-colo 'n mersu-i
Vechi dumbrăvi de ulm, de fag...
Prin dumbrăvi: isvoare limpezi,
Pasări ce cântau cu drag.

— „Vino!” (ulmii naltți, din frunze,
li șoptiau prietenește)
„Șezi pe pajiste la umbră,
„Puțintel... mai odihnește!”

Iar isvoarele: — „De unde
„Zor așa ne-astâmpărat?...
„Stăi!... să-ți uzi cu apă limba,
„Ce de sete s'a uscat!”

— „Stăi!” (ziceau și pasările,
Pe sub ulmi rotindu-și sborul)
„Să ne-ascuți cântarea dulce!...
„Să-ți mai dai uitării dorul!...”

Dar voinicul, surd a toate,
Tot trecea: desis, poiene...
Încotro-i părea că-l chiamă
Glasul mândrei Cosânzene.

O vedea par'că, măreață,
Strălucind în drumul lui:
Când pe-a luncilor verdeață,
Când pe-albastrul cerului.

Il chema, cu dulci cuvinte,
C'un surăs... așa de blând!...
Și el tot pășia nainte,
S'o ajungă mai curând. —

Iată-l, după multă cale,
Într'un codru neumbat...
— „Doamne!” se gândia 'ntru sine
Făt-frumos, privind mirat.

„Am văzut păduri, atâtea!...
„Îns' aceasta... seamăn n'are!...
„Ce copaci înalți, cât cerul!...
„Drepti cu toții, lumânare!”

Dar de la un loc încolo,
Și mai mare-i fu mirarea;
Nu zăria copac, nici unul,
Drept — acum — ca lumânarea.

Îndoști erau, dearându-l,
Și strâmbați, colac, săracii...
— „Tii!” și-a zis el. „Cine oare
„Strâmbă — așa pe-aici copacii?...”

A mai mers câtva... și iată,
Înainte sa, pe-un grind,
Vede-un om... înalt cât patru...
Fără preget ostenind!...

Ce făcea?... Lua copacii
Drepti ca bradul, de tulpină,
Și-i strâmba pe toți... cu vârful,
Din văzduh spre rădăcină!

Făt-frumos la el se duce:
— „Aoleo!... da ce-i cu tine,
„De strâmbezi așa mândretea
„De pădure, măi creștine?...”

„N'o uzi tu! și n'ai făcut'o
„Să se nalțe din pământ!
„Ci-o stropește și-a crescut'o
„Mândră, naltă... Domnul sfânt!”

— „Ei, și-apoi?... (răspunde omul)
„O strămbez!... c'ășa voiesc!...
„Oamenii doar nu degeaba
„Strâmbă-lemne” mă numesc!

„Hei!... în cale fiul zinei,
„Făt-frumos, de mi-ar ieși:
„Tot ca pe copacii ăștia,
„Și pe el l'aș indoi!”

— „Zău?... l'ai indoi?... Prea bine!...
„Hai, viteazule deliu
„Indoiește-mă!... că eu sunt
„Făt-frumos, al zinei fiu!”

— „Tu ești?...” — „Eu!...” Atunci voinicul,
Strâmbă-lemne cel fălos,
La statură cât un munte,
L' întrebă pe Făt-frumos:

— „Cum vrei să luptăm?... Din săbii?...
„Ori să ne luăm la trântă?...”
El răspunde: — „Luptă dreaptă,
„Piept la piept, vreau!... că-i mai sfântă!”

Strâmbă-lemne-l ia, mi-l saltă
Sus pe Făt-frumos, cu vlagă;
Și 'n pământ, dintr'o isbire,
Până la genunchi mi-l bagă.

Hai și Făt-frumos, l'înhață,
Mi-l ridică voinicește,
Și 'n pământ pe Strâmbă-lemne
Până 'n brâu îl adâncește.

Strâmbă-lemne, hop! afară...
Iar îl prinde, nu se lasă...
Și 'n pământ pe fiul zinei
Pân' la subțiori l'îndeasă.

Făt-frumos, se smulse iute,
Și săltându-l, sus, în vânt,
Până 'n gât pe Strâmbă-lemne
Afundatu-l'a 'n pământ!

Paloșul apoi și-l scoase,
Căpățina să-i râteze...
Dară Strâmbă-lemne-i zise:
— „Ia stai, Făt-frumos viteze!”

„Nu da!... căci... tăindu-mi capul,
„Ce-o să folosești tu oare?...
„Fii bun, lasă-mă!... că-s tânăr!...
„Să mai văd frumosul soare!”

Făt-frumos, milos, își vâra
Paloșul în teacă iară;
Ia de cap pe Strâmbă-lemne,
Din pământ îl trage-afară:

— „Iacă-ți dăruiesc viață!...”
Strâmbă-lemne-i mulțumi...
L'a cuprins cu drag în brate:
— „D'astăzi... frate eu ți-oiu fi!...”

Și plecară mai departe
Pe acelaș drum apoi
Prin pădurea nesfârșită,
Ca prieteni, amândoi. —

Făt-frumos din mersu-i însă
Locului de-odată stete:
— „Nu știi tu p'aici, voinice,
„Vr'un părau?... că mor de sete!”

Iară Strâmbă-lemne: — „Cum nu?...
„Hai cu mine, frățioare!”
Și luând-o 'n jos la stânga,
Dau de-o apă curgătoare.

Dar era nisip, mai toată,
Tulbure grozav!... Din ea,
Făt-frumos să-și potolească
Focul setei, nu putea!

La tovarășu-i privește:
— „Să glumești ai vrut, pe semne...
„Apă de beut e asta,
„Măi fătate Strâmbă-lemne?”

— „De, prietene!... știi și eu?...
„Măi băut-am, nu odată,

„Din acest părau de munte...
„Apa lui era curată!...”

— „Bine! hai atunci pe apă
„Tot la deal, ca să vedem:
„Cine-o tulbură, de nu e
„Cu putință azi s'o bem?”

— „Hai!...” Și cum se duc pe apă
Tot la deal... de-odată 'n zare
Văd un alt om... nalt cât șapte...
Ostenind, nevoie mare!

Ce făcea?... Lua pietroiul,
Cât o doniță de gros...
Il strângea, nisip făcându-l,
Și-l dădea pe apă 'n jos.

Bolovani mai mari pe urmă,
Cât o baniță, lua...
Ii făcea nisip în palme,
Și pe apă 'n jos îi da.

— „Îra!...” Făt-frumos îi strigă,
„Ce-ai cu bolovani, bietii,
„De-i faci praf... și tulburi apa,
„Ca să n'o mai bea drumetii?...”

— „Iacă!... praf îi fac!... și-o tulbur!...
„Fiindc'ășa vreau!” el grăiește.
„Nu degeaba doară lumea
„Sfarmă-peatră” mă numește!...”

„Hai!... de mi-ar ieși 'n potecă
„Fiul zinei, Făt-frumos:
„Praf l'aș face și pe dânsul,
„Și l'aș da pe apă 'n jos!”

— „Zău?... l'ai face praf?... Ei bine,
„Măi viteazule deliu,
„Haide, fă-mă praf!... că eu sunt
„Făt-frumos, al zinei fiu!”

— „Tu ești?” — „Eu!...” Atunci voinicul
Sfarmă-peatră vine 'n grabă...
Scânteiau sălbateci ochi-l...
Și pe Făt-frumos l'întrebă:

— „Cum vrei să luptăm?... Din săbii?...
„Ori, mai bine, piept la piept?...”
— „Mai mă 'ntrebi?” grăi flăcăul,
„Piept la piept!... că-i mai pe drept!...”

Sfarmă-peatră-l prinse 'n brate...
Fiul zinei... nu s'a dat!...
Tot ca și cu Strâmbă-lemne,
Și cu dânsul s'a luptat!...

Și 'n pământ, afund, vârându-l,
Iute paloșul și-a scos...
Dară Sfarmă-peatră-i zise:
— „Ia stăi!... nu da, Făt-frumos!...”

„Ce vei folosi tu oare,
„Mie capul dacă-mi tai?...
„Hai mai bine să ne prindem
„Frați de cruce!...” — „Bine!... hai!...”

Și, de cap, îl trase-afară
Din pământ, cu bunătate...
El, întrebă după aceea:
— „Unde mergi?” — „În lume, frate”.

— „Dar ăst om, de lângă tine,
„Cine-i?... și 'ncotro se duce?...”
— „Tot în lume, ca și mine...
„Tot un frate-al meu de cruce!”

— „Ja-mă, Făt-frumos voinice,
„Și pe mine, dacă vrei,
„Ca să merg cu voi în lume!”
— „Vino!” Și pornesc... tustrei.

Merg pe-acelaș drum, alături,
Ca trei fii ai unei mune,
Mai departe prin pădurea
Largă... spre-a ieși la lume!

P. Dulfu.

LEGENDĂ.

Ultimul din vița *Nălătăștilor*, s'a stins în primii ani după resmiriță.

Și cine erau Nălătăștii?
Era o familie veche, de obârșie română, devenită nobilă în puterea hărniciei armelor ei. După legendă, străbunul lor a fost *Vasilie Florea*, om cu așezământ în satul *Bobâlna*. Când a fost însă ridicat la rangul de nobil din partea stăpânirii de pe acele vremuri, cu prilejul primirii diplomei, pentru meritele câștigate pe câmpul de luptă, de către cei încredințați cu ceremonialul obicinuit la atari ocaziuni i s'ar fi zis: Na-Lati-ține Vasilie, și de aci numele de: Nălăți — cum zice poporul.

Cu schimbarea numelui i s'a schimbat neamul și legea străbună, alipindu-se întru toate neamului dominant și legei calvine!

Și nu e mirare dacă după stările de atunci s'a întâmplat așa, deoarece sediul vlădicului calvinesc era în vadul Murășului, în comuna *Turdaș*, în imediata apropiere, despărțit numai prin râul Murăș de satul *Bobâlna*.

După progenitura avitică a fost împărțit și feudul, așa încât pe la jumătatea veacului a XVIII în *Bobâlna* erau două „curți domnești”, ceea de sub Pleș lângă „Ulița mare” și a doua de către Murăș la o distanță de cca 200 metri, raiul desfătărilor celor doi Nălătăști: *Nălătri Jozsi* și *Nălătri Pista șambelanul*.

Aceste două curți comunicau printr'o stradă numită „Ulița ungiurească” în preajma căreia pe la anul 1848 mai erau încă două familii cu nume străin: *Winter* și *Șandor*, foști slujbași domnești.

La poarta curții de către Murăș „Ulița” se bifurchează, către: *Maierile domnești* și alta: pe „după ogrăzi”. E de însemnat aici, că cuvântul „ogrăzi” între locuitori numai aci se aude pronunțându-se, altcum poporul nu-l folosește, el zice grădină și nu ogradă, ca și pe alte locuri.

Deasa comunicație cu scaunul vlădicesc din *Turdaș* ai căruia asesori erau, întru atâta i-a captivat întru cât își zidiră și biserica proprie calvină, încercând și calvinizarea iobagilor români, dar aceasta nu le-a succedat.

Biserica a existat până la anul 1784. Statuele și busturile „albe” unele au mai rămas până încoace târziu.

Pe spesele proprii, mai susțineau și aprovizionau cu cele necesare și un escadron de husari „împărătești” până la focul din 1833 când trăsând în magazina domnească, întreaga parte a satului dela șes, dimpreună cu biserica română au fost mistuite, și domniile încă abziseră de ofertul obișnuit.

Curtea de sub „Ples” cu o grădină de mai multe jugăre în extensiune, până la anii 1860, era închisă de către „Ulița” cu gratii și stâlpi, pentagonalii împremezați prin prinble, cu capiteluri colorați, iar celelalte laturi cu palisade puternice de gârniță, interiorul era stretăiat de cărări, grupe de flori, alee, pomi și arbori de diferite soiuri, iar de către stradă erau plopi înalți plantați simetric, și ca la poruncă crescuți.

Castelul principal, curtea și al doilea palat, erau unde sunt astăzi. Zidirile, și sunt multe, erau și sunt din cărămidă, și numai castelul acoperit cu țiglă, toate celelalte erau cu șindilă. Castelul are un etaj cu trei odăi, coridor și scări înguste. În parter, pe sub etaj, până la anul 1849 era o intrare (einfart) arcuată și la ambele laturile câte-o odăie ori mai bine zis: Toate boltite, până și etajul.

Poporul numea castelul acesta: „Sub Poartă” deci, el nu zicea „mă duc la curte” ci — Sub Poartă.

Aci li se împărțiau roboțașilor poruncile, aci se țineau judecățile și li se măsurau iobagilor obișnuitele 25—100, eventual aruncarea în celulă. Toate boltite, până și etajul.

În una din celulele amintite fu deținut *Sofronie răsvrătitorul* când veni pentru a doua oară în *Bobâlna*, scăpând la prima travestit ca și cărauș cu o roată în spate. Pentru distracții și bacanalii era „rolată” a doua de cca 50 metri în lungime cu odăi și saloane quantum satis, demolată total prin anii 70. Sub polata era un podrum de o asemenea lungime — există încă — pe atunci plin cu vinuri excelente din dealurile *Bobâlnei*, vestea căruia ajunsese până în

inima Albionului. La capătul rolatei, spre apus, era biserica (reformată).

Printre grădina, cu raiul domnesc și Pleșul cu viile aducătoare de atâta belsug, trece „Drumul mare” ce duce dela „Piatra Moitului” pe sub poala munților apusei spre Germisera—Gelmar — la Apulum. Unica reminiscență, de pe vremurile când legiunile romane încălecau acest drum, e „Feredecele” — scâlziile — la o distanță cam de 6—8 klm. dela centrul comunei pe valea satului în sus. Aci sunt două bazenuri cadrat zidite din cărămidă. Continutul și gustul apei era ca și la „Buziaș — comitatul Timiș.

Bazenele ca zidire mai există încă, izvoarele însă, între anii 1890—1900 au dispărut.

Destinul a voit ca ultimul stăpân al curtei indicate să fie botezat iarăș cu numele: Jozsi, deci Nălatzi Jozsi, răposat în Sibiu în anul 1850 (?)

Ca tuberculos ce era, adeseori se îmbrăca în cojoc lung, chiar și în zilele de vară.

În moștenire i-a rămas ginerele său Szalbek Iakab, care după câțiva ani și-a vândut această moștenire.

În a doua curte era pe timpul acesta contele Bethlen Olivér, ce luase în căsătorie pe divorțata cont. Csáky, descendentă și aceasta din familia Nălatăștilor.

Despre contele Csáky — ulterior recunoscut de filoromân — se spune, că înainte de a părăsi comuna a chemat la sine pe toți foștii săi iobagi și în plâns și lacrimi și-a luat dela ei rămas bun.

Contele Bethlen a murit ca colonel căpătuit în prima armată teritorială (honvezi), era însă sub tutoret și averea sub sechestru, și părăsit de familie.

Și în sfârșit să vezi: averea Românilui Vasillie Florea, câștigată în baza aptitudinii sale, în decursul timpului trecută prin multe mâni, astăzi prin hărnicia unei foarte matroane române, e devenită iarăș avere românească. Și așa să și rămână, zicem noi.

Iancu Bobâlneanul.

Primăvara.

Soarele cald care din înălțimea cerului des-teaptă natura, își trimite razele argintii asupra noastră.

Totul se mișcă, toate prind viață...

Insectele și omul, floarea și copacul și paserile sburdalnice: — toți și toate își deschid ochii ca la un semn dat, cu un surâs de mulțumire.

Toată natura încearcă să-și arunce jugul hainelor de iarnă, să scape din închisoarea rece și umedă unde a fost aruncată de-a lungul atâtor luni. Toți ne grăbim ca să străbatem la larg, ca să sorbim cât mai curând și cât mai mult din aerul cald și dulce al primăverii, ca să ne răsfatăm la razele scumpe și binefăcătoare ale soarelui superb.

Ne simțim mai ușurați... Par'că ar dispărea o ceață ce ne întuneca gândirea, par'că ne-am desface de lanțuri grele cari ne opreau în mers, cari ne încătușau voința și energia...

Inima condamnată la tăcere, astăzi și-ar deschide gura ca să grăiască în tonul ei ademenitor. Ghiata ce o împrejmuia se topește, pleacă rușinată și în locul ei tâșnește un isvor cald și dulce, isvorul dragostei și al pasiunilor.

O mișcare generală...

Neliniște și vioiciune răsare pretutindeni.

Speranța cu surâsu-i grațios se apropie de sufletul celor năcăjiți.

Energia lăncezită prinde putere și pleacă la drum.

Voința, care lovită de furtunile vieții se clătina nehotărâtă, astăzi par'că își ridică capul mai semeată.

Iar cei oboșiți și măcinați în luptele crâncene și nedrepte ale vieții, acești nenorociți cari se înfrățeau cu moartea, azi se întorc cu spaimă dela acest monstru cinic și îngrozitor. Astăzi și aceștia privesc soarele drept în față și cerșesc o bucătică de viață, o bucătică din mila ce o împarte tuturor cu atâta generozitate puternicul împărat cu plete argintii.

Văzduhul e cald și parfumat. Cântece, joc și veselie pretutindeni. O muzică dulce ne chiamă la viață.

Natura a înviat!

(Martie 1915).

Dr. Ludovic Csato.

Calvaria.

I.

...Insângerat și chinuit
Isuse, urci mereu Calvarul,
Tu nu suspini și nici blăstemi
Și nimănu-i nu-ți plângi amarul.

De te lovesc, Tu nu răspunzi
Și nici că îi privești cu ură,
Indurător și-așa de bun
Te porți pe neagra bătătură.

Ti-e scumpă Crucea! Să n'o scapi
O strângi la piept cu dor...
De te hulesc și spun de rău
Le-ascuți duos și lertător!

Te poartă-un gând atât de sfânt
Și nu auzi scârboasa larmă...
Și spre Golgota cum Te urci
Fierbinte lacrimi ochii-Ti sfarmă.

Vai, iată! Ai sosit... Priviți!
Pe cruce grea nebuni i-L suie...
Plebea urlă!... I-L întind!...
Și-l țintuesc amar în cule!...

Plebea strigă-L sculpă... rid...
Cu pumnii dur îi amenință!...
Și prind să urle fiorosi
Un cântec trist de biruință!

...S'adoarme chinuit Isus
Spunându-și lertător cuvântul?!...
Și zarea geme greu, de-odat'
Intunecându-se pământul!...

Nebuni aleargă spre oras
Strigând inspăimântată plebea...
Și jalnici halna, păru-și rump :
„Vai!... Dumnezeu a fost aevae!!”

II.

Isuse bun și milostiv
Tu, care ai suit Calvarul — :
Ascultă rugăciunea mea!
— În ea-i durerea și amarul...

Tu vezi Isuse, neamul meu,
Și lumea cât e de cu ură!
Dreptatea-o vezi cum cade azi
Asemeni Tie 'n bătătură!...

Și suferința noastră-o vezi
Și jalea grea și zbuclumarea!
Tu Doamne îi cu noi în veac
S'arată-ne meru cărarea!

— Condu-ne azi trudții pași
Spre adevăr și împăcare;
Am plâns destul — nu mai putem;
Arată-ne o stea în zare.

Altare noi îți ridicăm
Și vrem prea sfânta Ta dreptate!...
În dragostea Ta noi trăim,
Și 'n toți vrem să vedem un frate!

Dar ce vom zice Doamne, — atunci
Când ne împrejmuiesc dușmanii?!...
Se 'ndurerează trailul nost
Pe care-așa-l purtăm cu anii!...

Dar, răspunare nu-i în noi!
Și nicidecum n'am purtat pumnale!!
Dar Doamne, nici puteri n'avem
Ca Tine!... să-ți urmăim pe cale!...

Noi suntem singuri și uliați
Pe Tine Te mai avem doară!

Te roagă un popor trudit —
Te roagă!... Pacea i-o coboară!...

Coboară mila Ta spre noi!
Și Tu —, Dreptatea ne-o dă nouă!...
— Ca 'n vezi noi să Te preamărim —
Și să cântăm —: Cântarea nouă!...

Lugoș, la 15 Martie 1915.

VALERIU BORA.

Christos a înviat.

M. Eminescu în articolul său de Paști cu acest titlu*) se întreabă cu amărăciunea unui adânc cunoscător al sufletului omenesc, că oare învia-va vreodată omenirea din păcat? Indrepta-se-va vreodată din multele răutăți de cari pătimește, sau va fi deapurarea „încorigibilă?”

Eminescu a lăsat deschisă întrebarea.

Fiecare-i va da răspunsul pe care el îl va afla mai potrivit.

Increzătorii, cum suntem, în puterea mântuitoare și atot prefăcătoare a adevărului și a binelui, îl dăm și noi, ajutați mai ales de lumina credinții.

...De mult, de mult — spune o legendă rusească — când omenirea trăia fericită în raiul pământesc întru care o așezase la început Ziditorul, o pasere-măiastră ce se chema „Fericirea” cânta zi și noapte, extasiind mulțimea ascultătorilor cu cântecele ei. Odată însă pe semne la imboldul celui necurat — pe unul îl mușcă șerpele invidiei de inimă și-și puse în gând numai decât să înstrăineze paserea-măiastră, ca pe viitor să nu mai cânte tuturor, ci numai lui, ca numai el să fie fericit. Zis și purces la faptă. Când însă dete să pună mâna sa nelegiuită pe păsăruică, aceasta tâșni ca o săgeată printre degetele sale, făcându-se nevăzută pentru totdeauna. De atunci și-a pierdut paradisul toată vraja și toată fericirea. Măiastra păsărică a lăsat însă să cadă din sboru-i câteva pene pe pământ. Oamenii le-au numit: iubire, mărire, avere, etc. etc. și erau de măriri și culori felurite, dar totdeauna li s'a întâmplat să găsească numai câte o perișoară, în vreme ce ei doreau să vadă „Fericirea” în toată frumusețea ei deodată! Iată pentru ce — lămurește drept încheiere povestea rus — oamenii vorbesc neîncetat despre fericire și așteaptă ca din nou să se întoarcă pe pământ, dar și fericirea încă așteaptă ca tot pământul din nou să se prefacă într-o grădină frumoasă și înflorită, unde pismuire și răutate să nu fie, căci numai acolo își va cânta ea din nou, pentru toți oamenii minunatele și vecinicele sale cântări...

Această legendă rusească, orcum am privi-o, are însă darul de-a ne indica unica soluție posibilă a acestei mari probleme care am văzut că l'a preocupat în ziua cea mare a învierii Domnului și pe Eminescu, și trebuie să ne preocupe pe noi pe toți cari avem o nizuință spre mai bine!

Da, o stare mai bună de lucruri, o omenime mai bună și mai fericită nu se poate închipui fără de oameni mai buni, fără de singuratici mai buni. De aici trebuie să pornească așa dară marea operă de reformă, de prefacere socială, dela reforma individului!

Adevărat că punctul acesta de vedere astăzi nu prea e luat în seamă: nu e „modern”, cum s'ar zice. Astăzi toți reformatorii și procopsiții vreau să reformeze și să procopsească diferitele instituții și societatea întreagă, mai înainte de ce s'ar fi reformat și procopsit pe sine cu ideile și cu reformele lor. Numai cât să nu uităm, că adevărul nu e modern, precum nu poate fi nici învechit sau demodat, ci este, precum etern e Dumnezeu, dela care provine.

Ei, și cum este a se face această reformă a individului, această auto-reformă sufletească?

Nu este alt chip și mod, decât acela pe care ni l-a arătat Mântuitorul: trezirea vieții sufletești a omului prin însuflarea unui nou spirit de viață.

*) Reproduș și în numărul de Paști al „Românului” din anul 1911.

Și așa este, așa trebuie să fie. Pentru că viața sufletească, ca orice altă viață, trebuie să izvoarească dintr'un principiu interior, și nu se poate octroia oarecum din afară; nu se poate îmbrăca, cum îmbraci d. p. o haină pe care după aceea o lapezi; nu, ci precum din principiul interior de viață, din seva, care curge și pătrunde arborele întreg, creapă mugurii, dau frunzele, răsar florile și cresc fructele, tot asemenea din spiritul cel nou de viață, pe care Mântuitorul îl însuflă oamenilor, are să răsară, să crească și să înflorească faptele cele bune: „Să vă iubii unul pe altul. Intru aceea vor cunoaște toți că sunteți învățăceii mei, dacă veți avea dragoste între voi...”

Și cum trezește Mântuitorul acest nou spirit de viață în sufletele oamenilor?

Așa că se adresează direct la inima fiecăruia prin darurile Sale nenumărate („Iată stau la ușă și bat...”) trezind conștiința valorii sale nemărginite de-o parte, și conștiința responsabilității personale de altă parte.

Expresiunea cea mai clasică a valorii nemărginite a sufletului omenesc sunt îndeobște cunoscutele cuvinte ale Mântuitorului: „Ce-i va folosi omului de va dobândi lumea toată, și-și va pierde sufletul său, sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” Ca și cum ar zice: Omule, tu nu ești dela materie, ci suflet din sufletul lui Dumnezeu! De aceea tu prețuești mai mult decât toată lumea asta văzută și pipăită; prețuește-te deci și tu, și nu te lăsa amăgit de aparențe înșelătoare!

Asupra conștiinții de responsabilitate, care mai ales astăzi trebuie propovăduită cu toată tăria, îl vedem stăruind pe Mântuitorul de asemenea în toate vorbirile și în toate atingerile sale cu oamenii!

Astfel, ca să aducem numai câteva din cele mai învederate pilde: Mai marele vameșilor, Zacheu, când a avut fericirea să găzduiască la casa sa pe Mântuitorul, nu s'a scuzat cu aceea că alții încă fac asemenea (înșală ca și el!), că în sfârșit meseria, împrejurările, „mediul” său social în mod fâțal l-ar fi adus acolo, să nedreptățească pe alții. Nu, ci recunoscându-și păcatele a zis: „Iată, Doamne, jumătate din averea mea o dau săracilor, și de am năpăstuit pe cineva cu ceva (!) întorc împătrit”. Și numai după aceasta a zis Isus: „Astăzi s'a făcut mântuire casei acesteia...” Vameșul (fiindcă e vorba de vameșii) din cunoscuta pildă a vameșului și a fariseului încă se ruga, (nu se scuză!): „Doamne, fii milostiv mie păcătosului!”... Și numai după această cântă, s'a dus mai îndreptat decât Fariseul!

Fiul cel rățăcit asemenea își recunoaște și mărturisește toate păcatele sale drept și precum se cuvine: „Părinte, greșit-am la cer și înaintea ta, de-acuma nu sunt vrednic să mă mai numesc fiul tău...” Și numai după această întoarcere este primit cu brațele deschise, îmbrăcat în haine noi, împodobit cu inelul cel frumos, și ospătat cu vițelul cel mai gras.

Nu putem retăcea în această ordine de idei, fiind proaspătă în amintirea tuturor, nici pilda tâlharului de pe cruce care, muștrând pe tovarășul său, s'a rugat de Isus: „Adu-ți aminte de mine, Doamne, când vei veni întru împărăția Ta!” Și Isus l-a iertat și deslegat cu cuvintele: „Azi vei fi cu mine în raiul!”

Și seria aceasta de pilde frumoase s'ar putea lungi și mai mult. Nu voim însă. Pentru că și numai atâtea, credem, că e de ajuns ca tot cel ce are ochi de văzut și urechi de auzit, să vadă și să înțeleagă: că numai după o reformă, după o îndreptare personală a omului putem aștepta ceva bine pentru obștea întreagă: E doar și atât de firesc: „Căci nu este pom bun, care face rod rău, nici pom rău, care face rod bun. Căci tot pomul se cunoaște din rodul său. Căci nu adună smochine din măcăciuni, nici nu culeg struguri din rug”.

Singur această concepție de viață, singur această severă conștiință de responsabilitate dă înțelesul și rostul convenit fiecăruia dintre noi, căci numai o astfel de conștiință ne dictează să ne împlinim cu acuratețe datorințele, căci altcum se încurcă întreg mecanismul social, precum se încurcă o țesătură, dacă numai un fir se rupe sau lipsește dela locul său!

Și această învățătură adânc evanghelică e cu atât mai prețioasă pentru noi Români, cu

cât, durere, zilnic ne poticnim de neajunsurile și de păcatele noastre și alor noștri, încât nu putem să ajungem la creangă verde pe nici un teren al vieții noastre publice (nici în politica națională, care mai ales reclamă oameni întregi și devotați din tot sufletul cauzei celei mari a poporului român!) Nu vreau, și poate nici n'ar fi chemarea mea, să analizez aci aceste neajunsuri și păcate naționale, ci am vrut numai să prezint, de sfintele sărbători, o mică oglindă sufletească pentru oamenii noștri, ca să caute și să vadă într'ansa.

Incheiu cu puternicul strigăt dintr'un vechiu cântec de Paști:

Iar tu, neamul meu român,
Supt de șerpele păgân,
Inviează din păcat,
Căci Christos a înviat!

Ioan Georgescu.

Pentru neam...

De Ilie Marin.

Pe tăblița neagră, de-asupra patului, sta scris cu cretă:

DUMITRU SĂDEANU
Infanterist, Regm... Bat...

Dumitru Sădeanu nu știa că-i lipsește — piciorul drept — că îl tăiaseră doftorii de două zile. Își aducea doar atâtea aminte: că a avut dureri mari, că îi ardeau tâmpetele, că a strigat odată din baierile inimii: „Ană!” — pe nevastă-sa — dar că Ană nu i-a răspuns. Pe semne va fi fost într'o odaie învecinată, nevasta, și nu s'a arătat.

...Acum e mai liniștit. Își plimbă ochii, oboșit, pe tavan și-și dă osteneala să se gândească la ce s'a întâmplat cu dânsul. Se vede plecând din satul său, cu Ană, și cu copiii lor, cu Floare, de mână — aude gălăgia și bufuiturile și țipetele și răcnete și cântecele dela gări — vede fluturând steaguri — se vede în Galiția, prin noroaiile satelor — și surâde trist, când se gândește la glumele făcute cu ortacii săi. Așa — odată — a zărit un „aeroplan” de alea — el îi zicea în bătaie de joc: „muscă” — că și era ca o muscă mare, ca un bondar — iar tovarășii săi de luptă, unguri, îi ziceau rusului „muzka”! „Iacă musca, mă!” a strigat Dumitru Sădeanu, când a văzut aeroplanul — da' n'a mai avut vreme să rădă de gluma făcută — e'a simțit o durere 'n sold, o durere, de au început să-i joace toate pe dinainte. Ce-a fost mai pe urmă? Nu mai știe! Nu știe nici chiar unde se află. În care spital, în ce parte de lume?

Să-i spună cineva acum: ești în Siberia, în țara muscanului — ori: ești în America, în Ojho, acolo, unde e frate-tău și muncește în fabrică — ori: ești în Africa, unde cânta Stanley pe Livingstone (Dumitru Sădeanu cetise „călătoriile lui Stanley” din doască 'n doască) — ar fi făcut rănitul semm, înecet, cu mâna: Lasă să fiu! Lașă-mă numai să mă odihnesc — să dorm — să dorm dus!

Și a mai durmit o zi și o noapte. Mai apoi și-a deschis ochii, cu mai multă tărie, și-a smâncit ușor — ce slab se simțea el acum! — și-a smâncit ușor bărbia într'o parte și s'a uitat în jur de sine.

— „Ană!”

— „Was wünschen Sie?”, (Ce poțtești?) l'a întrebat o femeie în alb.

Abia acum și-a adus aminte Dumitru Sădeanu, că s'au întâmplat schimbări mari cu dânsul.

— „Was wünschen Sie?” l'a întrebat din nou femeia în alb.

Nimic. S'a uitat la ea Sădeanu, ca la o arătare, și-a întrebat-o, pe românește, căci altfel nu pricepea: „Unde-s? Spune, unde-s?” Nu l'a înțeles. A dat din cap femeia, compătimitor, i-a pus mâna, o mână moale și blândă, pe frunte și i s'a uitat în ochi. Dar ce folos, că numai ochii vorbeau, până când gura tăcea!...

Abia după două zile dela încercările astea de-a vorbi, i s'a ușurat inima lui Dumitru Sădeanu. Se simțea nenorocit. La stânga, la dreapta lui, în paturile curate — tot străini, cu cari nu te poți înțelege, cu cari nu poți schimba nici o vorbă. Când se simțea el mai măhnit, când se dorea el mai mult acasă, la ai săi, în sat, s'a apropiat de patul lui cineva, i-a luat mâna dreaptă ușor și i-a spus, liniștit și cu glasul 'ndrurerat, par'că:

— „Dumitru — Să-dea-nu!”

A tresărit Sădeanu și s'a uitat la cel ce-i rostia numele ca un Român — străinii nu-i puteau rosti numele cum trebuie.

— „Te doare?”, l'a mai întrebat glasul.

— „Cine ești?”, s'a grăbit să 'ntrebe Dumitru Sădeanu, căci durerea lui și mahnirea lui că se află între străini, îi dispărușeră, pentru o clipă, ca prin minune.

— „O româncă, Dumitru Sădeanu, o româncă. Vreau să stau la căpătâiul tău și să aștept ca să te vindeci!”

O, cât de minunat sunau cuvintele astea, după atâtea așteptare — ca și când ai fi străbătut, nemâncat și nebăut, cinci-șase zile și dai, deodată, de un isvor proaspăt, curat, care gălăgie s'globiu și-ți potolește setea!

— „Unde sunt?”

— „În Viena — Dumitru Sădeanu!”

— „În Viena?” a întrebat el încă odată. Hei, d'apoi în Viena a cătănit tată-său opt ani de zile, la „Burgu” împăratului! De multe-ori s'a dorit Sădeanu să vadă Viena, da' n'a avut bani de aruncat pe fereastră! Trăia din greu și cu multă chibzuială în satu' său, că n'a căpătat dela părinți decât un petec de pământ și o „curte”, ca să ai cu ce-ți duce traiul de pe o zi pe alta!

Cum era el, șugubeț dela fire, și-a strâmbat puțin gura. Voia să suradă. Un gând i-a trecut prin minte: „Jan te uită! Am ajuns în „satu' împăratului!” — Par'că-au pornit să se bată capetele 'ncoronate, ca să vadă Dumitru Sădeanu — Viena!”

Era prea slab ca să-și spună gândul mai departe — dar domnișoara, care-i sta lângă pat, a înțeles din călătura ochilor lui, că i-a străbătut un gând șăgalnic prin minte — s'a așezat pe marginea patului, l'a privit blând, ca o soră, ca o soră care are tragere de inimă față de un frate (căci sunt și surori cu inima încălțită!) și l'a întrebat:

— „Ce-ți lipsește? Ce pot face pentru dumneata, Dumitru Sădeanu?”

Surâsul rănitului, din colțul gurii, a dispărut. L-au venit lacrimi în ochi.

— „Cum te chiamă?”

— „Să-mi spui „Sora Lucia”.

— „Sora Lucia, o să stau eu mult pe aici?”

— „Doftorii te 'ngrijesc bine. Ai să scapi — ai să fii sănătos!”

Apoi și-a pierdut conștiința din nou — Sădeanu.

Cu mare greu a putut să înfrunte toate. Trupul lui de urs l'a scăpat. Altfel ar fi murit. Piciorul drept i s'a dus — mâna dreaptă au trebuit să i-o taie, până la încheietura dintâi.

Nu mai era chip să se întoarcă acasă cum plecase: înalt și spătos, cât un brad, cu brațele lui de oțel, cu pasul apăsat. Mândrete de om!

Cu „sora Lucia” s'a împrietinit în curând. Îl servea româncă, de par'că ar fi fost tot lângă căpătâi de oameni bolnavi.

Odată a rugat-o el:

— „Să scrii... să știe Ană, că sunt aici!”

— „Seriu, iacă, sunt gata!”

Și după câteva clipe sta Dumitru Sădeanu, care nu-și putea mișca mâna — pentru că era legată și ea! — și spunea „sorii Lucia” ce să scrie nevastă, acasă.

Așa a legat cunoștința, în spitalul din Viena, „sora Lucia” cu Dumitru Sădeanu, așa a aflat ea că Sădeanu are de nevastă pe Ană, că are o fetiță, pe Floare, că gospodăria lor merge greu, că răboiul înfricoșat l-a aruncat într'o văltoare, din care numai bunul Dumnezeu putea spune, cum vor ieși cu fața curată!

Abia într'un târziu a știu și D. Sădeanu, că-i lipsește un picior. El, bietul, și-l simțea! El crezuse că poate să miște degetele piciorului tăiat — căci doftorii îi spusera să nu se clintească din loc, ca să nu strice legăturile de pe trup, și abia după cinci zile, când a încercat să se ridice 'n stat, puțintel, să-și așeze perina mai bine sub cap — abia atunci a văzut cu groază, că se amăgise, că nu mai va călea pământul decât cu stângul și cu — un băț de lemn subsorii!

De n'ar fi fost „sora Lucia” lângă el, nu știe dacă nu și-ar fi luat viața. El, ciung! El, olog! El, care fusese jucăușul cel mai mare 'n stat! El — propteaua casei lor! Îi venea să-și trântescă capul de fierul patului, să se tăvălească pe jos, să s'arunce în jărătecul din sobă — mintea lui l'a părăsit iarăși, pentru o clipă — când l'a luat „sora Lucia” cu blândete, i-a pus mâna ei ușoară pe umăr și i-a zis:

— „Ești Român, Dumitru Sădeanu! Arată cum știu să îndure Români!”

Verba asta i-a dat tărie. Avea dreptate „sora Lucia”! Să nu dea de rușine pe Români, aici, între străini! Și s'a uitat în stânga, în dreapta, la paturile pline de răniți nemți — și-a mușcat în buze — s'a uitat la „sora Lucia”, ca la un sfânt, care-i aduce alinare — și a îndurat — fiindcă i-a spus dânsa să îndure, fiindcă Români, Români știu să îndure multe....

Rănille se vindeau. Putea să se întoarcă în pat. Putea să se ridice în mâna stângă, ca să vadă pe soldatul tirolez, care rănca ca turbat de durere, fiindcă-i tăiaseră amândouă picioarele.

„Sora Lucia” sta, în fiecare zi, cel puțin un ceas, de vorbă cu Dumitru Sădeanu — îi schimba legăturile

fi citea câte ceva din cărți și gazete românești și — ori câtă durere ar fi simțit el după piciorul și mâna pierdută — surâsul din colțul gurii tot i-a apărut din nou, — era mângâierea lui în marea asta de durere, în care se sbăteau toți, în spital.

Odată într-o noapte, când nu putea să adoarmă — par'că-și vedea satul și casa și nevasta și copilul și... în grajd, colea, pe Breaza, dormind liniștit — odată și-a luat toată țărița, și a început să se gândească din greu:

— „Adică pentru ce mi-am pierdut eu piciorul și o mână? Pentru ce, când mă voiu întoarce acasă, o să trebuiască să-mi dea mână de ajutor nevasta și Floare, când va crește și ea mai mare?”

Cetise Dumitru Sădeanu istorii multe, căci multe nopți de iarnă cu cartea în mână le petrecuse el până atunci — și acum căuta să-și aducă aminte din istoriile acelea una și alta, ca să-i servească drept răspuns, la întrebările puse.

Multe ceasuri bune le-a petrecut Sădeanu, cetind și vorbind cu părintele din sat. Hotărât, războiul aduce primenire, spunea și părintele. Sângele, care curge, trebuie să curgă pentru ceva, trebuie să își aibă răsplata sa — căci altfel... altfel... dar nu se poate altfel... Acum, dacă el, Dumitru Sădeanu, își dă un picior și o mână, dacă prietenul său, Iacob Pușchilă, a mușcat în țărână — l'a văzut doară Sădeanu, cum a murit în fața lui — dacă zeci și sute și mii de Români mor, se schilodesc, le intră boala în oase — trebuie să fie pentru ceva. „Pentru neam și țară!” își spune Dumitru Sădeanu. „Ca să fie liniștiți ai noștri, de acasă — ca să vină bel-sugul, mai târziu, și pe la noi, ca să avem și noi o zi bună, și noi, Români!”

„Sora Lucia” îl mângâie și-i dase nădejdi pentru viitor. „Ești Român”, i-a spus ea, „arată că ești Român!”

Cum sta el și se gândea la frământarea păgână de oameni, de neamuri, de țări întregi — i-a venit un gând. I s'a născut în liniștea nopții și-i creștea tot mai respectat la conștiință. Cetise el într-o carte de istorie, că a trăit odată un împărat mare și luminat. Il chema Iosif al II-lea! N'a trăit Iosif al II-lea în Viena? De aici și-a cârmuit el țările. Și zicea în cartea de istorie, că își lubea mult neamurile, peste cari l'a pus Dumnezeu să domnească. Că a fost drept, că a urit strămbătatea, că a ținut și la neamul nostru românesc, dându-ne ajutor, să ne ridicăm din întunerecul neștiinței, în care zăceam noi, fără de vină.

Și acum i s'a plămădit în pieptul lui Sădeanu dorința: Să nu care-cumva să pleci din Viena fără de a fi văzut groapa lui Iosif al II-lea! Iacă, un gând, pe care l'a împerechiat cu altul, și nu i se părea deloc vrednic de râs: să vezi și „Burgu”, unde povestea tată-său că sta în gardă, cu pușca la picior, ca să păzească pe împăratul!

Dar cum să ajungă să-și ducă gândul în îndeplinire?

„Sora Lucia” i-a dat răspunsul dorit.

Nu s'a mirat, când i-a spus „sora Lucia”, că Iosif al II-lea n'are groapă, ca ălalți muritori, că cosciugul lui stă încă neîngropat, lângă altele, multe, ale casci domnitoare. Cetise el într-o foaie, odată, cum l'au lăsat și pe Francisc Ferdinand, cel omorât mișelește, să zacă în cosciug, în „cripta familială”.

— „Sora Lucia!” s'a rugat el. „dacă o să mă fac bine — îmi arăți dta unde e îngropat Iosif al II-lea?” „Sora Lucia” s'a bucurat de dorința rânitului, s'a mirat puțin, dar a fost mândră că se gândește un rânit român la binefacerile unui cap încoronat, care a trăit pentru supușii săi — a alergat, veselă, să spună străinilor ce vrea Dumitru Sădeanu, să știe și ei — și i-a promis: „Când te vor lăsa doftorii, îți arăt Burgul și sicriul lui Iosif al II-lea. Numai să te faci bine...”

Semnul că se simte în stare să iasă pe afară l'a dat Dumitru Sădeanu odată, când — adus într-o curticică a spitalului, cu alți rânii, și rugat de aceștia, cu vorba și prin semne, să cânte ceva: „rumänisch” — a cântat străinilor cu glas de jumătate, da', totuși, ca să se poată auzi, o doină românească. Steteau Nemții și ascultau doina noastră trăgănată și se mirau că aud de-atâtea ori oi! și vai! în ea. Dădeau ei cu socoteală că Sădeanu cântă un cântec de jale — nu știau însă că în cântecul ăsta se oglindea viața neamului românesc întreg.

Când a început Sădeanu să cânte, în curtea spitalului din Viena:

„Pe din jos de Sighișoară,
Trage-o cătană să moară
Și-asa trage de cu jale
De-i curg lacrimile vale...”

s'a apropiat, pe nesimțite, de el „sora Lucia” și lacrimile din ochii ei i-a spus, la sfârșitul cântecului, cât ținea „sora Lucia” la rânitul român. (Cât de ușor trecuse dânsa înainte de războiu peste cântecul „cătă-

nel”, care „trage să moară”, „pe din jos de Sighișoară”, și cum o atingeau, cum pricepea acum cuvintele astea!)

— „Dacă-i așa, Dumitru Sădeanu — dacă îți vine să cânti — iacă — să plecăm!”

— „Cum zici Dta!”

Au adus un cărucior, cu perini moi, albe, l'au ridicat în el, au luat un servitor, care să împingă, și — au pornit-o la drum. „Sora Lucia” lângă cărucior, cu o mână pe umărul lui Dumitru Sădeanu, cu cealaltă făcând semne, rugându-se de trecători să lase să treacă rânitul.

Dar nici nu era de lipsă să fluture „Sora Lucia” cu mâna — căci de îndată ce zărea lumea pe rânitul din cărucior, în făcea loc, de par'că ar fi fost cine știe ce domn mare!

Să fi venit îmbrăcat ca în satul lor, acasă, în cămașa lui țărănească, în cioareci, cu sumanul lui gros, cu șerparul plin de ținte — să nu fi fost bătaie — cine l'ar fi încrestat? Ia, un țaran — ar fi zis cutare trecător — s'ar fi uitat poate la pletele lui lungi, cari au dispărut de când l'au luat, iarăși, la cătane — și ar fi trecut mai departe. Dar acum purta „haina împăratului” și era ciung și era olog!

„Sora Lucia” știa să citească în fețele oamenilor, — nu degeaba umbla la școlile înalte, la universitatea din Viena — și căuta să afle acum ce spun fețele trecătorilor îi făcea loc, de par'că ar fi fost cine știe ce alta: bietul! olog! ciung! ce bine-i să-ți poți mișca picioarele!; alta: iacă, unu!, care n'a avut noroc să scape! așa e soarta omului! — Unii oameni treceau fără să se uite la Dumitru Sădeanu. Le era groază să vadă un rânit. Un domn s'a oprit în mijlocul drumului, s'a apropiat de Sădeanu și l'a întrebat, privind la pieptul lui:

— „Wie, noch keine Tapferkeitsmedaille?” (Cum, încă n'ai medalia vitejiei?)

A sărit „Sora Lucia” într'ajutor, de i-a spus străinului, că rânitul e Român, că nu știe nemțeste, că medalia va veni — poate — mai târziu...

Trecea tocmai un batalion de infanteriști pe lângă dânsii. Ofițerul din frunte, zărind pe rânit, și-a plecat sabia, în semn de salut. Dumitru Sădeanu n'a băgat de seamă — el se gândea cum o să ajungă să vadă „Burgul” și cosciugul lui Iosif al II-lea. „Sora Lucia” însă a prins mișcarea ofițerului și s'a grăbit să spună lui Sădeanu cum l'au salutat frații lui de arme.

Nici când, par'că, nu s'a simțit „Sora Lucia” mai fericită, decât acum, arătând Viena și conducând pe Dumitru Sădeanu. Ii venea să strige de bucurie, îi venea să oprească pe fiecare trecător, să-i spună: „E Român! vedeți, e Român! Și-a vărsat sângele pentru patrie!” Și încă un gând, un gând, care nu-i da pace: ca să se ridice palatele astea, ca să sară fântânile săritoare în dragă voie prin grădinile astea, ca să poată trece pe petrișul străzilor astora netede automobilele și faetoeanele cu domni și doamne ca din cutie — a trebuit să pună umărul Dumitru Sădeanu și zeci și sute și mii și milioane ca el...

Tocmai trecea o trăsură de astea, scilpicioase, cu cai plini de zorzoane, cu sumele la zăbale — căruciorul rânitului avea să treacă drumul — birjarul a băgat de seamă, de departe, că li se va încrușișea calea și — ca la o poruncă prea înaltă — a stat locului: putea să treacă în dragă voie Dumitru Sădeanu, pe dinaintea trăsurei, în care se afla un domn cărunț. Domnul își răzima mâna de ușa, pe care era o pajură, cu coroană în cinci colțuri.

De când ieșise Sădeanu din spital, par'că era pe altă lume. Nu-i venea să-și creadă ochilor. Intr'un oraș așa de mare și de frumos nu mai fusese el niciodată...

Vedea privirile de compătimire, privirile cari îl ridicau în slavă — un băiețel de 10 ani îl urmărise multă vreme, sorbindu-l cu ochii; pe semne sta față în față acum, pentru întâia dată, cu un „erou”, de care cetise prin cărți — vedea Sădeanu și mișcarea, care se face când e să treacă drumul căruciorul lui — dar nimic nu-l atingea atâta, cât îl atingea vorba blândă și domoală a „Sorei Lucia”, a româncei, care-i arătă una și alta.

— „Vezi, aici se plimbă lumea, pe „Ring” — așa-i zice. — Aici e universitatea — aici e casa sfatului, primăria...”

— „Samăna cu primăria dela noi din sat”, încearcă să zîmbească Sădeanu.

— „.....Aici e parlamentul... vezi, ce cai nărăvași, cum stau să mănânce pământul”. (Erau caii din piatră din fața parlamentului).

— „Da' cine i-a mai adus pe aici?”, zîmbește Sădeanu, „să le arate domnilor cum se mblânzesc armăsarii?”

Încet, încet, au ajuns în fața monumentului Mariei Terezia, între muzee.

— „Strașnică femeie!”, zice Sădeanu, privind la ea din căruciorul lui. „Strașnică!” „Lucrul ăl mai bun ce l'a făcut a fost, că a dat viață lui Iosif al II-lea!”

Dar n'a avut vreme rânitul să-și depene gândul, fiindcă ochii i s'au oprit ceva mai departe, zărind o mulțime de căciuli cătânești cu pene albe, cari se mișcau, ca duse de un vântuleț.

— „Ce-i acolo?”, întrebă el.

— „Garda! Acolo-i „Burg”-ul!” i-a zis „Sora Lucia”.

— „Repede! Garda! — Acolo a servit și tata — în „Burg”!”

Par'că nu alerga destul de repede căruciorul. Ar fi trebuit să aibă aripi la roate!

Fața lui Dumitru Sădeanu s'a luminat, deodată, de par'că ar fi venit în sufletul lui o Duminică, după o zi de toate zilele. Pricina? Două cuvinte:

„Gewehr herrrrraus!”

Pentru el era: „geverheraus”-ul ăsta cuvântul minunat, care i-a adus în minte pe tată-său și casa lor. — Iacă, nu mai e în Viena, e acasă, în satul lor... Tată-său, lângă cuptor, în bătaia focului, pe un scăunel cu trei picioare, le povestește de cătănie... Mama învârte mămăliguța în ceanul, care sfârâie deasupra focului.... El, un prichindel, s'a supt pe cuptor, la căldură, și ascultă de aceea, cu motanul în brațe.... „Hei, d'apoi când am fost odată 'n „gardă” — oameni buni, la „Burgu” împăratului! Numai că s'apropie câte-o căruță de alea minunate, cu sărvitori cu șinoare pe piept și când le ochiam eu de departe, strigam cât mă lua gura: geverheraus și saream cu toții, să stăm în „gledă”, (Glied), de mă lăuda căpraru!”

...Și-acum îl duceau pe Dumitru Sădeanu pe locul, de unde a strigat tată-său: „Gewehr herrrrraus!”

Garda mergea în pas domol, dela Burg spre grajdurile împărătești. S'a uitat lung Sădeanu la oamenii ăștia spătoși, înalți, cu pușca răzimată pe umărul drept, și l'a trecut ca un junghiu gândul: n'ai să mai calci niciodată ca oamenii ăștia sănătoși! — Dar numai pentru o clipă s'a gândit la trupu-i schilod, fiindcă l'au luat alte gânduri în mrejele lor.

„Sora Lucia” i-a arătat unde șade împăratul, de unde se uită câte-odată, de pe fereastră, când cântă muzica, la douăsprezece ceasuri, în curte — i-a arătat locul gardei împărătești, locul miliției, i-a arătat pe Hercules și celelalte întrupări ale păgânilor, la porțile Burgului. (Nu-i sta gândul lui Sădeanu acumă să se bucure de isprăvile lui Hercules!)

Înima rânitului bătea tare. Se simțea obosit, de aceea a rugat pe „Sora Lucia” să-l ducă mai curând la Iosif al II-lea, că nu voia să treacă ziua fără să fi fost acolo.

N'a trecut mult și au ajuns cu căruciorul în fața bisericii Capucinilor.

— „Aici”, îi zise „Sora Lucia”.

— „E mică biserica!”, întrepru Sădeanu.

— „Mică, dar pe dinlăuntru și în pământ e mare”, îl mulțomi „sora Lucia”.

Călugărul din biserică s'a mirat când a auzit dorința soldatului rânit. Au trebuit să se gândească mai întâi cum să-l ducă pe Sădeanu jos, căci treptele până acolo nu se potriveau pentru căruciorul lui, iar calea pe unde duceau pe cei morți din casa domnitoare era închisă. S'au hotărât să-l ducă de subsuori. Servitorul, care i-a împins căruciorul și alt servitor, din biserică, l'au luat pe sus și așa, încet-încet, l'au scoborit, la lumina unei făclii de ceară, până în gangurile întunecoase.

N'a voit să vadă Dumitru Sădeanu, decât în treacă cosciugurile altele — oricât de mărețe erau ele — a aruncat o căutătură de jale spre sicriul Elisabetei, celei omorite fără de vină, spre sicriul Mariei Terezia — dar ce l'a pironit locului a fost cosciugul de aramă alui Iosif al II-lea.

Acolo a stat el mai multă vreme. Călugărul îi adusesse un scaun. Dumitru Sădeanu s'a lăsat pe scaun, și-a răzimat mâna stângă, singura mână teafără, pe care o mai avea, de cosciug și și-a plecat ochii în pământ.

A vorbit cu unul, care nu mai era între cei vii. Iată ce i-a spus Dumitru Sădeanu:

„...Sunt un țaran român. Un țaran român, care a cetit de faptele Tale, de inima Ta. Un țaran, care nu se pricepe să întorcă vorbele pe-o față și pe alta. — Spun ce-am pe inimă, așa, pe șleau. — Mi-am pierdut o mână și-un picior. Iată-le! Le-au tăiat doftorii în spital, în orașu, 'n care odihnești Tu, până la a doua venire. M'a apropiu de oasele Tale scumpe și le binecuvânt în gându' meu — fiindcă știu că ai vrut binele nost. Te-a durut inima, când ne-ai văzut că suferim. Ne-ai dat mână de ajutor! — Fericită mama, care Te-a ținut în părtece! Fericită clipa, când ai văzut lumina zilei, fericit ceasul, când noroadele Ți-au auzit glasul!”

— Nu știu ce să zic, eu, cu mîntea mea ai proastă, de fărăn, mai cu seama acum, cînd să 'nvalmăsesc neamurile — da' una știu: omu' bun și drept e o podoabă a casei, a neamului, a lumii. În cărticica mea de istorie Ți-am văzut icoana, de mic copil — iacă, Țe văd și acum în fața mea. — Ce s'a fi ales de Ține? O scăfărlie de mort și capu' Țău, ca ori care cap! Bratele Țale? — carne și oase și oase și ele, ca a oricărui muritor! Nu vei mai avea bucele alea frumoase, nici ochii ai mari. — Ce s'a ales și din Ține? — Dumnezeu știe! Singur El are puterea să știe! — Dacă este un Dumnezeu, și mîntea mea ai proastă de fărăn îmi spune, că trebuie să fie un Dumnezeu, apoi vede și cetește și 'n sufletele noastre, acuma. Iacă — ai fost bun și mare. Ne-ai iubit. Fii binecuvînt! Zece mîni, zece brațe să am — și le-aș da bucuroși pentru țara, în care domnește Iosif al II-lea! Nu numai brațele — chiar viața, viața, viața mea, viața alor mei, — să știm că suntem pricepuți, că suntem un trup și-un suflet — viața a zeci, a mii, a zeci de mii, a sute de mii de Români.....

„Sora Lucia” i-a pus rînitului mîna pe umăr.
— „E tîrziu, să plecăm, Dumitru Sădeanu”.
— „Să plecăm”.

„Din sfîșnicul de argint plecurau pe podeală câteva picături de ceară. Porțile cu floricele de fier s'au închis pe urma lor. Abia l'au putut aduce pe Dumitru Sădeanu în cărucior. Nu mai avea ochi pentru lumea, care-i făcea loc. Cîndul lui era la Iosif al II-lea. Doar o singură dată s'a smuls din gîndul acesta. Treceau pe lângă monumentul Mariei Terezia, spre spital. Ochii i s'au oprit deasupra porții, care duce la „Burg”. Au dat de câteva cuvinte și au început să citească: „Ius-ti-ti-a — Iustitia — est....” „Sora Lucia” i-a sărit într'ajutor: „Iustitia est regnorum fundamentum, — Dumitru Sădeanu. E în latinește. Însemnează: dreptatea este temeliea domniilor. Casa domniitoare ține mult la zicala asta....”

Nu căutați pe Dumitru Sădeanu în lista rîniților! Sunt alții, mulți, ca el. El nu există. Mi l'am închipuit eu numai, așa.....

În dimineața sfintei învieri...

Voi luptători chemați demult sub steaguri
Căți ați trecut prin ceasul blăstămat,
Voi cari durmiți sub poale de pădure,
Ori suferiți cu pieptul sîngerat, —
Voi sunteți tot ce-avem mai scump — și vouă,
În dimineața sfintei învieri,
Trimitem vers de tainică solie
Cu 'ntăul vînt al dulceli primăveri!

Vom trage 'n turnuri clopotele toate,
Cum niciodată doar nu le-am mai tras
Și vom porni pe fumul de cădelniți
Să vie pîn' la voi sonorul glas —
Să vă 'nfloare dulce — și pe-o clipă
Să n'auziți nici răcnetul de tun,
Nici țărătul gloanțelor prin aer,
Nici cântecul granatului nebun....

Voi luptători cu plepturi sîngerate,
Cu fețe 'ncondelate de dureri,
Voi sunteți tot ce-avem mai scump pe lume
În dimineața sfintei învieri!
Și pentru voi vom pune 'n inimi strigăt,
Cînd se va 'ncepe lauda 'n altar
Și vom cânta cu 'ntregul nostru viitor
Sub boltitura zidului de var:

„Hristos a înviat din morți cu moartea
Impărăția morții 'mprăștînd
Și celor din mormînte ferecate
Sufflare de viață dăruind!”

Din fulgi de flori și miros de tîmăie
I-om face suflet cântecului sfînt
Și-l vom trimite 'n tainică solie
Să vie pîn' la voi pe-aripi de vînt —
Să vă sîrute dulce — și pe-o clipă,
Cutremurați de versu-i vrăjitor,
Să nu mai simțiți sarcina pe umeri,
Nici chinu 'n plept, nici rînille ce dor....

Descoperiți, sub cerul primăverii,
Cu pieptul plin de-un suflu nedescris,
Să vă simțiți pe-o clipă de-amăgire
Par'căși plutiți pe raza unui vis
Și 'n cetinel să 'ncepeți toți din glasuri
Măritul cântec sfînt și 'nălțător,
Iar noi vă vom răspunde din cădelniți,
Din clopote și fum aromitor....

Cu noi să cânte gloanțele și tunul
Și răcnetul cumplitului granat,
Văzduhu 'ntreg și câmpii verzi să cânte,
C'un singur vers: Hristos a înviat!

T. MURĂȘANU.

Un mic tablou din război.

B. Heronymus.

În micul sat galițian stăpînește o liniște misterioasă; ferestrele despoiate de cercevele lor privesc ca niște ochi morți ai căsuțelor joase, acum părăsite. Unde și unde câteva bărne din șurile de lemn arse pînă în temelie, mai fumegă.

O patulă trece, scrutînd cu băgare de seamă în toate părțile, pe drumul satului. Un călăreț îi urmează. E căpitanul. La o sută de pași după el urmează compania. Ea formează avangarda regimentului și trebuie să ajungă azi pe înălțimea ce se află dincolo de sat.

Până acolo mai au de făcut 4 kilometri. Soldații se mișcă oboseți. Toată noaptea au fost în marș. Stomacul le chiorăie. De douăzeci și patru de ore ei n'au gustat nimic. Și povara din spate e atît de grea.

Căpitanul își oprește calul și stă un moment pe gînduri.

Apoi comandă: „Avangardă — ocuparea ieșirii din partea cealaltă. Companie — stai. Cinci minute odihnă. Luați apă”.

Printre soldați se face mișcare. Oamenii năvălesc în grupe dese spre cele două fîntîni ale satului.

Un subofițer aduce căpitanului într'un vas de menaj apă, pe care acesta o goleşte cu lăcomie.

După câteva minute călărețul privește la orologiu. „Gata, gata!” enunță el. Soldații însă se pare că nu aud nimic, ei își umplu încă sticlele de campanie, pe cari, lovindu-le una de alta, le țin dedesubtul țevii pe care apa curgea în abundență.

„Fire-ați...!” strigă sergentul-major, „dacă toți vreți să vă luați deodată, apa curge pe alături”. Intelepciunea lui însă nu ajută prea mult celor setoși.

Ceva mai mult ajută însă comanda căpitanului. „În rînduri!” strigă el. „Înainte! Companie înainte mă...!”

„Dle căpitan, mă rog cu supunere!” Cel care-i vorbește e stegarul.

„Dle căpitan, mă rog cu supunere”, repetă el apoi mai încet și pînănd mai aproape de calul comandantului său, zice: „am des...”, apoi șoptind: „am descoperit găște!”

Comandantul îl privește uimit.
„Da, cu siguranță. Într'un sopron, nici doi pași departe de-aici. Casa e părăsită cu totul. Tot e nimic înăuntru. În sopronul de-alături însă, într'o ladă, ascunsă după niște hordobe, am auzit de-odată cărăind”.

„Găște cari cărăie ai....”

„Nu, găini. Dar și găște. Vor fi cu siguranță o duzină de gălile diferite. Și m'am cugetat, că dacă d. căpitan ar permite oamenilor... Bucătăria de câmp cine știe cînd... și dacă noi nu luăm găștele, poate că mâine dimineață dă de ele vre-o patulă de cazaci”.

„Foarte bine. Dar noi nu avem timp să le tăiem... Noi trebuie să plecăm... Companie, înainte marș!”

„Dle căpitan, dar nu acum, sigur, nu acum. Dar dacă le luăm, poate că seara, în dosul liniei de foc....”

„Rușii ne vor face greutăți în ce privește...”
Dar compania nu va mai afla nimic de mîncare. Dacă le luăm cu noi, nu strică”.

„Bine, dar vrei oare să le...?”

„Vor ști ei oamenii noștri ce au de făcut”.

„Dar cel mult trei minute, mă înțelegeți?”

„Da, d-le căpitan!”

Cîtva timp după aceea compania pleacă voioasă din sat. Ea oferă însă un tablou demn de reamărcat. Din sacii de pîne ai mai multor soldați, se vede câte un cioc de găină, iar câțiva luptători pleacă contra dușmanului purtînd sub brațul stîng câte o găscă care gîgăie în continuu.

O oră mai tîrziu pe înălțime are loc o luptă îndărjită. Compania, ce e drept, a ajuns pe înăl-

țime, dar din partea cealaltă se urcă Rușii. Linile de bătaie sunt la cinci sute de metri una de alta. Gloanțele sboară dese și dintr'o parte și dintr'alta. E o luptă neegală, căci Rușii nu au să păzească și găște. Soldații noștri însă au legat bine sburătoarele cu sfori, să le aibă aproape de ei, și împușcă cu siguranța desperării, căci azi e vorba nu numai de învingere, ci și de friptură.

„Dacă-i lăsați pe diavoli să se urce pînă aici”, strigă căpitanul oamenilor săi, „ei vă vor lua galițele și-apoi vă puteți uita la ei!”

Șirele dușmanului încep deja să se rărească.

Atunci deodată unul din soldații noștri trage o înjurătură sdravănă. E rînit? Nu, dar găscă lui a rupt sfoara cu care a fost legată, — o bucată din ea mai atîrnă de piciorul ei drept — și gîgăind sgomotos, sboară peste linia de foc, apoi cade nu peste mult, lovită de un glonte.

Focul dușmanului e din ce în ce tot mai slab. Rușii se retrag. Atacul e respins.

Căpitanul întrebă de pierderile companiei sale. Zece oameni sunt ușor răniți. Sunt bandajați în grabă. Un clapon și două găște sunt greu rănite, iar una — cea dinaintea liniei de foc — moartă.

Trad. de C. Muslea.

GURA SATULUI.

Povestea unui soldat.

Se zice că într'un oraș mare era într'o cazarmă o mulțime de cătane adunate din a lume și țară. Și cum cătania e uricîoasă și traiul greu, feciorii abia o duceau de pe o zi pe alta, fără a-și mai aduce aminte și de alți săraci mult mai năcăjiți ca ei.

Totuș era între cătane unul foarte milos, care totdeauna de se întîlnea cu vr'un cerșitor, îi arunca câte un ban, ori ceva de mîncare. Cerșitorul totdeauna îi mulțamea zicînd: „Vadă Dumnezeu, și de-mi dai tu mie „unu”, Dumnezeu îți va întoarce cu pumnu”.

Într'o zi feciorul nostru se întîlni iarăș cu un cerșitor; fără multă vorbă băgă mîna în buzunar, unde avea numai un galbin și un filer și dete cerșitorului, care era orb de tot, un ban. Cerșitorul mulțami frumos și îi zise: „Cine îmi dă mie „unu”, Dumnezeu îi va întoarce cu pumnu”.

Feciorul soldat merse mai departe, că avea să cumpere ceva, dar băgînd mîna în buzunar, vede cu părere de rău că greșise, și dăduse orbului galbinul în loc de filer. Ce să facă bietul fecior? Se luă fuga pe urma cerșitorului, ca să-l ajungă și să-și ceară galbinul. În urechi îi tot suna vorba orbului: „Cine îmi dă mie unu, Dumnezeu îi va întoarce cu pumnu”.

— „Stai”, îi zise soldatul: ț'am dat din greșală un galbin în loc de filer. Eu iar sunt om sărac, dă-mi galbinul și aici ți filerul. Dar orbul, care era un ticălos îi zise: ce galbin frate? eu astăzi nici n'am fost la cerșit, prin urmare altuia îi vei fi dat galbinul, dar mie nu. Zicînd acestea intră în odae, uitînd deschisă ușa. Bietul soldat nu zise nimic, ci intră mereu în odae fără să-l simtă cerșitorul și se ascunse sub pat. Cerșitorul se desbracă de zdranța sa zicînd: Aș fi un prost și jumătate de i-aș da galbinul îndărăt, el să nu mi-l fie dat, mai bine îl pun eu la cei 99 în oala de sub pat.

Într'aceea iată veni la cerșitor un vecin al său iarăș orb ca el, ca să mai vorbească amîndoi de câștigul lor de peste zi. Cerșitorul începu a povesti prietenului său de pătania soldatului cu galbinul și merse să-și pună galbinul în oala de sub pat. Dar mare-i fu mirarea cînd nu dete peste oală, că oala era în brațele soldatului, care stătea și asculta cum se croesc lucrurile.

Orbul năcăjit se năpusti asupra celuiialt orb, crezînd, că dînsul i-a furat oala cu galbeni, începu a-l înjura și a-l lovi cu ce-i pica în mîni. Stai vecine! zise celalalt orb, eu nici n'am știut de oala ta cu bani, ce prost mai ești, de nu-ți țini banii la tine; vezi eu mi-i țin în căciula tot-

deamna cu mine, dar nu ca tine pe sub pat; acum te năpustești asupra mea, că eu ți-aș fi furat banii, ferească-mă Dumnezeu de așa ceva și feri în lături să nu mai dai, că de pun mâna pe tine te fac turtă cu oală cu tot.

Intr'aceea soldatul luă și căciula cu bani a celuilalt orb și se duse pe ușă afară, iar orbul, care crezuse că celalalt orb îi luase căciula, zise: Da ce-i frate, dacă ți-a furat cineva banii acum vrei să te despăgubești luându-mi căciula cu banii mei, dar asta n'o fi. Și se luură orbii de păr și dăi, trage, împinge, larmă de se sculă ulița în bătaia lor, până veniră poliștii de-i duseră pe amândoi în arest.

Iar soldatul nostru merse bucuros, povestind la toți, că adevărată e vorba: Când dai „unu”, Dumnezeu îți întoarce cu „pumnu”.

George Cătană,
inv.

Dorul sodatului.

Dunărică apă lină
Floare din grădină,
Eu mă duc în țară strină
Floare de sulcină.
Și n'am pe nime cu milă
Floare din grădină.
Și n'am pe nime cu dor
Floare de muhor.
Nici n'am pe nime cu drag
Florică de fag,
Să-mi pună mâna la cap
Florică de mac,
Să mă ntrebe de ce zac
Florică de mac.
Să-mi pună mâna pe frunte
Floare dela munte,
Să mă ntrebe multe, multe...
Floare dela munte.
Rămâi satule pustiu
Floare de gutâi,
Rămâi satule în ceață
Flori de ismă creată.
Inima mea tot suspină
Floare de sulcină
Că ea 'n lume-i mai străină
Floare de sulcină.
Merg cătană la împăratu
Foae ruptă 'n patru.
Merg cătană 'n țări departe
Floare dintr'o parte.
Și mi-ar fi și nu mi-ar fi
Floarea vișinii
Să știu că iar oi veni
Floarea vișinii
Dar plec de-acolo 'n rășboi
Floare din zăvoi
Și n'oi mai veni 'napoi
Floare din zăvoi.
Doamne bate! de noroc
Flori de busuioc,
Că mi-s viu și moarte-mi rog
Flori de busuioc.

George Cătană,
inv.

Dar împărătesc.

Era odată un împărat care avea și o inimă bună.

Intr'o țară vecină se întâmplase o groaznică catastrofă. Mii de oameni erau nenorociți și împăratul nu avu odihnă în suflet, până ce nu dete ajutor celor nenorociți. El încarcă vapoarele cu de-ale mâncării, cu haine călduroase. Dete ordine ca ajutorul să fie imediat împărțit, cu dreptate, fără preferințe.

Vapoarele să se încarce cu cei fără de adăpost, ofițerii trebuiau să se poarte cu blândete, să împartă bani celor săraciți, iar soldații să facă pe infirmierii. Împăratul mai trimise doctori și medicamente, bani și urări de bine.

Cu lacrimi fierbinți cei ajutați rugară pe Dumnezeu să ție sănătos pe bunul împărat. Regele țării peste care se abătuse această nenorocire, mulțami telegrafic și conferi împăratului cel mai înalt ordin.

Când împăratul auzi dela ministrii săi cât de mult cei ajutați îi mulțamiau și cum poporul

lăuda marea generositate, împăratul își acoperi fața cu ambele mâini și porunci ministriilor să tacă. Apoi zise încet:

— Tăcere!... De ce oare îmi mulțumesc acești oameni? Oare toată averea mea nu se trage dela toți acești săraci?... Eu am averi enorme. Cât dau eu, încă nu este, atât de mult! Când cel sărac dă un gologan unui cerșetor, el face mult mai multă jertfă, căci el își rupe din gură bucățica de pâine și o împarte cu cel nevoiaș, pe când bogatul care dă o mie de lei, nu aduce nici o jertfă, căci îi mai rămâne încă destul de mult și trăiește mai departe destul de bine!

La moartea unei regine.

O regină era pe patul de moarte. Lângă patul muribundeii stau regele și rudele reginei.

Prin coridoare mergeau binișor, tiptil, ministrii și curtenii, abătuiți. Și pe când regina zăcea pe patul durerii și regele era lângă dânsa, bolnava deschise ochii și șopti regelui: „Mi-e sete, dă-mi puțină apă”.

Regele îi îndeplini voința și după ce regina sorbi câteva picături de apă, închise ochii și adormi pentru vecie.

Curtenii veniră smeriți și întrebară, cari fură ultimele cuvinte ale reginei.

Unul zise: S'a rugat pentru binele patriei.
Altul zise: A dăruit mare parte din averea ei pentru cei săraci...

Altul zise: Ca să se dea țăranilor mâncare bună și cei pe nedrept condamnați să fie eliberați...

Și toate aceste vorbe se răspândiră în popor și fiecare le repeta.

Când regele auzi acestea, el chemă pe curteni și le zise:

— Știm cu toții, că regina s-a iubit țara din toată inima, dar nu dau voie să se puie pe pământul ei flori false. Spuneți adevărul curat poporului, că ultimele cuvinte ale reginei au fost cuvintele unei bolnave, care cerea puțină apă de băut!

De ale Românilor.

Credințe, datini, lecuiri, etc. din Bihor.

Credințe și datini. Marți seara nu e bine a șede sub coș, de pază necurată, cu ceas slab, cu zile necurate, cu vânt turbat, cu pocitură și spulberătură.

Când se scot puii, se pun într'o căldare pe foc, se amestecă cu un cuiț de găzdărița casei, care zice: „Doamne ajută, ca să nu le fie moartea din alta ci numai din foc și cuiț.”

Tot când se scot puii, li se taie puțin din coadă și se amestecă penutele în mâncarea ce li se dă, ca să nu se deoace.

Tot când se scot puii, li se taie puțin din coadă postului se adună toate oasele din carnea ce s'a mâncat, care apoi se invăluie în spălătoarea cu care s'a spălat tăerul și blidul în ziua aceea și se pun în podul casei după o grindă, cu care apoi se afumă puii.

Fetele mari pun într'un sac un ac mare, apoi se culcă pe el o săptămână, de Marți până Marți, ca să fie dragăstoase la feciori.

Primăvara, când pentru întâia oară se văd sau se ivesc furnicari, fetele mari umblă cu mâinile prin ei, ca să nu le asude mâinile.

Tot ca să nu le asude mâinile, nu e bine să mănânce creeri de găină.

Primăvara, când pentru întâia oară se ivesc șopârlele, fetele mari taie o bucată mică din coada șopârlii, pe care apoi o poartă la brâu, ca „cum se sbate șopârla, așa să se sbată feciorii de dragoste” după ele.

Primăvara când tună pentru întâia oară în cer, femeile dau sau lovesc (se înțelege încet, ca să nu simtă dureri) cu un fer în capul copiilor, ca să fie tari și să nu se teamă de trăsnet.

Primăvara, când pentru întâia oară se ivesc graurii, cine câți grauri va vedea atâția pui de găină va avea, iar dacă nu va vedea, nu va avea nici unul.

Tigaia arsă, adecă care a fost pe foc, nu se pune pe masă, ca grâul să nu fie cu tăciune.

Cinematograf.

Ce-atât „Neugeboren”?

Ce-i dati cu „neugeboren”?
Mă plictisiți cu-acest limbă,
Doar *neugeboren*, cum se știe,
E pe săsește — *nou-născut*.

Un nou născut însă în fine
Și 'n timp de pace și 'n rășboi,
Li umblă gura cum i-e firea,
Ce zor avem să-l ștergem noi?!...

Haralamb Căldamar.

Epigrame.

Unul îngâmfat.

Dacă merg la tine 'n casă
Tu nu te scoli del'a ta masă:
In grajd la bou dac'am intrat,
El nu se mișcă, stă mirat.

Altul îngâmfat.

Ești tare mândru și umflat
Ca broasca din povești.
Ajungi l'acelaș rezultat:
Tu frate, vai, o să plesnești.

Unul grozav.

Pășești cu fală și domol,
La cer cu capul ridicat.
Ușoară muncă când e gol
Căpsorul tău cel deochiat.

Dr. Ludovic Csato.

Glume.

Un anunț ciudat.

La mica publicitate găsim acest anunț:
Femeie dispărută. D. N. M. din București are plăcerea, să anunțe că soția d-sale a părăsit domiciliul conjugal. Acela care o va găsi, este rugat să o păstreze. Va căpăta o bună răsplată.

Una care promite...

Leșind dela ofițerul stării civile, mireasa e întrebată de o prietenă a ei.

— De ce erai atât de emoționată? Abia s'a auzit, când ai zis „da”.

— Când mă voi mărita a doua oară, voi fi mai curajoasă, și ai să auzi cum voi zice „da”!

Copiii...

Nicușor capătă un frățior care țipă mereu și ziua și noaptea...

Nicușor întrebă pe mă-sa, arătând la copilul din leagăn.

— Mămițo! de unde a venit ăsta?

— Dela Dumnezeu! din cer!

— Așa... a căzut din cer?... apoi caută-l, poate s'a lovit undeva, de aceea o fi țipând mereu!

Soț bun.

— Când m'am însurat îmi venea să-mi mănânc nevasta, pe atât de dragă îmi era...

— Și acum?...

— Acum îmi pare rău că nu am mâncat-o atunci...

La recrutare.

Un tânăr se prezintă înaintea comisiei de recrutare în costumul lui Adam, dar cu căciula în cap.

— De ce nu dai jos căciula? întrebă președintele comisiei.

— Să mă jertați, dar am guturai, răspunde viitorul apărător al patriei.

Copii teribili.

Venind musafiri pe neașteptate, mama zice micului Jenică, să îi poștească în salon și să îi roage să aștepte puțin, până ce s'o îmbrăca...

Trece puțin timp, musafirii întreb pe micul Jenică:

— Ce face mămița?

— Se îmbracă, și trebuie să-și puie dintii în gură și peruca pe cap...

Redactor responsabil: Constantin Savu.

POSTA ADMINISTRATIEI.

Am primit în abonament dela următorii: George Cătănescu, Birchiș 2 cor., George Jurca, Vlaicovăț, 2 cor., Ioan Grigoraș, Baieșescul, 3 cor., până la 1 Octombrie 1915. Adrian Ursulescu, Macedonia 12 cor., Ioan Matros, Sajómagyaros 2 cor. pe sem. II 1915.

x Pălării elegante, albituri, cravate, pardesiuri de gumă p. bărbați și femei, ciorapi, baste etc. în cel mai mare asortiment și cu cele mai ieftine prețuri se vând în prăvălia de modă pentru domni „Chic”, Arad bulev. Andrassy nr. 15.
Vis-à-vis de hotelul Panonia.
(He 2892—10.)

Mulțumită.

Subscrisa prin prezenta exprim mulțumita mea administrației Băncii de asigurare „Transsylvania” din Sibiu, care fără de a-mi face nici un fel de dificultate în aceste timpuri critice imediat după prezentarea documentelor mi-a solvit suma de asigurare după neuitatul meu soț Nicolau Nyilvan.

Șomcuta-mare, în 15 Martie 1915.

Ta 2404—1

Văd. Clara Nyilvan.

DE VÂNZARE

10 acții de ale institutului „Albina” din Sibiu. Cei ce doresc a le cumpăra să se adreseze la administrația ziarului. Ma 2399—3

VINURI

vechi și noul de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Șiria (Világos) Petru Benea, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai modeste.

Vinuri vechi din anii 1911 — 1912			
Vin alb	—	—	—74 —62
Rizling	—	—	—76 —64
Roșu de Mintș	—	1 60	1 20
Carbenet	—	1 40	—

Vinuri vechi și nou din anul 1914.			
Vin alb	—	—	—52 —42
Rizling	—	—	—54 —44
Șiller	—	—	—56 —

Rachuri.

Rachlu de treve — — — 2' —
Rachlu de treve specialitate — 2'40
Expediez la dorință în sticle și în cantitate mai mică vin.
Vinul se expdiează cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie.
Vase dau împrumut pe timp de două luni
Pentru Calitatea vinului garantez.

Ro 947

Petru Benea
propr. și neg. de vinuri
Világos (Arad m.)

SALON -cremă 1 cor. 30 fil.
-pudră 1 „ 30 „
-săpun 1 „ — „
-manicir 65 fil.

Comandele din provincie se expdiează zilnic în mod prompt. ::

Farmacia la „St. Francisc”
Budapesta, bulevardul Ūtői nr. 65.
(E 2375)

Radó Gyula

prăvălie de confecțiuni
pentru dame în ARAD.

!

Noutăți în

COSTUME

din cottelen, pepita și alte stofe
la modă cu cel mai bun croi,
acum dela 35 coroane în sus.

!

JACHETE

după moda cea mai nouă.

Jachete scurte,
Capoate de sport,
Jachete de mătăsă,
Capoate albe,
Pardesiuri pentru copii,
Haine pentru fetițe,
Tali,
Halate
Fuste,
Mantale de lister și gumă

în asortiment extraordinar.

!

Bluze și haine de doliu.

Prețuri fixe! Telefon: 238.

(Ra 2376)

Mii de inși

binecuvântă mijlocul nutritor de întărire

„Kárpátia”

care în decurs de 3—4 zile încetează cea mai crâncenă tușă.

„KÁRPÁTI” e un mijloc excelent contra boalelor de astmă, răguseală, constipație, precum și la boale de gât, — plămâni și stomac.

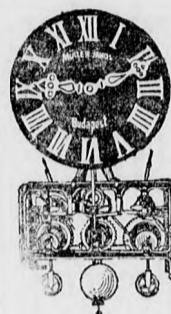
Efect sigur, deja la prima încercare.
1 sticlă de 350 grame cor. 3.— 1 sticlă de 700 grame cor. 5.—

De vânzare la:

Victor Hosszu, Brașov

str. Claustrului Nr. 16.

(Ho 1846—30)

O oloage de turn

pentru palate, case comunale, fabrici, locuințe private regulează și aranjează mai favorabil

MÜLLER

JÁNOS, succesorul lui

MAYER KAROLY

dela prima aranjare cu vapor a fabricii de oroloage din

Budapest, VII., Tökölly-ut 52. szám.

(Casa proprie). Cataloge și specificări de franco. (Mu 2129)

Pielării (Go 2127)

talpe
achizite p. ghetete
instrumente pentru

gantofari și cismari

se pot procura mai bine la:

Gyöngy Sándor

magazin de pielărie

BUDAPEST, III., Tavasz-u. 1. sz.

(He 2298-24)

Viță americană

altoită

precum și

Port-Alto

și

Butași - Americani

furnizează

renumita

firmă:

Caspari Friderich

Mediaș, (com. Nagy-küküllő)

Selectiunea garantată. Cereți catalogul!

GYÖRGY MENYHÉRT ÉS TÁRSA

magazin de pardesiuri
pentru dame.

ARAD, bulev. Andrássy 8.

Vis-à-vis de intrarea bisericii Minorităților.

Noutățile noastre:

Pardesiuri negre și tegethoff
Rocuri moderne
Sacco Cottelen
Pardesiuri coțcate
Rocuri de mătase
Pardesiuri pentru fete și copii
Costume negre și tegethoff
Costume în culori
Costume pepita
Jupoane moderne
Talii de mătase
Talii moderne
Talii de doliu
Pardesiuri de gumă.

Prețuri fixe.

Telefon 855.

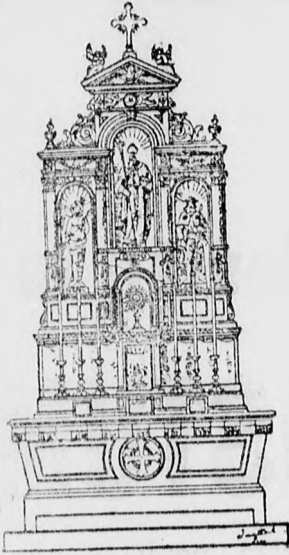
: Fiți atenți la firmă! :

(Go 2384—6)

Su 1920

Szubotha István

atelier de construcție de altare și de aurire artistică
Budapest, VIII., Hunyadi-u. 26 sz.

Oferă on. preoțimi gr. ort. și gr. cat. lucrări de sculptură, iconostase, altare, amvoane, fântâni pentru botez, cosciugul Domnului, statue, icoane staționare, scaune duhovnicești. Lucrări de aurire și pictură executată artistic dela cele mai simple până la cele mai decorate. Primește spre renovare și pictare iconostase și altare vechi. — Prețurile nu au dar cu proiecte artistice și prospecte convenabile servec gratis. — Pentru primirea lucrărilor merg la fața locului pe cheltuiala proprie.

„IANER” cremă neunsuroasă.

Cel mai nou product higienic pentru curățirea și înfrumusețarea pielii.

Înlătură petele galbene, bubele pricinuite de înfierbințeli, sgrăbunțe și alte necurățenii de piele. Crema aceasta ziua se poate folosi mai cu succes.

1 teglă 1 cor.

„IANER” pudră. E non plus ultra pudrel. Bună la baturi, saloane și de zilnic folos, care acoperă încrețiturile și e cu totul nesticăcioasă în culorile: roză, albă și cremă. 1 cutie 1 coroană.

„IANER” săpun. 1 bucată 60 fileri.

„IANER” pastă pentru dinți. 1 doză 1 cor.

„IANER” apă pentru gură. Bună pentru dinții scorburoși gingiei burețeși, contra mirosului greu de gură. 1 sticlă cor. 1.60, jumătate de sticlă 80 fileri.

„IANER” esență pentru păr. Excelentă pentru înlăturarea mătrecii și contra căderii părului. 1 sticlă, 1 cu 30 fileri.

„IANER” pomadă pentru creșterea părului. — 1 teglă 2 coroane.

„IANER” vâpseală pentru păr pentru a colora în negru, brunet, ori în blond părul sur și cărunț. Nereușita colorii e eschisă. La comanda să se noteze că părul încă runțit în ce culoare să se vâpsească negru, brunet). U carton 4 coroane.

„IANER” apă care face părul blond. Pentru a vâpsi în timp scurt, în băl, auriu, părul blond roșu, chiar și brunet ori negru. 1 sticlă 4 coroană.

Discretă și zilnică expedite cu poșta. — Telefon 476. Pentru înconjurarea contrafacierilor numai „Preparatele lui RUDOLF IANER” ieșite din farmacia sa ca valoare se pot căpăta la

Farmacia „MARIA AJUTĂTOARE” a lui
Rudolf Ianer, Temesvár-Gyárvaros Fő-ut 72.

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătorie de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

Fiul lui Antoniu Novotny, Timișoara-Fabric.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GAURITE, de dânsul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu săuri ca figura S și au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă decât cele de sistem vechi, astfel că un clopot patentat de 327 kgr. este egal în ton cu un clopot de 461 kgr. patentat după sistemul vechi. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. — Preturi-curente ilustrate trimis gratuit.

Haine de vară,

pardesiuri, haine pentru bărbați, haine pentru baluri, articli de toaletă, umbrele, perdele de dantele și de pănură se curățesc și vopsesc cu multă grijă și specialitate în

**stabilimentul meu industrial de vopsitorie
de pănuri și de curățitorie chimică,**

aranjate cu cele mai noi mașini din străinătate. — Despărțământ special pentru curățitul, vopsitul pălăriilor pentru bărbați și femei. — În cazuri de moarte hainele de pănură și de mătasă, hainele pentru bărbați etc. se vopsesc grabnic în negru. — Hainele de bărbați date spre curățire se și reparaază cu specialitate în croitoria mea specială. — Scrisori de recunoștință din toate părțile țării.

Lucza József, vopsitor de pănuri și curățitor chimic **Szeged.**

TELEFON:
994.

Prăvălie și stabiliment principal:
str. Laudon, nrul 9., colțul
pieței Valeria. (Lu 2106)

TELEFON:
994.

„IULIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN ALBA-IULIA.

Fondată în 1892.

Centrala: Alba-Iulia (Gy.-fehervár), str. Alvinci No. 9.

Capital de acții: Cor. 200,000.
Fonduri de rezervă: Cor. 250,000.
Depuneri spre fruct: Cor. 750,000.

Circulațiune anuală: C. 14,600000.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Depuneri până la suma de Cor. 100 se pot ridica fără abdicere. Darea după depuneri o plătește institutul. Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (Lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități cu și fără amortizare.

Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut.
DIRECȚIUNEA.

ATELIER DE CURELĂRIE, ȘELĂRIE ȘI COFERĂRIE ORENDT G. & FEIRI W.

ODINIOARA SOCIETATEA CURELARILOR
Strada Cisnădiei 45, SIBIIU, Heltauer-gasse 45.

Magazin bogat în articole pentru curățat, călărit vânat, sport și volaj, poclăzit și procovături, portmonee și bretele solide și alte articole de galanterie pe lângă prețurile cele mai moderate. CURELE DE MAȘINI, CURELE DE CUSUT ȘI LEGAT SKY (vârzobi), permanent în dispozit. Toate articolele din branșele numite și reparatura lor se execută prompt și ieftin. Liste de prețuri la cerere se trimite franco. (O-9)

Comandele prin poștă se efectuează prompt și conștientios.

PRAV DE PELE HÖFER

Acest prav impregnat cu acid boric a cărui efect excelent e în general cunoscut, se pregătește în trei tărimi.
No I. prav de stropit pentru copii . . . à cor. —80
No II. Pudră, albă crem. sau roză . . . à cor. 1—
No III. Prav de stropi pentru bărbați à cor. 1—

»Babysoap« Höfer (săpun pentru copii).

Numai acele sunt veritabile, cari poartă pe fășia de pe cutie și pe capacul cutiei iscălitura »H Ö F E R«.

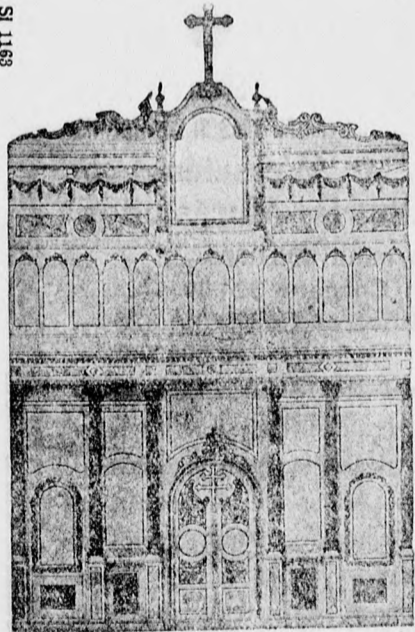
Săpun Höfer à cor. —70.

de tot neutral și inofensiv, se poate căpăta în toate farmaciile din țară și străinătate și dela:

Zentral-**HÖFER'S APOTHEKE** WIEN III.
Versendungsdepot Ungargasse 14.
(E 1968-50)

CEL DINTĂI ȘI MAI MARE ATELIER ARTISTIC
PENTRU ARANJAMENTUL BISERICILOR.

SI 1168

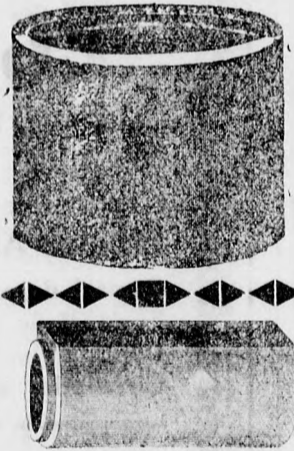
Execută: iconostase, sculpturi, construcții de altare, aurire și pictură; aranjări noi de biserici în stil modern; altare, amvoane, fântâni pentru botez, statui, icoane-stațiuni, scaune duhovnicești și bănci p. biserici.

Renovare, aurire și pictare de altare vechi.

Bisericile sărace primesc favor și li-se acordă plătiri în rate. Merg la fața locului pe cheltuiala mea proprie. Mii de scrisori de mulțumită dovedesc execuția artistică și durabilitatea lucrărilor mele.

Schmidt János
Budapesta, Kőbányai-ut nr. 53.

(Zi 2008)

FRĂȚII ZSIBRITA

Intreprindere pentru zidiri și fabrică pentru articli de ciment.

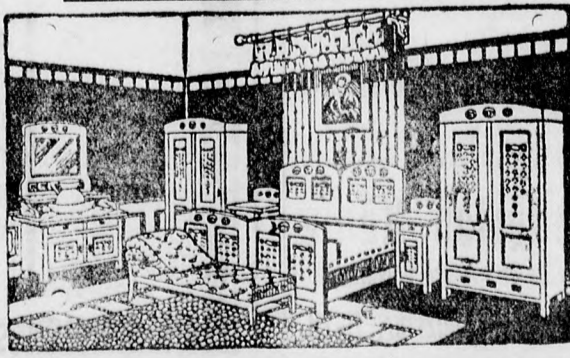
VERSECZ (Vârșet), Pancsovai-ut nrul 57.

Aducem la cunoștința On. public că ținem permanent în depozit următoarele produse. — Vase de ciment pentru soluțiuni de peatră vânăta pentru vii, în mărime dela 200 până la 600 litri. Filtre de beton și țevi pentru canaluri dela un diametru de 10 până la 100 cm. vâlăie pentru porci și vite etc.— Primim și executăm așezări de asphalt și beton, bazine de beton de fier în toate mărimile, iesle din beton de fier, stâlpi, trepte stabile și atârnaătoare din ciment sau fer luerat artistic, canalizări, poduri și filtre precum și totfelul de lucrări în branșa de ciment și asphalt.

La cerere în persoană sau scris, stăm cu plăcere la dispoziție cu oferte.

STEFAN SLADEK jun. fabrică de mobile

VARȘET, strada Kudritzner numărul 44—46.

Cea mai renumită

mare fabrică de mobile
din sudul Ungariei (Versecz).

Pregătește mobilele cele mai moderne și luxoase cu prețuri foarte moderate.

Mare depozit de piane excelente, covoare, perdele, țesături foarte fine și mașini de cusut. — (Sa 118)

„NĂDLĂCANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN NĂDLAC (NAGYLAK).

Fondată în 1897. Telefon p. oraș și comitat No 3.
Capital de acții C. 450000. Fonduri de rezervă C. 163000.

Depuneri spre fructificare C. 700000.

:: Circulația anuală C. 27000000. ::

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrează depuneri cu casete. Depuneri până la suma de Cor. 5000 se pot ridica fără abdicere. Darea după depuneri :: :: o plătește institutul. :: :: Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități cu :: :: și fără amortizare. :: ::

Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut. DIRECȚIUNEA.

Na 2393

Cea mai bună apă de dinți premiată la mai multe expoziții internaționale cu cele mai mari distincții.

500 cor.

plătesc aceuia care după întrebuințarea

apei de dinți **BARTILLAS**

— o sticlă 80 fil. — mai are durere

: de dinți sau miroasă gura. :

Ed. Bartilla-Winkler's Nachf.

:: L. PLAN ::

Wien, X. Goethegasse 7.

Se poate cumpăra în toate apotecile și drogheriile. Să se ceară pronunțat **Apă de dinți Bartilla**; pentru denunțările falsificațiilor plătesc onorar bun. În comunele în cari nu se poate căpăta această apă trimit franco 7 sticle penfru prețul 5 cor. 80 fil.

O nouă invențiune de clopote!

Clopotul rezonator brevetat

Ho 1632

este alcătuit așa că fortifică nu numai un sunet, ci și alt sunet armonic și astfel **asemenitor acordului** dă un sunet plin, puternic și sărbătoresc precum și adânc.

Echipeamente p. clopote de fer
Staluri " " " "

Prospecte și preliminar de spese gratis.

Friederich Hönig

fabrică de clopote brevetată

Arad, str. Rákoczi nr. 11-28.

Premiat

Expoziția internaț. de modă, Paris 1911: Grand Prix și med de aur
Expoziția univ. din Roma 1911: Grand premi și medalia de aur

La

„Croitoria universală”

I. PETRAȘCU

SIBIU, Str. Cisnădiei 30

Telefon nr. 172.

: Croitorie civilă și militară :

Mare depozit de stoffe engleze și indigene, precum și totfelul de articole militare (1845 30).

NOUĂ

prăvălie
de obiecte
mecanice.

NOUĂ

prăvălie
de obiecte
mecanice.

Cu stimă aduc la cunoștința on. public din localitate și din provincie, că în

Timișoara-Cetate (Temesvár-Belv.) Losonezyi-tér 16, lângă biserica catedrală, am deschis

O excelentă prăvălie de obiecte mecanice

corespunzătoare tuturor cerințelor moderne. — Țin în depozit cele mai bune mașini de cusut, biciclete și fonografe; execut totfelul de lucrări în bransa mea, cu prețuri moderate și pe lângă garanția.

Cu deosebită stimă: **Schuster Gusztáv**, mecanic

fost conducător al atelierului mecanic a lui STAM. (Su 2211)

„ECONOMUL”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOC. PE ACȚII.

FONDAT ÎN 1886. TELEFON FENTRU ORAȘ ȘI COMITAT 415.

Centrala: CLUJ, str. Wesselényi 26.

Filiale: Aiud, Gherla, Murăsludoș.

Capital de acții: Coroane 400.000.—.

Fonduri de rezervă: Coroane 324.294.—.

Depuneri spre fructificare: Cor. 2.055.826.—.

Circulația anuală: Coroane 48.696.790.—.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrează depuneri cu casete. Depuneri conform acordului, se pot ridica fără abdicere. Darea după depuneri o plătește institutul. Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități cu și fără amortizare. Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut.

DIRECȚIUNEA.

„SILVANIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOC. PE ACȚII.

FONDATA ÎN 1888. TELEFON P. ORAȘ ȘI COMITAT 6.

Centrala: ȘIMLEUL SILVANIEI.
Filiale: Zelau, Bucium și Crasna.

Capital de acții: C. 600.000. Fondul de rezervă: C. 181.446. Depuneri spre fructificare: C. 1,325.427. Circulația anuală: C. 27,449.623.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrează depuneri cu cassette. Depuneri până la suma de Cor. 200 se pot ridica fără abdicere. Darea după depuneri o plătește institutul. Escomptează cambii personale și ipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi ipotecare pe case și realități cu și fără amortizare. Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut.

DIRECȚIUNEA.

FONDATA ÎN 1895. TELEFON P. ORAȘ ȘI COMITAT 7.

„SENTINELA”

INSTITUT DE ECONOMII ȘI CREDIT CA SOC. PE ACȚII.

Centrala: SATUL-NOU, strada principală.
Filiale: Sân-Mibai.

Capital de acții: C. 520.000. Fonduri de rezervă: C. 70.000. Depuneri spre fructificare: C. 720.000. Circulația anuală: C. 3,000.000.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrează depuneri cu asigurări pe viață. Depuneri până la suma de Cor. 1000 se pot ridica fără abdicere. Darea după depuneri o plătește institutul. Efectuează toate afacerile de bancă și de asigurări la Banca Generală de :: Asigurare din Sibiu. ::

Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut. **DIRECȚIUNEA.**

Telefon pentru oraș și comitat 649.

FIRE PENTRU LEGATUL VIEI

Saci. Invelitoare impermeabile. Velințe.

Funării economice, fabricație proprie.

Funil pentru năl și plute. Funil pentru uscatul albiturilor și cânepă albă. Totfelul de ață. Ață colorată pentru implătutul măturilor. Ațe pentru grădină. Ațe pentru rolete. Gurtne de cânepă și jută.

Gurtne pentru scripete. Vedre de pânză de ventrele. Rețele pentru pescari. Rețele pentru piață. Instrumente pentru gimnastică. Rețele pentru tennis. Saci pentru bani.

Articole de tapițerie:

Păr de cal împletit. Gradle pentru matrațe. Pânze brute. Gradle pentru rolete. „Fies” automat. Iarbă de mare. Pânze

de piele. Teșeturi pentru velințe. Pânze pentru jută. Saci de paie și diferite pânze pentru saci de paie.

De vânzare la: magazinul de mărfuri industriale de ARDEAL și BACICA al firmei

Reich B. Károly Fia és Társa

A R A D, Andrásy-tér nr. 6. (Casa Verbos).

Executăm din materialul cel mai bun totfelul de lucrări în bransa funăriei. — Executăm și cutăm șatre pentru grădină din pânze vârgate și din pânze impermeabile. ::

FONDATA ÎN 1888. TELEFON P. ORAȘ ȘI COMITAT 20.

„HAȚIEGANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECON. SOC. PE ACȚII.

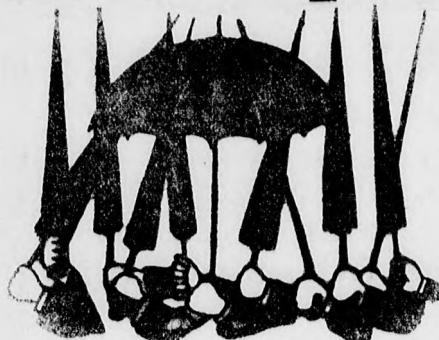
Centrala: HAȚEG, Piață.

Filiale: Pui și Grădiște (Várhely).

Capital de acții: Cor. 450000. Fonduri de rezervă: Cor. 153407. Depuneri spre fructificare: Cor. 897010. Circulația anuală: Cor. 19048593.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Depuneri până la suma de C 1000 se pot ridica fără abdicere. Darea după depuneri o plătește institutul. Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități cu și fără amortizare.

Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut. DIRECȚIUNEA.

Unde

se pot cumpăra cele mai bune și mai elegante

PLOIERE?

Unde se pot afla noutățile cele mai moderne — **En-tout-cas** și ploiere pentru dame și bărbați în executare perfectă și estetică, de calitate cea mai bună și cele mai moderne

albituri pentru bărbați

în executare recunoscută de cea mai bună.

Cămeși de modă albe și colorate; **GULERE** și **MANGETE** albe și colorate; **BATISTE** de buzunar; **BRATELE**; **CRAVATE** pentru gulere simple și duble; **CĂMEȘI** din păr de camilă; **CIORAPI** și alți articlii de modă p. bărbați în sortiment bogat și cu prețurile cele mai ieftine se pot cumpăra dela

GUSTAV SCHMIDT

fabrică de paraplee și prăvălie de articlii de modă pentru bărbați

SIBIU (Nagyszeben), Piața mare, palatul „Bodenkredit”.

Fondată în 1885.

Fondată în 1885.

„TIMIȘIANA”

institut de credit și economii, societate pe acții.

Centrala în Timișoara-Cetate Liget-ut nr. 2. (Palatul propriu.)

Filiale în: Buziaș, Recaș, Ciacova, Deta și Vinga.
Expozituri în Beregsău și Toracul-mic.

Telefon pentru direcțiune Nr. 510.

Telefon pentru contabilitate Nr. 1149.

Capital de acții Cor. 2,000.000.—.

Depuneri spre fruct. Cor. 4,000.000.—.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrază depuneri cu cassette. Depuneri până la 10.000 cor. se pot ridica fără abdicere. Darea după :: :: depuneri o plătește institutul. :: ::

Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități cu și fără amortizare. Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut.

DIRECȚIUNEA.

„CAMPIANA” INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN MOCIU.

Convocare.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „Câmpiana” societate pe acții în Mociu sunt convocați la

a IX-a adunare generală ordinară,

pe ziua de 19 Aprilie 1915 st. n. la orele 10 a. m. în localul centralei, iar în caz dacă în această zi nu se va întruni numărul statutar (§§ 25—29) de voturi, acționarii sânt convocați la altă adunare generală pe ziua de 10 Maiu st. n. 1915 la orele 10 tot acolo cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Deschiderea și constituirea adunării.
2. Statorirea numărului acționarilor prezenți și a acțiilor reprezentate.
3. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghere și darea absolutului.
4. Cetirea bilanțului și a contului Profit și Pierdere, pro 1914 și împărțirea profitului net.
5. Alegerea alor șapte membrii în direcțiune.
6. Schimbarea §§-lor 32—22—24 din statute.
7. Eventuale propuneri.

DIRECȚIUNEA

N. B. Conform §-lui 29 din statute pentru modificarea statulelor se cere ca la adunarea generală să fie reprezentate cel puțin jumătate din totalitatea acțiilor!
Domnii acționari, cari vor lua parte la adunarea generală, sunt rugați să-și depună acțiunile cu 24 ore înainte de adunare la cassa institutului sau la alt institut membru la „Solidaritatea” arătând revers despre depozitarea acțiilor tot cu 24 ore înainte de adunarea generală conform §. 21 din statute. Plenipotențiații au să-și depună documentele în acelaș timp.

ACTIVA	BILANȚ PRO 1914		PASIVA		
Cassa în număr	26760	25	Capital societar	100000	—
Cambii de bancă și cu acoperire hipotecară	923008	—	Fondul general de rezervă	69938	49
Imprumuturi hipotecare	91749	—	Fondul pentru pierderi	6360	—
Credite de Cont-curent	1051	40	Fondul de penziuni	7420	—
Imprumuturi pe obligațiuni cu caventați	1035	—	Fondul de binefaceri	6262	73
Casa institutului	11000	—	Depozite spre fructificare	—	89981
Efecte	13900	—	Cambii reescontate	—	526236
Mobilier	1152	—	Creditori	—	327658
Realități	5047	60	Dividendă neridicată	—	5827
Debitori	2113	86	Interese anticipate pro 1915	—	210
Interese anticipate de reescont	6070	—	Profit curat	—	16625
	1082887	11		16349	62
				1082887	11

PERDERE	CONTUL PROFIT ȘI PERDERE		VENITE		
Interesele fondului de rezervă	3958	74	Chirie	1317	50
Interese de depuneri	30159	85	Interese de cont-curent	619	55
Interese de reescont	24815	95	Interese de escont	69146	80
Spese de birou	4149	37	Interese de împrumuturi pe obligațiuni	18	80
Salare	7241	66	Interese de împrumuturi hipotecare	5854	28
Contribuțiuni	8337	10	Proviziuni	19854	85
Amortizări	542	—	Diverse venituri	1476	13
Contribuție după interesele depunerilor	3015	98	Interese de efecte	337	22
Competințe de timbru	54	86			
Profit curat	16349	62			
	98625	13		98625	13

Pentru directorul exec. mobilizat:
Dr. Sever Dan m. p.

Mociu (Mócs), 1914 Decembrie 31.

Pentru contabilul șef mobilizat:
Ioan Albon m. p. fost contabil-șef

DIRECȚIUNEA:

Ioan Dan m. p. Ioan Leoca m. p. Dionisie Simon m. p. președinte Marius Elekes m. p. Dr. Sever Dan m. p.

COMITETUL DE SUPRAVEGHERE:

Emil Pop m. p. C. Hertia m. p. N. Căciulă m. p. președinte Vasile Hopârtean m. p.
dir. exec. la „Cassa de Păstrare” din Săliște. contabil-șef la „Economul.” dir. însoțirii „Cruțarea.”

Sofroniu Roșca m. p. contabil la „Albina”
revizor expert din încredințarea „Solidarității”.

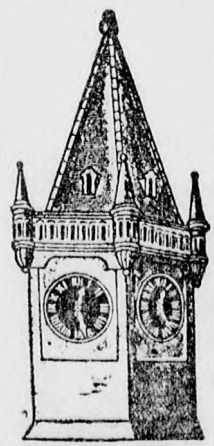
CEASURI PENTRU BISERICI.

SZÁNTHÓ GYULA

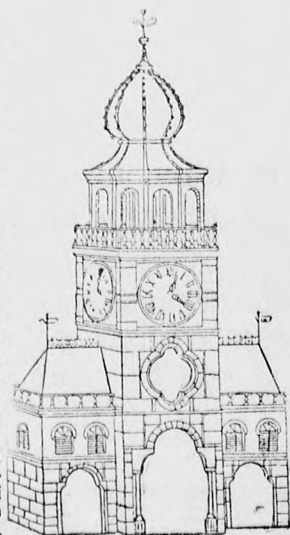
fabrică de ceasuri pentru biserici

NAGYVÁRAD,
Damjanich-utca 30 szám.

Oferă ceasuri pentru biserici cari se trag odată pe săptămână, odată la 8 zile și odată la zi, durabile și precise. Prețuri ieftine. Fabrică cu putere electrică. Garanție pe mai mulți ani. Prețuri la dorință se trimite gratis. Plăci (tablă) pentru ceasuri cari luminează noaptea, executate admirabil. — Prețuri ieftine. (Sa 88)

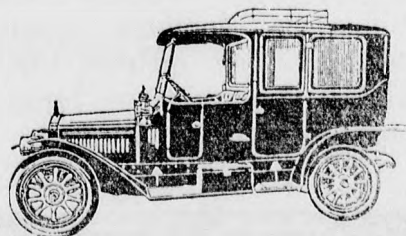

Liferantul diecezelor gr. or. și gr. cath.

LITTMANN RÓBERT

ATELIER PENTRU REPARAREA AUTOMOBILELOR, MOTOARELOR, MAȘINELOR DE SCRIS, GRAMOFOANELOR ȘI TOT FELUL DE INSTRUMENTE
BRAȘOV, HOSSZÚ-UTCA NR. 42.
PRIMEȘTE TOT FELUL DE LUCRĂRI ÎN BRANȘĂ.

EXECUTARE
PUNCTUALĂ
ȘI PERFECTĂ

(LI 1973)

PREȚURI CON-
VENABILE.
GARANȚIE.

Aviz!

La pepinieria „Domeniului din Bobalna” se află de vânzare în primăvara a. e. următorii altoi de viță americani și viță americană.

20.000 buc. altoi de vie de un an cl. I. altoiți pe Rip. x Port. (Gloir de mont Pelier) cu rădăcină din următoarele varietăți. Jardovan Urias, Furmint, Oporto negru, Madeleine Royal, Royal-Wineyard, Chasslas alb, Chasslas roșu, Mûscat-ottonel, Slanea menca și mestecată, cu 160 cor. per 1000 buc.

5000 buc. viță americană nealtoită cu rădăcină de un an cl. I. Rip. x Port. (Gloir de Mont Pelier) cu 10 cor. per 1000 buc.

100.000 buc. viță americană nealtoită fără rădăcină cl. I. Rip. x Port. (Gloir de Mont Pelier) în lungime de 120 cm. și dela 6 mm. în sus groasă cu 15 cor. per 1000 buc.

100.000 buc. viță americană nealtoită fără rădăcină cl. I. Rip. x Port. (Gloir de Mont Pelier) în lungime de 40 cm. și dela 6 mm. în sus groasă, cu 5 cor. per 1000 bucăți.

50.000 buc. viță americană fără rădăcină cl. I. Rip. x Berlandier nealtoită în lungime de 40 cm. și dela 6 mm. în sus groasă, cu 6 cor. per 1000 bucăți.

Atât altoi de vie cât și viță americani e foarte frumoasă, bine dezvoltată și neatinsă de ghiță, varietățile sunt curate pentru cari garantăm.

Doriti de-a cumpăra să se adreseze la jos semnata administrație, unde vor afla și condițiunile de vânzare.

Administrația:

„Domeniului din Bobalna”

up. Szászváros (Hunyad m.) Bábolna

Atelier pentru vopsirea de stofe, țoț și blane, curățire chimică și soalătoare cu aburi.

KOVALD PÉTER és FIA

BUDAPEST,

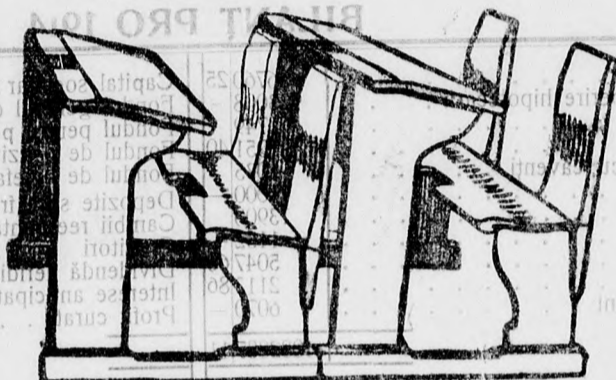
atelier și prăvălie principală în VII.,
SZÖVETSÉG UTCA 25—37. szám

TELEFON: József nr. 18—00 și József nr. 15—71.

Secție postală deosebită p. comanda
din provincie. Stabilimente colectoare
în toate părțile capitalei. Reprezentanți
în cele mai multe orașe din provincie.

Ko 1612

CORNEL JUCU

mare stabiliment
pentru aranja-
mente moderne
de școli și bi-
sericii.

LUGOS,

strada Hunyadi nr.
11 și str. Corvis 9.

Telefon 34.

FONDATĂ ÎN 1887.

TELEFON P. ORAȘ ȘI COMITAT 77.

„VICTORIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOC. PE ACȚII, ARAD.

FILIALE: Chișineu, Șiria și Boroșineu (în casele proprii).

Capital de acții Cor.: 2,500.000.

Fonduri de rezervă: Cor. 2,250.000.

Depuneri spre fruct.: Cor. 14,500.000.

Circulația anuală: Cor. 450,000.000.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrează depuneri cu cassete. Darea după depuneri o plătește institutul. Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități. Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut.

DIRECȚIUNEA.